

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KOMUNIKĀCIJAS ZINĀTNES NODAĻA

**VALSTS POLICIJAS TĒLA ATSPoguĻojums
LAIKRAKSTĀ “DIENA” (1991 - 1996 UN 2004 - 2013)**

BAKALaura DARBS

Autore: Kristiāna Valbe

Studenta apliecības Nr.: kv11055

Darba vadītāja: Mg.sc.soc. Lolita Stašāne

RĪGA 2014

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir "Valsts policijas tēla atspoguļojums laikrakstā "Diena" (1991 - 1996 un 2004 - 2013)". Šī darba mērķis ir noskaidrot, kā ir mainījies Valsts policijas tēls mediju kontekstā kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas. Par teorētisko pamatu izvēlēta tēla teorija, publiskās sfēras teorijas, reputācijas teorija un mediju rāmējuma teorija. Empīriskais pētījums tiek veidots izmantojot kontentanalīzi, daļēji strukturēto interviju un interneta aptauju. Plānotie rezultāti - ar Valsts policijas un laikraksta "Diena" pārstāvi veikta intervija par reālo situāciju nozarē, kontentanalīzes pētījuma gaitā iegūti dati par pozitīvu vai negatīvu Valsts policijas tēlu presē un aptaujas ietvaros izzināt sabiedrības attieksmi par Valsts policiju mūsdienās.

The theme is "The image of The State police of Latvia in newspaper "Diena" (from 1991 to 1996 and from 2004 to 2013)". Aim of this work is to understand how the image of The State police has changed in media since restoration of Latvia independence. The theoretical basis of this work is image theory, theory of the public sphere, reputation theory and media framing theory. Empirical research was made including content analysis, half structured interview and online survey. Planned results for this analysis - information from The State police and newspaper "Diena" representative about real situation in industry, gain information from content analysis about positive or negative image of The State police and gain understanding about the society attitude against The State police.

Atslēgvārdi: LR IeM Valsts policija; tēls; laikraksts "Diena"; rāmējums; Latvijas neatkarības atjaunošana; Eiropas Savienība;

SATURS

ANOTĀCIJA	2
IEVADS	4
1. ORGANIZĀCIJAS TĒLS	6
1.1. K.Mertena tēla teorija	7
1.2. K.Bouldinga tēla teorija	8
2.PUBLISKĀ SFĒRA.....	10
2.1. Publiskā sektora organizācijas	10
2.2. J.Habermas publiskās sfēras modelis	11
2.3. Publiskā sfēra Latvijā	12
2.4. Uz sabiedrību vērsta policija (Community Policing).....	14
2.5. Likumiskais regulējums par Valsts policiju	15
3.REPUTĀCIJAS TEORIJA	16
4.MEDIJU RĀMĒJUMA TEORIJA.....	18
5.METODOLOĢIJA.....	20
5.1. Kontentanalīze	20
5.2. Intervija	21
5.3. Aptauja	23
6. EMPĪRISKĀ DAĻA.....	25
6.1.Laikraksta "Diena" analīze	25
6.1.1. Analīze laika periodā no 1991.-1996.gadam	25
6.1.2. Analīze laika periodā no 2004.-2013.gadam.....	30
6.1.3. Laikraksta "Diena" divu laika periodu analīzes salīdzinājums	36
6.2. Daļēji strukturētā intervija	40
6.2.1. Intervija ar Valsts policijas Siguldas iecirkņa priekšnieku Andri Vīgantu	40
6.2.2. Intervija ar bijušo kriminālziņu žurnālistu Kārli Seržantu	43
6.2.3. Daļēji strukturēto interviju salīdzinājums - Andris Vīgants un Kārlis Seržants...45	
6.3. Interneta aptauja	46
6.3.1. Interneta aptaujas “Sabiedrības attieksme pret Valsts policiju” analīze	46
6.4. Rezultāti.....	52
SECINĀJUMI.....	55
LITERATŪRAS SARAKSTS	57
PIELIKUMI.....	60
Pielikums nr.1 Kontentanalīzes rezultātu apkopojums (1991.-1996.).....	60
Pielikums nr.2 Kontentanalīzes rezultātu apkopojums (2004.-2013.).....	62
Pielikums nr.3 Intervija ar Valsts policijas iecirkņa priekšnieku Andri Vīgantu (atšifrējums).....	63
Pielikums nr.4 Intervija ar bijušo kriminālziņu žurnālistu Kārli Seržantu (atšifrējums).....	68
Pielikums nr.5 Interneta aptaujas veidlapas paraugs	71
DOKUMENTĀRĀ LAPA.....	73

IEVADS

Ikdienā Valsts policija ir katra Latvijas iedzīvotāja aizstāvis, tie ir cilvēki, kas ir gatavi atdot savas dzīvības, lai glābtu svešiniekus, bet tomēr sabiedrības attieksme pret šo cilvēku grupu ir noraidoša.

Tēmas aktualitāte sasaucas ar Valsts policijas darbības kvalitāti, jo, lai veiksmīgi strādātu ir nepieciešamība pēc pozitīvas attieksmes no sabiedrības un mediju puses, bet ja tā tomēr nav pozitīva ir jāmeklē iemesli un risinājumi pārmaiņām.

Izpētot pētniecisko lauku nav atrodami citi pētījumi par Valsts policijas tēla pozicionējumu medijos, tomēr ir novērojama pētnieciskā aktivitāte attiecībā uz sabiedrības attieksmi pret policiju, piemēram, SKDS pētījums „Sabiedrības attieksme pret Valsts policiju”(2013), kā arī „Uz sabiedrību vērsts policijas darbs”. Šo pētījumu ietvaros ir apskatīts arī jautājums par mediju ietekmi uz sabiedrības attieksmi, tomēr nav analizēts tas, kāds ir šis medijos atspoguļotais tēls un kādas izmaiņas novērojamas laika gaitā.

Darba mērķis ir noskaidrot Valsts policijas tēla pārmaiņas, laika periodā no 1991. līdz 2013. gadam. Pētījuma ietvaros veicamie uzdevumi – Laikraksta „Diena” analīzes ietvaros noskaidrot Valsts policijas tēla izmaiņas pēc neatkarības atjaunošanas un mūsdienās; Pētījumā noskaidrot un izanalizēt sabiedrības attieksmi pret Valsts policiju mūsdienās; Noskaidrot Valsts policijas un mediju pārstāvja viedokli par attieksmi pret Valsts policijas struktūrvienībām pēc neatkarības atjaunošana un mūsdienās; Salīdzināt Valsts policijas tēla pozicionējuma izmaiņas divos laika posmos – no 1991.līdz 1996. gadam un no 2004.līdz 2013.gadam; Secināt, kā ir mainījies Valsts policijas tēls kopš 1991.gada.

Darbā analizētais pētījuma objekts ir Valsts policijas tēls. Tēla izmaiņas tiek pētītas attiecībā pret laika periodu un pusēm, kas iesaistītas tēla interpretēšanā un uztverē, kas savukārt veido pētījuma priekšmetu. Pētījuma priekšmets ir tēla izmaiņas.

Pamatojoties uz iepriekš minētajām darbā iekļautajām pētījuma sastāvdaļām, iespējams izvirzīt pētnieciskos jautājumus, uz kuriem darba izstrādes laikā gūt apstiprināšanas vai noraidošanas atbildes. Pētnieciskie jautājumi – Vai ir novērojamas izmaiņas Valsts policijas tēlā laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam salīdzinot ar periodu no 1991.līdz 1996.gadam? Vai laikrakstā „Diena” atspoguļotais Valsts policijas tēls atbilst sabiedrības un nozares speciālistu viedoklim? Vai Valsts policijas tēls laikrakstā „Diena” formē sabiedrības viedokli par Valsts policiju?

Darba pētnieciskās daļas veiksmīgai realizēšanai svarīgs ir teorētiskais ietvars, kurā tiek izvēlētas teorijas ar kurām skaidrot no pētījuma izrietošos rezultātus. Šajā darbā liels uzsvars ir tēla teorijai, kura skaidro uzņēmuma tēla veidošanos, saglabāšanu un nozīmi. Šajā

teorētiskajā daļā tiek izmantotas tādu autoru teorijas, kā Klaus Mertens (*Claus Merten*) un Kenets Bouldings (*Kenneth Boulding*). Teorētiskajā ietvarā būtiski ir izprast to, kā darbojas publiskā sfēra un tajā esošās struktūrvienības, šajā gadījumā, Valsts policijas. Publiskās sfēras pamata teorija ir balstīta uz Jurgena Habermasa (*Jurgen Habermas*) publiskās sfēras modeli. Papildus šīm galvenajām teorijām darbā tiek apskatīta mediju rāmējuma un reputācijas teorija, lai gūtu ieskatu par efektiem, kas var ietekmēt sabiedrības uztveres procesus un mediju atspoguļošanas īpatnības, kā arī izprast uzņēmuma reputācijas nozīmību pēc Čārlza Fombruna (*Charlz Fombrun*) teorijas pamatnostādņēm.

Pētnieciskās metodes, kuras tiek izmantotas empīriskajā darba daļā ir kontentanalīze, daļēji strukturētā intervija un interneta aptauja. Pamata pētniecības metode ir kontentanalīze, savukārt intervija un interneta aptauja tiek izmantota kontentanalīzē iegūto rezultātu papildināšanai, apstiprināšanai vai noraidīšanai.

Empīriskajā darba daļā plānots veikt: laikraksta „Diena” analīzi (kontentanalīzi) divos laika periodos – no 1991. līdz 1996. un no 2004. līdz 2013. gadam; daļēji strukturēto interviju ar Valsts policijas Siguldas iecirkņa priekšnieku Andri Vīgantū un bijušo kriminālziņu žurnālistu Kārli Seržantu; interneta aptauju „Sabiedrības attieksme pret Valsts policiju”.

Veicot teorētisko un praktisko darba izpēti ir iespējams gūt priekšstatu par to, kas ir tie elementi, kas veido uzņēmuma tēlu, kādu iespaidu tie atstāj uz ilgtermiņa attīstību un kādā ietekme ir medijiem uz uzņēmuma reputāciju. Šī darba analīzē iegūtie rezultāti sniedz detalizētu priekšstatu par to, kādu iemeslu dēļ notiek Valsts policijas tēla izmaiņas, kas ir tas, kas būtu jāuzlabo un kas ir ietekmējošie faktori pozitīvas virzības attīstībai.

1. ORGANIZĀCIJAS TĒLS

Katrs uzņēmums vēlas izveidot savu tēlu unikālu, atpazīstamu un augstu novērtētu, lai ikdienas sadarbībā ar klientiem nebūtu jāveic papildu darbības reputācijas stabilizēšanai, uzlabošanai un veidošanai. Korporatīvā identitāte pamatā nosaka to, kā uzņēmums tiek pozicionēts dažādu sabiedrības grupu ikdienas komunikatīvajos procesos.¹

Organizācijas tēls līdzīgi identitātei nosaka to, kā organizācija reprezentē sevi, vērā ņemot gan iekšējos, gan ārējos sabiedrības pārstāvjus, tas ir, gan darbiniekus, gan patērētājus. Visas darbības, kas tiek veiktas organizācijas tēla veidošanā, nostiprināšanā un glābšanā, iepriekš tiek stratēģiski izplānotas un izpildītas tikai vadoties pēc konkrētiem, funkcionāliem norādījumiem. Pamatnostādnes, kas veido ikvienas organizācijas tēlu, ir balstītas uz organizācijas mērķiem, misiju un vīziju.²

Katras organizācijas tēlam piemīt dažādas interpretācijas, jo sabiedrībā vienmēr valda viedokļu diferenciācija, kas nosaka saņemtās informācijas dažādu uztveršanu un interpretēšanu.³ Informācijas interpretēšana notiek balstoties uz iepriekšēju pieredzi vai kādu konkrētu interešu grupu iespaidā. Tēls formējas ne tikai no cilvēku iepriekšējas pieredzes, bet arī no mediju, valdības, klientu, piegādātāju, darbinieku un uzņēmuma vadības uzskatiem par konkrēto organizāciju.⁴

Ņemot vērā, ka galvenais tēla veidošanās priekšnosacījums ir organizācijas darbinieku un klientu dalītās emocijas, kas nosaka sevis identificēšanu ar organizāciju. Lai varētu izprast organizācijas tēla attīstību, ir nepieciešama atgriezeniskā saite, kas visbiežāk tiek nodrošināta ar mediju starpniecību. Ja attīstība norāda uz iekšējo un ārējo organizācijas tēla tapšanā iesaistīto personu atšķirīgu attieksmi, tad organizācijai ir jārīkojas, jo disharmonija var radīt nopietnu robu organizācijas tēlā.⁵

Organizācijas tēls nodrošina ekonomisko, attieksmes un kvalitātes jautājumu stabilitāti, ja organizācijā rodas problēmas ar tēlu, tad pilnīgi visas uzņēmuma struktūrvienības cieš no tā. Tēla stiprināšanā ir jāizmanto stratēģiski ilgtermiņa plāni, kas paredz vietu esošajiem klientiem, potenciālajiem klientiem, darbiniekiem un vienkārši

¹ Massey, J., E. (2003). *A Theory of Organizational Image Management: Antecedents, Processes & Outcomes*. California: California State University.

² Fombrun, J., C., Riel, C., B., M. (2007). *Essentials of corporate communications*. London: Routledge.

³ Corley, G., K. (2004). *Defined by Our Strategy or Our Culture? Hierarchical Differences in Perceptions of Organizational Identity and Change*.

⁴ Gioia, D., Schultz, M. and Corley, G. K. (2000). Organizational Identity, Image and Adaptive Instability. *Academy of Management*. p. 67. Retrieved May 19 from : <http://www.jstor.org/stable/259263>

⁵ Louis, M. (1980). Surprise and Sense Making: What Newcomers Experience in Entering Unfamiliar Organizational Settings. *Sage publications*. p. 238. Retrieved May 20 from: <http://www.jstor.org/stable/2392453>

sabiedrībai, kura interpersonālajā komunikācijā spēj nodot pozitīvu informāciju. Pozitīva tēla veidošana un uzturēšana samazina uzņēmuma tēriņus par sabiedrisko attiecību vai reklāmas pakalpojumiem, jo klienti un darbinieki ir alternatīva abiem šiem procesiem.

1.1. K.Mertena tēla teorija

Katras dzīvības formas pamatā ir evolūcijas attīstība, līdzīgi attīstās arī komunikatīvie procesi. Evolūcijas attīstību raksturo struktūras maiņa noteiktā laika periodā, kas neizbēgami rezultējas ar izmaiņām. Komunikācijas un cilvēka evolūcija vienmēr ir mijiedarbībā viens ar otru, jo komunikācija vada visus procesus saprātīgā cilvēka dzīvē, tā palīdz attīstīties un pilnveidoties. Sabiedrībā komunikācija lielu ietekmi atstāj uz tādām nozarēm kā politika, māksla un ekonomika, kuras veidojas no diskusijām un pastarpinātās komunikācijas, piemēram, reklāmas, kas veicina elementu apriti šajās sistēmās. Šo sistēmu formējošo elementu apriti visbiežāk nodrošina mediji.⁶

Mīnsteres universitātes profesors un sabiedrisko attiecību teorētiķis Klaus Mertens (*Claus Merten*) skaidro tēla veidošanos un mijiedarbību ar medijiem. Viņš tēlu dēvē par mediju radītu fikciju, kas aizstāj īstās nozīmes, tas ir, mediju formētā realitāte ir tik īsta, ka tā tiek pieņemta par absolūto patiesību. Citējot K.Mertenu: “Saskaņā ar mediju sabiedrības trīs īstenību attīstību, attiecība starp faktu un izdomājumu mainās pamatīgi: izdomātā un patiesā realitāte tagad var aizstāt viena otru, un īstā darbība vai īstā persona var iegūt aizstājēju medijos – tēlu”.⁷ K.Mertens ir noteicis trīs raksturojošos elementus, kuri nosaka tēlu veidošanos cilvēku apziņā – iepriekšējā pieredze, mediju izveidotais tēls un diskusiju veidā iegūtais tēls.⁸

Mertens skaidro arī zīmola tēla sakarības, tā nozīmi un interakciju ar paterētāju. Šīs sakarības parāda to, cik nozīmīgs ir organizācijas tēls un kā tā ietekme uz paterētāju var veicināt uzņēmumam labvēlīgu vidi. Veidojot organizācijas tēlu pastiprināta uzmanība jāpievērš zīmolam un uzņēmuma komunikācijai, kas ir galvenie elementi, kuri veido tēlu, kas vēlāk reprezentē uzņēmumu un „dzīvo” paterētāju prātos.⁹ Pēc K.Mertena domām tēls ir ar sabiedrības līdzdalību konstruēts objekts, kas balstās uz informācijas iegūvi un emocionālām vienībām, kuras tiek piešķirtas personām, organizācijām, notikumiem un idejām. Sabiedrības mijiedarbības rezultātā, kas balstās uz komunikatīvajiem procesiem, pilnīgi visi pasaules objekti iegūst savu tēlu, jo biežāk šis tēls tiek izmantots starptautiskā saziņā, jo līdzīgāka ir tā nozīme dažādos reģionos.¹⁰

⁶ French, D., Richards, M. (1994). *Media education across Europe*. London: Routledge. p. 158 - 159

⁷ Merten, K. (2004). *Public relations and communication management in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter. p. 53-54

⁸ Merten, K. (2004). *Intermezzo. A constructivism approach to public relations*. Berlin: Walter de Gruyter. p. 50

⁹ Turpat, p. 50

¹⁰ Schmidt, S. J. (2001). *Media societies: Fiction machines*. New York: Rodopi.

Attiecībā uz mediju ietekmi tēla veidošanā K. Mertens izdala divus fikcijas veidus, kas tiešā mērā ietekmē viedokļu veidošanos. Viens no fikcijas veidiem ir vienots sabiedrības viedoklis par publisko sfēru. Realitātē sabiedrība nav vienota vienība, kas vienmēr pārstāvēs vienu un to pašu viedokli. Otrs fikcijas veids nosaka, ka visi, kas darbojas publiskajā sfērā pielāgo savu viedokli pastāvošajam sabiedrības viedoklim. Realitātē katram sabiedrības loceklim ir savs viedoklis par procesiem un parādībām, kas novērojami sabiedrībā. Veids, kā tiek formēti šie fikcionālie viedokļi ir atgriezeniskums un uz izdomājumiem balstīti fakti. Sabiedrībā iepludinot pārliecinošu, tomēr neprecīzu informāciju un panākot tās apriti starp indivīdiem, iespējams iegūt formētu viedokli, kas integrējas sabiedrībā. Pamatā visa informācija, kas tiek integrēta sabiedrībā ar masu mediju palīdzību un diskusijām, kas pēcāk tiek aktualizētas sabiedrībā, tiek uzskatīta par patiesu un visiem pieņemamu publiskās sfēras informatīvo pamatu.¹¹

Mertens skaidro, kādēļ sabiedrības locekļi vēlas ticēt un balstīties uz informāciju, kura tiek sniegta, nepārbaudot un neapstrīdot tās patiesību. Viņš norāda, ka cilvēki baidās paust savu viedokli publiski, jo jau no seniem laikiem pastāv uzskats, ka atšķirīgs ir slikts un sodāms. Šī iemesla dēļ sabiedrībā ir viegli noformēt kādu konkrētu viedokli, kas īsākā vai garākā laika posmā kļūst par mediju realitātes integrētu viedokļu kopu.¹² Mertens uzskata, ka sabiedrības viedokļa atspoguļošana publiskajā sfērā veido viedokļu izlasi, kas ir šķietami vairākuma pieņemti un spēj ietekmēt procesus pat valstiskā līmenī. Tādā veidā mediju formētie un sabiedrības pieņemtie viedokļi tiešā mērā ietekmē arī politisko sistēmu veidošanos un attīstību.¹³

1.2. K.Bouldinga tēla teorija

K.E. Bouldings ir galvenās sistēmteorijas un dažādu ekonomikas un sociālo zinātņu projektu radītājs. Lai gan pēc pamatnodarbošanās viņš ir ekonomists, viņš uz objektiem skatās atšķirīgi, kā standartā to dara ekonomikā, autors uzskata, ka, lai saprastu cilvēku uzvedību, tie ir jāstudē kā vienu veselumu.¹⁴ Viens veselums šajā gadījumā nozīmē sabiedrībā norisinošos procesus, organizācijas un valstis, kā kopienas.

Galvenais jautājums tēla teorijā, kuru studēja K. Bouldings – „Kas nosaka mūsu subjektīvās zināšanas?”. Ņemot vērā, ka cilvēka uzvedība balstās uz tēlu, uz zināšanām, kuras tiek pieņemtas par patiesību, atbilde uz šo jautājumu ir priekšnoteikums uzvedības teorijai. Bouldings pats sniedz atbildi uz šo jautājumu, tas ietver to, ka visas zināšanas ir tēlu kopas un

¹¹ Schmidt, S. J. (2001). *Media societies: Fiction machines*. New York: Rodopi. p.14

¹² Turpat. p. 18 - 19

¹³ Turpat, p. 22

¹⁴ Boulding, K.,E. (1956). *The Image: knowledge in life and society*. Ann Arbor: University of Michigan Press. p. 150-151

kopš tēls ir būvēts kā pagātnes pieredzes rezultāts, zināšanas var dēvēt par dabiskām, tās aug un uzkrājas. Tēli tiek papildināti saņemot jaunu informāciju, izmaiņas, kas veidojas tēlā, veido jaunās informācijas nozīmi.¹⁵

Bouldings min, ka ziņas un attēla attiecības ir ļoti svarīgas, jo vienmēr, kad organizācija, cilvēks, organisms vai pat mehāniska kontroles sistēma reaģē uz ziņas raidītajiem signāliem, sekojot Bouldinga sacītajam, ziņa ir mainījusi tēlu un jaunā uzvedība ir īpašnieka reakcija uz mainīto tēlu. Pēc Bouldinga pētījumiem personiskais tēls ir vissarežģītākais. Indivīds ir pašapzinīgs, zinošs par sevi un atpazīst savu tēlu. Tēls iekļauj atrašanās vietu laikā un telpā, pašportretu un visuma attēlu, fiziskās attiecības un attiecības ar citiem cilvēkiem, kā arī sarežģītas emocijas un vērtības. Atšķirīgi attēli tiek atšķirīgi pozicionēti ar savu noteiktības pakāpi - daži attēli ir atrodami tikai zemapziņā, bet daži publiski pieejami.¹⁶

Tēli veidojas no personiskās pieredzes, ģimenes ietekmes un formālajā izglītībā iegūtajām zināšanām. Ņemot vērā nepārtraukto informācijas apriti, cilvēks visu informāciju filtrē izmantojot vērtību sistēmu, atbilstoši pievienojot pastāvošajam tēlam. Tēls sastāv no sabiedrības attēla un personas pozīcijas tajā, sabiedrības struktūras un vēstures, šie individuālie tēli ir savstarpēji atkarīgi. Objektu mijiedarbība nosaka, kā formējas tēls indivīda apziņā, piemēram, ir liela atšķirība, kādas nācijās pārstāvis ir sagatavojis informāciju, kura tiek patērēta, jo dažādās kultūrās viena un tā paša objekta tēls krasi atšķiras. Līdzīgi arī organizācijās – attīstība, vide un aktivitātes ir tiešā mērā atkarīgas no cilvēkiem, kas ir uzņēmuma klienti, jo tēls, kāds ir izveidojies šo cilvēku apziņā, veido ietekmīgus tēlus, kas asociatīvi tiek piedēvēti uzņēmuma darbiniekiem un citām ar organizāciju saistītām personām.¹⁷

Pēc K.Bouldinga tēls ir mainīga vienība, kas mainās ļoti atšķirīgu faktoru ietekmē, bet pamatā visiem šiem mainīgajiem procesiem ir ikdienas procesi, piederība, pašnoteikšanās un uztveres īpatnības. Lai viennozīmīgi saglabātu kāda uzņēmuma, cilvēka vai objekta tēlu nemainīgu ir nepieciešams uzturēties izolētā telpā ar ierobežotu skaitu cilvēku, bez jebkādiem ietekmes faktoriem. Tomēr realitātē tas nav iespējams, pie tēla saglabāšana ir ilgtermiņa process, kura laikā iespējams piedzīvot gan vides mainību, gan klientu nomaiņu.

¹⁵ Boulding, K., E. (1956). *The Image: knowledge in life and society*. Ann Arbor: University of Michigan Press. p. 150-151

¹⁶ Turpat, p.151

¹⁷ Turpat, p.151

2.PUBLISKĀ SFĒRA

2.1. Publiskā sektora organizāciju tēla teorija

Publiskā sektora pārstāvēto uzņēmumu tēls veidojas kā galvenais iespaids no kopējā sektora pievilcības, tas ir, lai arī valsts sektors ir ļoti diferencēts, katras nozares pārstāvošās struktūrvienības veido vienu kopīgu tēlu, tādēļ tām ir jānes atbildība ne tikai par savu rīcību pret sevi, bet arī pret citiem. Vispārīgais viedoklis, kas valda publiskajā sfērā par kādas konkrētas nozares pārstāvētajām struktūrvienībām, lielā mērā nosaka nodarbināto raksturojošās iezīmes un privātpersonu izvēli darba meklēšanā.¹⁸

Gan privātā, gan publiskā sektora uzņēmumi ir organizēti veidā, kas vieno tos savā un citu organizāciju starpā. Būtiskas atšķirības privāto un publisko organizāciju darba organizācijā nav novērojamas. Visas organizācijas ir apzināti veidotas ar mērķi - izmantojot pieejamos resursus, izveidot efektīvu produktu vai pakalpojumu kopumu. Vienīgā atšķirība, kas atšķir publiskās no privātajām organizācijām, ir tas, ka publiskās organizācijas tiek kontrolētas katrā to ikdienu darbībā, tajā pašā laikā padarot tās sociāli atbildīgas pret sabiedrību. Ja privātā sektora uzņēmumu pienākumos neietilpst sociāli atbildīgs darbs, bet tas ir izvēles jautājums, tad publiskās organizācijas savā pamatbūtībā strādā sabiedrības labā, veicot sociāli atbildīgu darbu.¹⁹

Visas valsts sektora organizācija nodarbojas ar pakalpojumu sniegšanu, atšķirībā no privātā sektora uzņēmumiem, kas savu darbību var saistīt ne tikai pakalpojumu, bet arī preču tirdzniecības jomā. Kā minējis Normann (1991), vairākums cilvēku uzskata, ka pakalpojumu sniedzēji gandrīz visu savu darbu velta klientiem, bet tā nav taisnība, jo pakalpojumu sniedzējiem ir jāspēj izpildīt vairākus atšķirīgus uzdevumus.²⁰

Raksturojot jebkuru publiskā sektora organizāciju, vajadzētu minēt 3 elementus:

- Pakalpojumu sniegšana ir vispārīgi organizēts process, kas sastāv no konkrēta klientu loka, kas kopā veido mērķa grupu, ar ko sadarbībā process norisinās un ir organizācijas noorganizēts.
- Pakalpojumu sniegšanas serviss ir organizēts pamatojoties uz vairākiem galvenajiem organizācijas pamatdarbības uzstādījumiem, kas tiek realizēti konkrētiem mērķiem atkarībā no klientu nosacījumiem.
- No šādiem organizēto pakalpojumu sniedzējiem sagaida ne tikai pieturēšanos pie

¹⁸ Rynes, S.L.(1991). *Recruitment, job choice and post hire consequences: A call for new research directions*. Handbook of Industrial and Organizational Psychology. Greenwich: JAI Press. pp.135

¹⁹ Gastelaars,M.(2009).*The Public Services under Reconstruction*. London: Routledge

²⁰ Turpat, p. 6

organizācijas vērtībām - efektivitāte un kvalitāte - bet arī spēju pielāgoties individuālām situācijām.²¹

Publiskās organizācijas, kas pilda savus pienākumus sabiedrības labā ir pakļautas kontrolei un augstām prasībām no sabiedrības, bet tajā pašā laikā tām ir jānodrošina efektīvi augstas kvalitātes pakalpojumi. Tieši šo valsts regulējumu un uzņēmumu vērtību ievērošana bieži vien noved pie tā, ka sabiedrības viedoklis par kādu no struktūrvienībām ir negatīvs.

2.2. J. Habermas publiskās sfēras modelis

Jurgens Habermas ir vācu filozofs un sociologs, kas ir komunikatīvās darbības teorijas pamatlicējs un publiskās sfēras koncepta darbu autors. Pēc J.Habermasa publiskā sfēra ir demokrātijas produkts, kas nosaka visiem pieejamu un ietekmējamu sabiedrības viedokli. Publiskā sfēra var pastāvēt tikai tad, ja sabiedrībā pastāv sociālas grupas, kas ir ieinteresētas ietekmēt visai sabiedrībai nozīmīgus lēmumus un viedokļus. Habermass norāda uz demokrātijas un vēlmes iesaistīties sabiedrības procesos saistīto dabu, kura liecina par dabisku vēlmi individuālā sevis attīstībā.²²

Autors uzsver, ka pirms 18 gs. publisko sfēru raksturoja tas, ka valsts pārvaldē esošās amatpersonas sevi uzskatīja par valsti un tajā norisinošo procesu noteicējiem nevis valsts pārstāvjiem, tas ir, viņi pauda savu varu cilvēkiem nevis cilvēku labā. Laikos, kad pastāvēja feodālisms (sociāli politiska sabiedrības iekārta, kura pastāvēja uz kunga un kalpa attiecību pamata)²³ publiskā un privātā sfēra netika dalīta, jo viss piederēja visiem un visi rūpējās par visu, manta, zeme un cilvēki tika izmantoti koplietošanā.²⁴

18. gs. nogalē feodālās institūcijas sāka izzust dodot vietu publiskajai varai, kura uzsāka ietekmi, kas var tikt uzskatīta par pilnīgu autonomiju. Termins "publiskais" vairs neasociējās ar autoritatīvā cilvēka tēlu, tā vietā tika noteikts likumisks ietvars, pēc kura īstenot varu valstī, kas rezultējās ar publisko sfēru. Jau tajos laikos publiskā sfēra asociatīvi nozīmēja regulētu, strukturētu un uz sabiedrību vērstu sistēmu, kuras ietvaros ikviens tiesīgs paust savu viedokli.²⁵

Habermas norāda, ka pēc publiskās sfēras formēšanās literārais žurnālists uzsāka savu augšanu un vairs nav tikai avots, kas piegādā ziņas, bet kļūst par politisku ieroci, kuru var rediģēt pēc savām interesēm. Šādā veidā sniedzot ziņas, kas sevī ietver formētu viedokli un nosaka sabiedrības domāšanu. Mūsdienās informācijas apmaiņa ir slavas un sabiedrības

²¹ Gastelaars, M. (2009). *The Public Services under Reconstruction*. London: Routledge

²² Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press.

²³ Valters, P. (2001). *Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos*. Rīga: Divergens.

²⁴ Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press.

²⁵ Turpat, p. 14

viedokļa aprites jautājums jeb publiskās sfēra simbols. Bez šīs informācijas aprites publisko sfēru nevarētu uzskatīt par demokrātisku un visu sabiedrību aptverošu. Citiem vārdiem sakot, tā žurnālistika, kuru pazīstam mūsdienās, veidojās tad, kad tās galvenais mērķis bija atspeļot publiskās debātes sabiedrības ietvaros.²⁶ Lai nodrošinātu publiskā viedokļa plašu un ātru izplatību, ļoti nozīmīgi ir kanāli, kas tiek izmantoti informācijas pārraidīšanai un viedokļu formēšanai, mūsdienās publiskās sfēras mediji ir laikraksti, radio un televīzija. Tie nodrošina informācijas nodošanu plašām auditorijām, kas palīdz formēt publisko ķermeni, iekļaujot procesā arī interpersonālo komunikāciju.²⁷

Formējoties privātajam sektoram, valsts sistēmās, laikrakstos un masu medijos sāka ieplūst privātu interešu vadītas ziņa, kas ieviesa ievērojamas korekcijas publiskajā sfērā. Pēc šāda veida pārmaiņām publiskā sfēra ieguva jaunu formu, pārstāvot ideoloģisku saturu, reklāmas un citas papildu ietekmes rīkus.²⁸

Mūsdienās privātā un publiskā sfēra ir sajaukušās, privātā un publiskā sfēra rada ietekmi attiecībā viena uz otru tādā mērā, ka ietekmes lauki netiek dalīti, bet tie pārklājas un integrējas. Pēc Habermasa domām šis ir ceļš uz jaunu feodālisma kultūru. Viņš uzsver, ka mūsdienās publiskās sfēra problēma slēpjas tajā, ka sabiedrību vairs nepārstāv masu viedokļi, bet gan organizētas interešu grupas, kas formē publisko viedokli pēc savām personiskajām vajadzībām un vēlmēm.²⁹

2.3. Publiskā sfēra Latvijā

Policijas izturēšanos pret sabiedrību var uzskatīt par vienu no valsts demokrātijas galvenajiem rādītājiem. Valsts policijas pārvalde ir struktūrvienība, kas nodrošina drošību valstiskā līmenī, tajā pašā laikā ievērojot personu brīvību un cilvēktiesības.³⁰

Galvenie priekšnosacījumi policijas pārvaldes darbībai, strādājot demokrātiskā valstī, ir tiesiskuma un ētiskā kodeksa ievērošana, efektīva sabiedrības aizsardzība ievērojot cilvēktiesības, policijas darbā nepieciešama caurskatāmība, uzraudzības un iekšējās un ārējās kontroles mehānismi, kārtības nodrošināšana norisinās vērtikāli – sākot no atsevišķu sabiedrības locekļu vajadzībām, beidzot ar kopīga sabiedrības labuma atrašanu/nodrošināšanu.³¹

²⁶ Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press. p. 31

²⁷ Habermas, J.(1974). New German Critique, No.3. *JSTOR*. Retrieved April 22 from: <http://www.jstor.org/stable/487737>

²⁸ Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press.

²⁹ Turpat, p.181

³⁰ Borna, H. (2004). *Parlamentārā uzraudzība drošības nozarē*. Rīga: Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 51. 54.lpp

³¹ Turpat, 52.-53.lpp

Drošības saglabāšanas funkcijas policijai jānodrošina bez jebkādas diskriminācijas un ļaunprātīgas izmantošanas, kalpojot politiskā spēka vai pašas drošības nozares interesēs.³²

Valsts organizāciju ikdiena tiešā mērā ir atkarīga no valstī realizētās varas un pārvaldes formas. Dažādos laika periodos Latvijā ir pastāvējušas dažādas pārvaldes formas, kas reformas rezultātā ir nomainījušas viena otru un tiešā mērā ietekmējušas arī komunikācijas struktūru gan iekšējās komunikācijas līmenī, gan uz āru vērstajā komunikācijā.

Publiskās pārvaldes pētnieks Gajs Pīterss (*Guy Peters*) tradicionālo publiskās pārvaldes modeli iedala četros reformas modeļos – tirgus, līdzdalības, elastīgajā un deregulētajā modelī. Tradicionālo pārvaldi raksturo darbība saskaņā ar noteiktu hierarhiju un iepriekš definētiem noteikumiem, institūciju un nodarbinātības pastāvīgums un stabilitāte, institucionalizēts civildienests, stingrs pārvaldes iestāžu iekšējais reglaments un vienlīdzība gan civildienesta iekšienē, gan ierēdņu attiecībās ar iedzīvotājiem. Tirgus reformas modeli raksturo tas, ka valsts pārvaldes sistēmā liela uzmanība vērsta uz darbinieku motivēšanu un darbs ir vērsts nevis uz procesu, bet gan uz rezultātiem. Līdzdalības modelis nosaka birokrātijas samazinājumu pamatojoties uz sabiedrības un zemo valsts pārvalžu darbinieku iesaiste politikas veidošanā. Elastīgais modelis vērš uzmanību uz valsts pārvaldes institūciju spēju pielāgoties un reaģēt uz apkārtējās vides pārmaiņām. Savukārt deregulācijas modelis paredz ļoti stingru iekšējo regulāciju, kuras ietvaros darbinieki tiek pakļauti iepriekš izstrādātiem noteikumiem un procedūrām.³³

Publiskās pārvaldes reforma Latvijā sākās pēc neatkarības atjaunošanas, jo bija nepieciešamība izveidot jaunu nacionālo administrāciju. Laika posmā no 1990. līdz 1993.gadam tika pārveidotas, apvienotas vai likvidētas daudzas padomju laikā izveidotās valsts iestādes, atjaunotas vairākas starpkaru posmā pastāvējušās institūcijas, kā arī radītas pavisam jaunas administratīvas struktūras. Pārmaiņu procesā liels uzsvars tika likts uz institucionālās sistēmas hierarhiju un viengabalainību. Kas attiecas uz civildienestu, kas ir ierēdņu kopums, ar kuru Ministru kabinets var nodrošināt stabilu un efektīvu valsts pārvaldes darbu, uzsvars tiek likts uz ne politisku ierēdniecību ar noteiktām sociālajām garantijām.³⁴

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijas valsts pārvaldē dominējošie bija tradicionālie birokrātijas principi, pārmaiņas, kas iezīmēja tirgus un līdzdalības modeļa iezīmes valsts pārvaldē parādījās no 2001.gada. Lai valsts pārvaldes struktūrvienībās notiku modernizācija, ir jāspēj cīnīties ar sabiedrībā valdošo negatīvo attieksmi pret resursu piešķiršanu publiskajai sfērai.³⁵

³²Borns,H. (2004). *Parlamentārā uzraudzība drošības nozarē*. Rīga: Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 89.lpp

³³ Jansone,D.,Reinholde,I.,Ulničāne,I.(2002). *Latvijas publiskā pārvalde*. Rīga: Latvijas Universitāte. 35.-83.lpp

³⁴ Turpat, 43.lpp

³⁵ Turpat, 78.lpp

2.4. Uz sabiedrību vērsta policija (*Community Policing*)

Jēdziena *Community Policing* izpratne dažādās valstīs ir atšķirīga, bet tiek izmantota visā pasaulē. Tomēr pamatā var teikt, ka šis jēdziens tiek attiecināts uz policijas darbību, kura pielāgojas sabiedrības prasībām līdzī laika un aktuālajām prasībām.³⁶

Par šī jēdziena pamatlicēju tiek uzskatīts Toms Poters (*Tom Potter*), kurš ir bijušais Portlendas policijas vadītājs un šos pamatprincipus izdomājis būdams vēl jauns policists. Uz sabiedrību vērsts policijas darbs kļūst arvien nozīmīgāks, jo risinājums problēmsituācijai, kurā tas, ko dara policija, nesaskan ar sabiedrības viedokli par to, ko tai vajadzētu darīt, ir meklējams dažādu sabiedrības grupu izprašanā un attiecīgās pieejas izmantošanā. Pat, ja policija strādā labi un profesionāli, ja tās darbs nav tiešā mērā vērsts uz sabiedrību, tad tā nekļūst apmierināta ar policijas darbu un neizprot tā nozīmi, kas savukārt samazina uzticēšanās pakāpi un nepalielina reģiona drošības līmeni.³⁷

Mūsdienīga policijas dienesta raksturojošās iezīmes – ideja, kuras pamatā ir kopīga atbildība par drošību; organizācija, kas ir decentralizēta, atvērta un efektīva; organizācija, kas praksē izmanto problēmu risināšanas metodes, reaģē uz sabiedrības procesiem un signālnozieģumiem; organizācija, kas ir sasniedzama un redzama un kurai ir savs uzticams sadarbības partneru loks un īpašas prasmes. Ja policijas institūcijās tiek ievērotas šīs pamatnostādnes un darbiniekiem ir skaidri saprotama organizācijas misija, vīzija un mērķi, tad tās darbība var tikt uzskatīta par produktīvu un uz sabiedrību vērstu policijas darbību.³⁸

Lielā daļā pasaules valstu uz sabiedrību vērsta policijas darba filozofija tiek izstrādāta ne tikai dažu iecirkņu ikdienas darba nosacījumos, bet arī valsts likumdošanā. Viens no spilgtākajiem piemēriem ir Somijas policijas pārvalde, kurai Eiropā ir viens no augstākajiem reitingiem. 2007.gadā tika izveidota policijas darba stratēģija, kas iestrādāta dažādos tiesību aktos un ir vērsta uz modernizāciju atbilstoši 21.gadsimta prasībām, ņemot vērā Eiropas savienības noteikumus un Hāgas programmu.³⁹

Latvijā uz sabiedrību vērsts policijas darbs netiek nodrošināts ar atsevišķu organizāciju palīdzību, bet gan nodots iecirkņu inspektoru rokās, tomēr bieži vien lielā darba apjoma dēļ policijas darbiniekiem nav iespēja doties pie iedzīvotājiem un noskaidrot viņu viedokli par vietējām drošības problēmām. Tādēļ šis jautājums Latvijā vēl aizvien paliek nerisināts un drošības līmenis netiek uzlabots abpusējā interakcijā. Pat pēc 2009.gada Valsts

³⁶ Tošovskis, M., Grūbis, N., Avota, I. (2012). *Uz sabiedrību vērsts policijas darbs Latvijā 2009.-2012.: Pieredze un nākamie soļi*. 9.-10.lpp

³⁷ Turpat, 9.-10.lpp

³⁸ Turpat, 13.lpp

³⁹ Turpat, 11.-12.lpp

policijas reģionālās reformas netika veiktas ievērojamas izmaiņas organizācijas darba filozofijā un plānošanā.⁴⁰

2.5. Likumiskais regulējums par Valsts policiju

Latvijas Republikas likums "Par policiju" nosaka policijas darba organizācijas un darbības principus pēc kuriem jāvadās ikvienai personai, kura ir Latvijas republikas policijas struktūrvienības sastāvdaļa. Šis likums nosaka policijas jēdzienu, uzdevumus, darbības principus un vietu valsts pārvaldes un pašvaldības iestāžu sistēmā, policijas pienākumus, tiesības, struktūru, kompetenci, policijas darbinieka tiesisko aizsardzību, darbības garantijas, atbildību, finansēšanas, materiāltehniskās apgādes kārtību, kā arī policijas darbības uzraudzību un kontroli.⁴¹

Pēc policijas likumā 5. un 6.pantā izklāstītā var spriest par Latvijā noteiktajiem policijas organizācijas un darba principiem, kā arī informācijas izpaušanas apmēriem.

Citējot Latvijas Republikas likumā "Par policiju" 5.pantā rakstīto par policijas darbības organizāciju: "Policijas darbība tiek organizēta, ievērojot likumību, humānismu, cilvēka tiesības, sociālo taisnīgumu, atklātumu, vienvadību un balstoties uz iedzīvotāju palīdzību."⁴²

„Policija aizsargā personu tiesības un likumīgās intereses neatkarīgi no to pilsonības, sociālā, mantiskā un cita stāvokļa, rases un nacionālās piederības, dzimuma un vecuma, izglītības un valodas, attieksmes pret reliģiju, politiskās un citas pārliecības.” Šajā citātā ir atrunātas galvenās valsts policijas funkcijas, kuras jāpilda netkarīgi no laika, vietas vai personas, kura iesaistīta. Darbam jābūt vērstam uz drošības nodrošināšanu neatkarīgi no blakus apstākļiem.⁴³

⁴⁰ Tošovskis, M., Grūbis, N., Avota, I. (2012). *Uz sabiedrību vērsts policijas darbs Latvijā 2009.-2012.. Pieredze un nākamie soļi*. 11.-12.lpp

⁴¹ Nav minēts. Latvijas Republikas likums "Par policiju". *Latvijas Republikas tiesību akti*. Skatīts 2014, 23.martā : <http://likumi.lv/doc.php?id=67957>

⁴² Turpat.

⁴³ Turpat.

3. REPUTĀCIJAS TEORIJA

Pēc Čārlza J. Fombruna (*Charles J. Fombrun*) teiktā korporatīvā reputācija ir kolektīva firmas pagātnes aktivitāšu un rezultātu reprezentācija, kas savā būtībā raksturo uzņēmuma spēju nodrošināt vērtīgus rezultātus un palielināt ieinteresēto personu skaitu. Parasti korporatīvā reputācija neattiecas tikai uz klientu attieksmi pret uzņēmumu, bet arī uz paša uzņēmuma darbinieku nostāju attiecībā pret uzņēmuma darbību.⁴⁴

Mūsdienās lieli līdzekļi tiek iztērēti dažādu materiālo līdzekļu veidošanā, lai uzlabotu uzņēmuma tēlu, tajā pašā laikā ieguldījums reputācijas nodrošināšanā izpaliek. Pārsvārā visi uzņēmumi saprot, ka reputācija ir nonākusi sliktā situācijā tikai tad, kad darbinieki un klienti novēršas. Pēc “American Heritage Dictionary” publicētās informācijas – “Reputācija ir galvenais kāda objekta novērtējums, kas balstīts uz publisko viedokli.” Šī informācija apstiprina Čārlza J. Fombruna formēto teoriju par to, ka reputācijas uzturēšana ir nepārtraukts process, kas sniedz rezultātus ilgtermiņā.⁴⁵

Čārlzs J. Fombruns kopā ar V. Rindovu atlasījis reputācijas veidošanās pamatnostādnes, kas ir nozīmīgas patērētāju uztverē izvēloties uzticamus uzņēmumus.⁴⁶ Pirmkārt, reputācija veidojas no uzņēmuma iekšējās identitātes jeb uzņēmuma darbinieku pārliecības par uzņēmuma ieguldījumu sabiedrībā, jo ikviens no uzņēmuma pārstāvjiem ir arī sabiedrības loceklis. Otrkārt, firmas reputācija veidojas no vēsturiski reģistrētām situācijām, kurās taktiskie risinājumi ir rasti pašu spēkiem, nebalstoties uz cita uzņēmuma realizēto taktiku vai nomelnošanas politiku. Treškārt, apkopojot novērtējumu par pagātnes darbībām, kas tiek novērtētas no divu organizāciju kritiķu puses, tiek vērtēta spēja un potenciāls apmierināt divas dažādas prasības. Ceturtkārt, uzņēmuma spēja izcelties starp visām tirgū esošajām organizācijām, nemitīga darbinieku, klientu, investoru un sabiedrības informēšana par jaunākajām aktivitātēm. Piektkārt, reputācija ietekmē uzņēmuma ekonomisko attīstību un veiksmīgu darbību sociālās atbildības jomā.⁴⁷

Ja patērētājs saskaras ar uzņēmumu, par kuru nav sniegta informācija, pēc Č. Fombruna teorijas cilvēki ne tikai interpretē komunikatīvos signālus, kas ikdienā tiek raidīti, bet arī paļaujas un uzņēmuma novērtējumu, kas sniegts no tirgus profesionāļu puses,

⁴⁴ Fombrun, C.J., Rindova, V. (1996). *Who's Tops and Who Decides? The Social Construction of Corporate Reputations*. New York University, Stern School of Business.

⁴⁵ Fombrun, C.J. (1996). *Reputation: Realizing Value from the Corporate Image*. Cambridge: Harvard Business School Press.

⁴⁶ Fombrun, C.J., Rindova, V. (1996). *Who's Tops and Who Decides? The Social Construction of Corporate Reputations*. New York University: Stern School of Business.

⁴⁷ Turpat, p. 58

tas ir, tirgus analītiķi, profesionāli investori un reportieri. Šie starpnieki pārraida un laiž informāciju starp organizācijām un ieinteresētajām personām.⁴⁸

Galvenokārt katra uzņēmuma rokās ir labas reputācijas izveides rīki, bet tikai smags un nepārtraukts darbs var nest cerētos rezultātus. Savukārt uzņēmumi, kuri nav gatavi ieguldīt resursus, mainīt darba stilu un pat uzņēmuma vīziju, pārsvarā iegulda lielu naudu dažādos mediju pakalpojumos un klientu apgādāšanā ar dažādām bonusu sistēmām. Lielā mērā uzņēmumi, kuri strādā kvalitatīvi, atsaucīgi un cilvēciski, iegūst labāku reputāciju nekā tie, kuriem ir skaļas reklāmas un augsts finansiālais apgrozījums.

⁴⁸ Abrahamson, E., Fombrun, C. (1992). *Macrocultures: Determinants and Consequences*. Academy of Management. p.728-755 .Retrieved May 20 from: <http://www.jstor.org/stable/258743>

4.MEDIJU RĀMĒJUMA TEORIJA

Rāmējums ir komunikācijas forma, kas liek cilvēkiem pieņemt vienu nozīmi kādas citas nozīmes vietā. Pārsvārā tā ir kādas konkrētas personas interpretācija par kādu notikumu vai faktu, kuru iespējams apskatīt no dažādiem aspektiem. Rāmējums pamatā sastāv no trīs elementiem - valoda, doma un nākotnes redzējums. Lai izteiktu savu domu ir nepieciešama valoda, kura tiek izmantota kāda konkrēta nākotnes mērķa interesēs.⁴⁹

Rāmējums var tikt iekļauts dažādos elementos, kurus ikdienas saziņā lietojam ļoti bieži, nereti neapzinoties, ka mūsu viedoklis tiek ietekmēts, jo sniegtā informācija nav tīra fakts vai notikumu interpretācija, bet gan kādas personas interpretēts atspoguļojums, kam pievienots individuālais viedoklis ar mērķi vadīt sarunas partnera domas kādā konkrētā virzienā. Rāmējumu iespējams atrast tādos valodas elementos, kā metaforās (ievirzīt domu balstoties uz salīdzināšanu), leģendās (informāciju sniegt izmantojot vieglus un neaizmirstamus elementus), tradīcijās (informāciju pasniegt iesaistot raksturīgas elementa nozīmes), sabiedrībā bieži lietotos izteikumos (raksturot objektu pazīstamā valodā, kura ļauj viegli atcerēties), kontrastējošā informācijā (izskaidro sarunas objektu lietojot pretējas nozīmes) un apgrieztā informācijas interpretācijā (piešķirot pozitīvu vai negatīvu nokrāsu).⁵⁰

Rāmju lielos apjomos parādās mediju publicētajā informācijā. Rāmējums lielā mērā ir saistīts ar mediju dienas kārtības teoriju, jo mediju pārstāvji ir tie, kas izlemj, kādā kārtībā ziņas tiks atspoguļotas, tādā veidā patērētāju uztverē formējot viedokli par to, kurš notikums ir nozīmīgāks, bet kurš mazāk nozīmīgs. Mediju darbā rāmējums izpaužas kā abstrakti jēdzieni, kas strukturē un organizē sociālās struktūras jeb, citiem vārdiem sakot, dažāda veida valodas objekti, kas rada viedokļu formēšanu patērētāju uztverē. Mediji ir tie, kas nosaka ne tikai par ko domāt, bet arī - kā domāt.⁵¹

Rāmējuma ietekme uz cilvēkiem var tikt raksturota kā aizspriedumainu cilvēku spriedumi un izvēles, tādēļ, ka katrs cilvēks izdara savu atšķirīgu spriedumu par vienu un to pašu informāciju, kas mainās atkarībā no interpretācijas. Citiem vārdiem sakot, ikviens cilvēks, kas raksturo situāciju neizmantojot tiešus faktus, iekļauj savu subjektīvo viedokli par situāciju, tādā veidā radot rāmējumu informācijai, kas tiek sniegta.⁵² Lai gan cilvēki neapzinās, ka ir saņēmuši informāciju, kura patiesībā ir interpretēta nevis oriģināli atspoguļota.

⁴⁹ Fairhurst, G., Star, R. (1996). *The art of Framing*. San Francisco: Jossey-Bass.

⁵⁰ Turpat, p.5

⁵¹ Not mentioned. (1993). Overview of agenda setting research. *Journal of Communication*. United States: Wiley-Blackwell. p. 127

⁵² Kahneman, D, Tversky A. (1979). Prospect theory: an analysis of decision under risk. *JSTOR*. Retrieved April 24 from: <http://www.jstor.org/stable/1914185>

Rāmējuma ietekme ir redzama situācijās, kad ir nepieciešamība pieņemt lēmumu un tā rezultātā cilvēks prātā atlasa informāciju, kura ir nepieciešama, lai izdarītu izvēli. Bieži vien informācijas interpretācijas sekas var būtu nepareizu lēmumu pieņemšana, kas tiešā mērā var ietekmēt indivīda personīgo dzīvi un līdzcilvēku dzīves attīstību. Analizējot rāmējuma teoriju, ir jāņem vērā, ka aktīvā atmiņa ir ierobežota, ne visi situācijā pieņemtiem lēmumi var tikt izmantoti resprezentācijā.⁵³

Nemot vērā lielos informācijas apjomus, kas pieejami mūsdienās, informācijas rāmēšana un rāmju pieņemšana ir neizbēgams process. Žurnālistu interpretācija un informācijas pasniegšanas veids lielā mērā parāda medija un paša žurnālista rokrakstu, kas ir nepieciešams, lai lielajā informācijas apjomā nepazustu. Interpretācijas pakāpes, protams, ir ļoti dažādas un, kamēr galvenā nozīme paliek nemainīga, rāmējuma procesu nevar saukt par maldināšanu, tā ir tikai pievienotā vērtība, kas norāda informācijas sastādītāja domāšanas virzienu. Tālākā rāmējuma virzība lielā mērā ir atkarīga no katras personas ietekmēšanās līmeņa, ja cilvēks ir viegli manipulējams, tad informācijas rāmējums rada lielu ietekmi uz ikdienas dzīvi un turpmākajiem lēmumiem, bet, ja cilvēks ir noturīgs savā individuālajā attieksmē un viedoklī, tad rāmju ietekmes apjomi ir potenciāli mazāki.

⁵³ Yates, J.F. (1990). *Judgment and Decision Making*. United States: Prentice Hall

5.METODOLOĢIJA

Lai pēc iespējas kvalitatīvāk izpētītu kādas organizācijas tēlu, ir nepieciešams apskatīt attieksmi pret to no 3 dažādiem skatu punktiem – sabiedrība, darbinieki un mediji. Šajā darbā svarīgākais ir medijos atspoguļotais tēls, kuru apstiprina un papildina vai noliedz un izslēdz tam pakārtotais darbinieku un sabiedrības viedoklis.

Medijos atspoguļoto tēlu iespējams iegūt ar kontentanalīzes palīdzību. Tās ietvaros pētot un salīdzinot dažādos aspektus, kādos tiek atspoguļota Valsts policijas darbība. Sabiedrības viedoklis ir nosakāms ar aptaujas palīdzību, kuras ietvaros dažādu sociālo grupu pārstāvji sniedz vērtējumu par Valsts policijas darbu saskarē ar sabiedrību. Savukārt daļēji strukturētā intervija ir pamats, lai iegūtu dziļāku priekšstatu par situāciju Valsts policijā - regulējums ikdienas darbā, darbā ar sabiedrību un sadarbībā ar medijiem - divos laika posmos.

5.1. Kontentanalīze

Sociālajās zinātnēs kontentanalīze tiek izmantota kā metode, ar kuras palīdzību analizēt saturu dažāda veida simboliem un rakstītiem tekstiem jeb „mēmajiem pierādījumiem”. Pamatā kontentanalīzi izmanto dažādu mediju attiecību analīzē, kas tiešā mērā skar arī sabiedrisko attiecību platformu. Kontentanalīzes izmantošana aktualizējās 1980.gados, kad mediju nozīme ikdienas dzīvē pieauga. Šajā laikā kontentanalīze kļuva par mediju analīzes jeb mediju novērtēšanas rīku, kas noteica mediju efektus un to ietekmi uz sabiedrības procesiem, tajā skaitā arī organizāciju darbību.⁵⁴

Lai vieglāk izprastu kontentanalīzes būtību Ole Holsts (*Ole Holsti*) ir izvirzījis definīciju, kas raksturo kontentanalīzes galveno nozīmi, tas ir, „Kontentanalīzes metode nosaka tehniku ar kuras palīdzību iejaucoties saturā objektīvi un sistemātiski identificēt konkrētas raksturīgākās ziņas”.⁵⁵ Definīcija nosaka to, ka galvenais izpētes objekts ir saturs, tā izpētes process norisinās sistemātiski un rezultātu interpretācija ir objektīva, rezultātu galaprodukts ir teksta raksturojošo elementu izskaidrojums.

Šī definīcija skaidro kontentanalīzi kā vienu veselumu, tomēr kontentanalīze tiek dalīta divās sīkākās metodēs, kuras pielieto atkarībā no izpētes pakāpes – kvantitatīvās vai kvalitatīvās. Kvantitatīvās kontentanalīzes ietvaros novērojumus pārvērš skaitļos, lai vieglāk

⁵⁴ Denzin, N., Lincoln, Y. (2012). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*. Thousand Oaks: SAGE Publications. p. 155.

⁵⁵ Holsti, R., O. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.

būtu izdarīt vispārīgus spriedumus par paša satura īpatnībām. Savukārt kvalitatīvā kontentanalīze nosaka fokusu uz nodomiem un ietekmi, kas ietverti tekstā, pamatā analizējot cilvēcisko faktoru teksta/objektu patērēšanas un veidošanas gaitā.⁵⁶

Kontentanalīzes pielietošanas īpatnības var iedalīt trīs grupās. Pirmā no grupām nosaka kontentanalīzes izmantošanu, kā teksta sastādītāja vai objektu veidotāja analīzi, izdarot secinājumus par veidošanas procesā iekļautajiem nodomiem attiecībā uz teksta vai objekta patērētāju ietekmēšanu. Otrā tipa kontentanalīzes mērķis ir aprakstīt un skaidrot tekstā vai objektā esošās komunikācijas raksturojošās iezīmes. Savukārt trešais kontentanalīzes veids nosaka analīzes gaitā iegūt informāciju par teksta vai objekta izraisītajiem efektiem.⁵⁷ Lai kontentanalīzes ietvaros sasniegtu analīzes mērķus Harolda Lasvels (*Harold Lasswell*) ir izvirzījis jautājumus uz kuriem jārod atbildes izmantojot kontentanalīzi kā metodi dažādos pētījumos, tas ir, „Kas saka ko? Kam tas tiek teikts? Kādēļ tas tiek teikts? Ar kādu mērķi tas tiek teikts? Kādu ietekmi sacītais atstāj?“.⁵⁸ Analīzes procesā atrodot atbildes uz šiem jautājumiem ir iespējams gūt rezultātus gan par teksta/objekta veidotāja nodomiem, gan noteikt teksta raksturu, gan izprast radītos efektus.

Iepriekš minēto jautājumu būtība ietver nozīmju meklēšanu pētāmajā tekstā, savukārt sekojošie jautājumi – Kādi dati tiek izmantoti analīzē? Kā šie dati tiek definēti? Kas ir izpētes materiāls? Kādā kontekstā dati tiek analizēti? Kādas ir analīzes robežas? Kāds ir rezultātu mērķis? – nosaka teksta analīzi sistemātiskā formā.⁵⁹ Sistemātiska pieeja tiek izmanota kvantitatīvajā kontentanalīzē, kurā svarīgas ir skaitliskās vērtības lielos apjomos, savukārt kvalitatīvā kontentanalīzē nosaka nozīmes, kādās pētāmais teksts vai objekts pastāv. Atkarībā no kontentanalīzes veida ir būtiski izvirzīt jautājumus uz kuriem meklējamas atbildes.

5.2. Intervija

Intervija ir viena no kvalitatīvās pētniecības metodēm. Kvalitatīvās pētniecības metodes nosaka analīzes veikšanu dabiskā vidē. Vai tā būtu novērošana vai saruna, bet personas uzvedība, teiktais un/vai rakstītais tiek iegūts dabiskās vides kontekstā, sniedzot analīzei nepieciešamo informāciju bez papildus ietekmes.⁶⁰

Pētniecības gaitā izvēloties interviju, kā vienu no pētniecības metodēm ir jāapzinās kādi ir tās plusi un kādi mīnusi. Veicot interviju galvenais pluss ir tas, ka intervijas gaitā

⁵⁶ McKeone, D., H. (1995). *Measuring Your Media Profile: A general introduction to media analysis and PR evaluation for the communications industry*. Hampshire, England: Gower Press Ltd.

⁵⁷ Holsti, R., O. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.

⁵⁸ Lasswell, H., D. (1948). *Power and Personality*. New York.

⁵⁹ Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE publications. p. 413.

⁶⁰ Kroplijs, A., Rašcevska, M. (2010). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga: Raka. 41.-42. lpp.

iespējams gūt lielu apjomu detalizētas informācijas no intervējamās personas. Informācijas ieguves avots ir ne tikai verbāli izteiktais vārds, bet arī neverbālie žesti, kas papildina jebkura runātāja teikto. Analīzes gaitā emocijas, kas pievienotas pateiktajiem vārdiem var sniegt noderīgu papildus informāciju rezultātu iegūšanai. Pie negatīvajiem aspektiem intervijas izmantošanā var minēt informācijas pazušana, jo bieži vien tā tiek fiksēta audio ierakstā, intervijas ieplānošanai var tikt likti šķēršļi, jo intervējamā persona ne vienmēr ir viegli pieejama, intervijā iegūtie dati bieži vien ir lielā apjomā un to šifrēšana var prasīt lielus resursus un daudz laika, kā arī sadārdzināt pētniecības izmaksas, jo papildus resursi ir papildus izdevumi, kā arī informācijas salīdzināšana var izraisīt problēmas, jo aptaujās iegūtie rezultāti ir salīdzināmi, kā tas ir ar intervijā iegūtajiem datiem.⁶¹ Lai gan intervija ietver daudz negatīvu aspektu un daļai pētnieku var šķist neparocīga, potenciālais papildus informācijas apjoms, kas ir iegūstams izmantojot šo metodi, atsvēr visas negatīvos aspektus.

Lai veiksmīgi realizētu interviju Irvins Seidmans (*Irvin Seidman*) ir izvirzījis 6 galvenos priekšnosacījumus – klausīšanās, jautājumu uzdošana, robežu ievērošana, ievirzošu jautājumu neizmantošana, stāstījuma nepārtraukšana un ērtas vides nodrošināšana.

Klausīšanās intervijā ir pati būtiskākā prasme un arī pati grūtākā. Intervētājam ir jāspēj klausīties trīs līmeņos: jāklausās sacītajā, jāklausās zemtekstā, ko intervējamais saka izmantojot neverbālos kodus, jāklausās, kāda ir intervijas gaita, lai saprastu cik noguris vai nogarļojies ir intervējamais, kā arī jāseko līdzī intervijas laikam, lai iekļautu visus paredzētos jautājumus. Galvenā metode ar kuras palīdzību izprastu teikto un ievirzītu sarunu ir jautājumu uzdošana. Pat tad, ja intervijai ir sagatavoti konkrēti jautājumi, kas veido intervijas kodolu, ir svarīgi izmantot arī precizējošus jautājumus. Precizējošie jautājumi palīdz izziņāt, konkretizēt un papildināt teikto. Ļoti svarīga ir robežu ievērošana, ņemot vērā, ka intervijas ir daudz intīmāks process par vienkāršu aptauju veikšanu. Intervējamās personas būtu jāpēta, nevis jāzondē, lai neradītu diskomfortu un noslēgšanos. Jautājumu veidošanas gaitā ir svarīgi apzināties, ka uzvedinošu jautājumu izmantošana intervijā var radīt negatīvu ietekmi uz rezultātiem, jo tie kļūst neobjektīvi. Uzvedinoši jautājumi izslēdz respondenta viedokļa izziņāšanu, jo tie jau iepriekš norāda uz virzienu, kādā tiem jārunā. Tikpat svarīgi, kā zināt robežas, ir nepātraukt runātāju. Runātāja pārtraukšana var radīt diskomfortu un priekšstatu par necieņas izrādīšanu. Pēdējais veiksmīgas intervijas priekšnosacījums ir komfortablas vides nodrošināšana. Ja ir vēlme iegūt informāciju, kas intervējamajai personai

⁶¹ Weiss, R. S. (1994). *Learning from strangers, the art and method of qualitative interview studies*. New York, NY: Free Pr.

ir personīga un nav paredzēta svešām ausīm, ir jārada komfortabla vide un augsta uzticēšanās pakāpe, jo tikai tādā veidā iespējams iegūt ekskluzīvu informāciju.⁶²

Intervija kā kvalitatīvā pētniecības metode prasa lielāku ieguldījumu nekā aptaujas veikšana, tomēr, ja ir vēlme iegūt ekskluzīvu informāciju par kādas iesaistītās puses emocijām, viedokļiem un uzskatiem, tad intervija ir labākais veids, kā piekļūt šādai informācijai.

5.3. Aptauja

Aptauja ir kvantitatīvā pētniecības metode, kas mūsdienās pētniecībā tiek izmantota visbiežāk, ņemot vērā tās labās īpašības – ātri, lēti un ērti. Aptaujas nosaka konkrētu jautājumu virkni uz kuriem respondentiem ir jāatbild bez papildus iespējām precizēt jautājuma būtību.

Aptaujas veikšana iekļauj mērķa grupas izvēli, kas ietilpst pētāmajā laukā, aptaujas izplatīšanas kanālu atlasī, kas aptver pēc iespējas lielāku mērķa grupas apjomu, jautājumu formāta izvēli un sagatavošanu, aptaujas anketas dizaina izveidi, rezultātu apkopošanas formu un rezultātu interpretēšanu. Jāņem vērā, ka izvēloties lētāko no aptaujas veikšanas veidiem – interneta aptauja – rezultātu kvalitāte krītas. Jo mazākas izmaksas, jo lielāks risks rezultātu kvalitātes krišanai.⁶³

Galvenie izaicinājumi aptaujas veidošanas gaitā ir respondentu izlases identificēšana un formēšana, grūti aizsniedzamo respondentu sasniegšanas alternatīvu izveide, vērtējuma un testa jautājumu izveide, jautājumu formas un atbilžu apkopošanas veida izvēle, aptaujas datu precizitātes un saskaņas nodrošināšana, pilotpētījuma veikšana problemātisko jautājumu izolēšanai.⁶⁴ Ja aptaujas veidotāji ievēro un ir spējīgi novērst problēmas visos iepriekšminētajos posmos, tad aptaujas kvalitāte ir nodrošināta augstākajā līmenī.

Dažādu aptauju izmantošana itekmē veidu, kā respondenti uz tām sniedz atbildes. Pamatā ir zināmi 5 aptauju veidi - telefona aptauja, pasta aptauja, interneta aptauja, aptauja, kas veikta intervētājam ierodoties uz mājām, kā arī aptauja, kas veikta lielveikalā vai uz ielas.⁶⁵

Interneta aptaujas ir labākais veids kā aptvert plašas auditorijas ar minimāliem izdevumiem visīsākajā laika periodā. Šo metodi vislabāk izvēlēties tad, kad jāaptver plaši

⁶² Seidman, I. (1998). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York, NY: Teachers College Press.

⁶³ Groves, R.M., Fowler, F. J., Couper, M.P., Lepkowski, J.M., Singer, E., Tourangeau, R. (2009). *Survey Methodology*. New Jersey: John Wiley & Sons.

⁶⁴ Seidman, I. (1998). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York, NY: Teachers College Press.

⁶⁵ Mellenbergh, G.J. (2008). *Advising on Research Methods: A consultant's companion*. Netherlands: Johannes van Kessel Publishing.

reģioni, mērķauditorija ir aktīvie interneta lietotāji un svarīgākais ir iegūtais informācijas apjoms un dažādība nevis izteikti objektīvs viedoklis.⁶⁶

Lai arī interneta aptauja tiek uzskatīta par visplašāk pieejamo un ekonomiskāko pētniecības metodi, tā tomēr sevī iekļauj dažas nepilnības. Aptaujas nav labākais veids kādā ievākt datus, iemesls tam ir prasība pret indivīdu atcerēties pagātnes notikumus, kuru interpretācija var būt atšķirīga no realitātē notikušā. Šādas bažas ir pamatotas ne tikai atmiņas kļūdu dēļ, bet arī respondenta objektivitātes nepārbaudāmības dēļ. Jāņem vērā, ka katra pētniecības metode ir jāpielāgo pētījuma objekta īpatnībām, iegūstamo rezultātu apjomiem un paša pētījuma raksturojošajām iezīmēm.⁶⁷

Lai iegūtu pēc iespējas plašāku un objektīvāku rezultātu, aptaujās ieteicams izmantot ne tikai slēgtos jautājumus, uz kuriem ir viena vai vairākas atbildes, bet arī atvērtos un novērtējuma jautājumus. Slēgtie jautājumi sniedz iespēju iegūt vispārīgu informāciju par respondentu un tā zināšanām, atvērtie jautājumi, neliekot respondentu rāmjos, nodrošina pētnieku ar detalizētu, uz viedokli balstītu un pamatoti izskaidrotu atbildi, savukārt skalas jautājumi ietver respondenta attieksmes izzināšanu, atbilžu varianti ierobežoti un dati salīdzināmi.⁶⁸

⁶⁶ Woong, Y.G., Trumbo, C.W. (2000). *Comparative response to a survey executed by post, e-mail, & web form*. Journal of Computer Mediated Communication.

⁶⁷ Schwarz, N., Sudman, S. (1996). *Answering questions: Methodology for determining cognitive and communicative processes in survey research*. San Francisco: Jossey-Bass.

⁶⁸ Woong, Y.G., Trumbo, C.W. (2000). *Comparative response to a survey executed by post, e-mail, & web form*. Journal of Computer Mediated Communication.

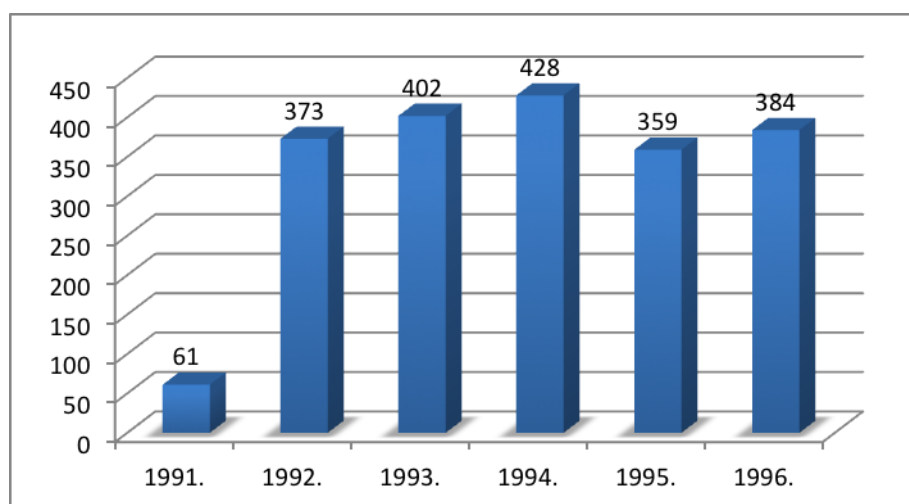
6. EMPĪRISKĀ DAĻA

6.1. Kontentanalīze

6.1.1. Laikraksta “Diena” analīze laika periodā no 1991. līdz 1996.gadam

Laika periods no 1991.gada asociējas ar Latvijas neatkarības atjaunošanu un lielām valsts reformām, kas ietekmē visas valstiski svarīgās jomas, tai skaitā Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošās iestādes. Viena no šādām iestādēm ir Valsts policija, kuras darba vadlīnijas izmainījās ievērojami. Lai rastu priekšstatu par to, kāds ir bijusi Valsts policijas tēla un darba atspoguļojums laikrakstā “Diena”, laikraksta analīzei izmantoju kontentanalīzi.

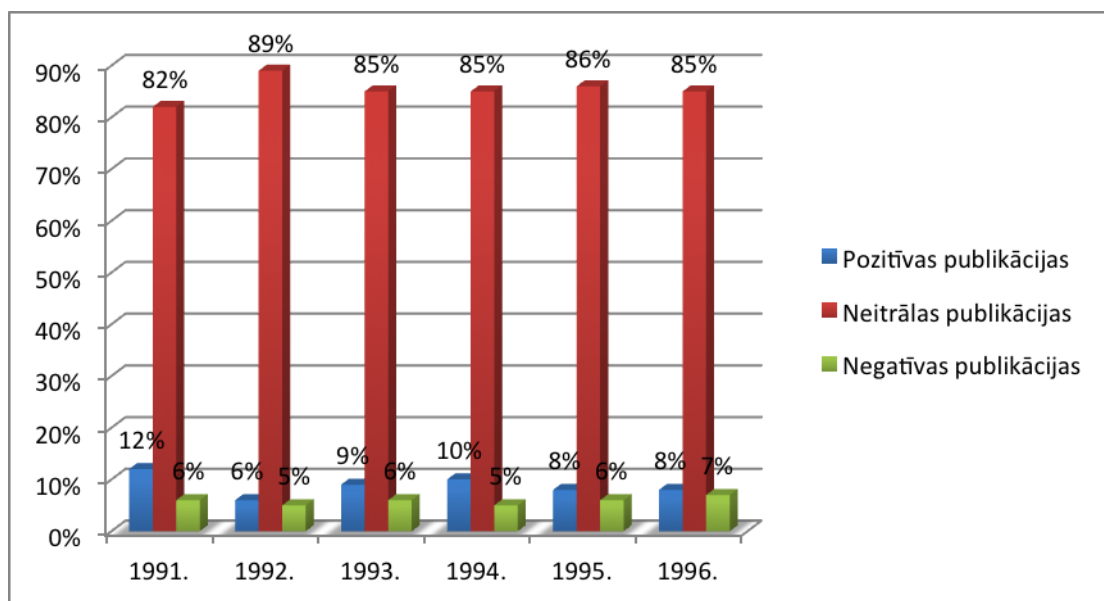
Sākotnēji tika izpētīts kopējais publikāciju apjoms, kurās tika pieminēti Valsts policijas darbinieki, darba uzdevumi vai situācijas, kurās iesaistīta kāda no struktūrvienībām. Lielākais publikāciju skaits ir bijis 1994.gadā, kad tas sasniedza 428 publikācijas pa visu gadu, vidēji 36 publikācijas mēnesī. Šāds apjoms liecina par vairākām publikācijām vienlaikus vienā laikraksta izdevumā. Tik lielu publikāciju apjomu var skaidrot ar to, ka 1994.gads saturiski tika pasniegts kā gads, kad strauji ir pieaugusi noziedzība. Mazākais publikāciju skaits ir bijis 1991.gadā, tikai 61 publikācija, kas nosaka vidēji 5 publikācijas mēnesī. Savukārt šādu tendenci var skaidrot ar to, ka uzreiz pēc neatkarības atjaunošanas citas valstij svarīgas jomas bija aktuālākas un par tām vairāk runāja, kā arī aktīva policijas struktūrvienību reorganizēšana norisinājās tikai 1991.gada otrajā pusē (sk.6.1. att.).

6.1.att. Kopējais publikāciju skaits laika posmā no 1991. līdz 1996.gadam

Lai iegūtu priekšstatu par publikāciju saturiskā formāta dominējošo vadlīniju izmantošanu laikraksta "Diena" numuros, veicu analīzi, kurā publikācijas tika iedalītas negatīvās, neitrālās, pozitīvās. Šāds iedalījums tika izveidots, lai gūtu priekšstatu par to, kādā formātā Valsts policija un ar to saistītās darbības tiek atspoguļotas. Rakstu satura virzību, kādā no iepriekš minētajiem rakursiem nosaka pastiprinošu darbības un īpašības vārdu izmantošana, kuriem attiecīgi ir pozitīva vai negatīva nokrāsa.

Vislielākais skaits pozitīvo publikāciju ir 1991.gada laikrakstos "Diena", kopējais pozitīvo publikāciju skaits ir 7, kas veido 12% kopējā publikāciju skaita šajā gadā, bet uz visu gadu fona lielākais pozitīvo publikāciju skaits ir 1994.gadā, tas ir, 41 publikācija, kas sastāda 10% no visām tā gada publikācijām. Vislielākais neitrālu rakstu skaits attiecībā pret gadu, kurā tās publicētas, ir 1992.gadā, kad publikāciju skaits sasniedza 332 publikācijas, kas ir 89% no kopējā publikāciju skaita šajā gadā. Savukārt negatīvo publikāciju skaits vislielākais ir bijis 1996.gadā, lai gan atšķirība starp citos gados publicētajiem rakstiem ir 1-2% apmērā. Šajā gadā negatīvo publikāciju apjoms ir 26, kas sastāda 7% no šajā gadā publicētajiem rakstiem (sk.6.2.att.).

6.2.att. Raksturīgo publikāciju sadalījums pa gadiem

1991.gada pozitīvo publikāciju skaita īpatsvars skaidrojams ar to, ka šajā gadā galvenais uzsvars bija uz pārmaiņu aktualizēšanu, šajā laikā vairāk runāja par potenciālajām izmaiņām Valsts policijas darbā tuvākajā nākotnē, protams, ka runāja par pozitīvām un uz kvalitāti vērstām izmaiņām, kas galvenokārt arī veidoja pozitīvo publikāciju ietvaru. Savukārt 1994.gada pozitīvo rakstu īpatsvars liecina par aizgājušajos gados padarīto un Valsts policijas darba novērtējumu, potenciāli liela iespēja šādu rakstu cēlonis ir vēlme salīdzināt gadus līdz

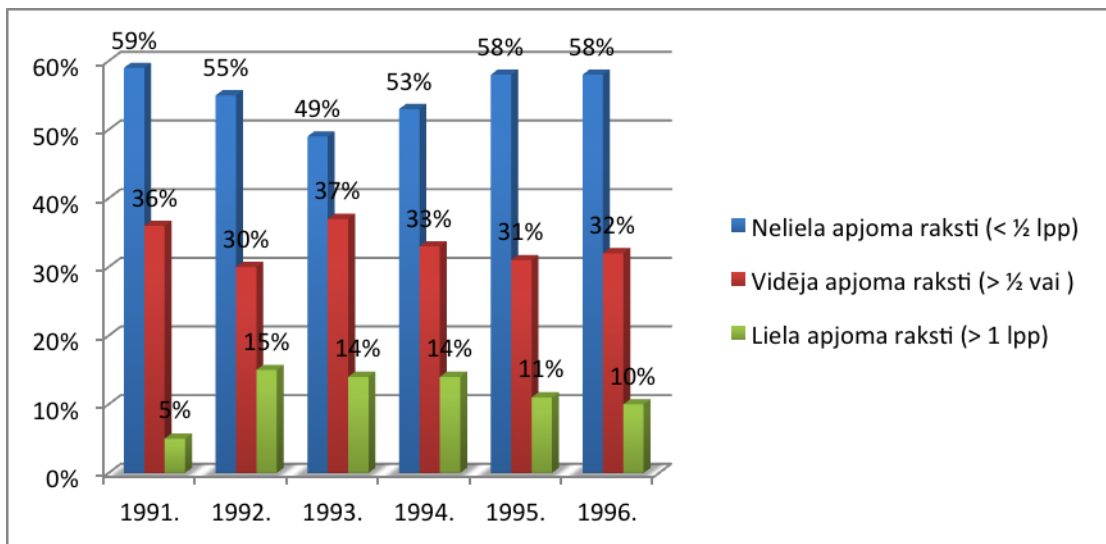
neatkarības atjaunošanai un gadus pēc neatkarības atjaunošanas, un Valsts policijas lomu tajos. Šāda laika posmu salīdzināšana rada pozitīvu viedokli, kas formē izteiktus viedokļus, pamatojoties uz fona laiku, kurā situācija bija daudz sliktāka. Šāda informācijas publicēšana var radīt maldinošu viedokļa formēšanu, jo pozitīvie aspekti var tikt pārvērtēti un informācija pasniegta labāka, kā tā patiesībā ir.

Neitrālo publikāciju lielākais apjoms ir lasāms 1992.gada laikrakstā "Diena" un tas ir skaidrojams ar to, ka šajā laikā liels uzsvars tika likts uz faktuālo informāciju, kas sniedza ziņas par noziedzīgajiem nodarījumiem un likumisko regulējumu Valsts policijas darbības ietvaros, netika analizēta Valsts policijas darbība noziegumu risināšanā. Faktuālā informācija nesniedz iespēju interpretēt sniegto informāciju. Kā arī 1992.gads bija laiks, kad Valsts policijas darbinieki maz kontaktējās ar žurnālistiem, tādēļ detalizēta informācija nebija pieejama un informācija bija jāsniedz faktuālā formātā.

Attiecībā uz negatīvo rakstu īpatsvaru, tas nepārsniedz 7% visos gados, kas liecina par to, ka negatīvo rakstu publicēšana gados pēc neatkarības atjaunošanas nebija aktuāla. Šāda situācija ir skaidrojama ar to, ka Valsts policijā norisinājās reorganizācija, kas bija nemitīgā kustībā. Lai izteiktu negatīvu vērtējumu, ir jānotiek stabilam, ilgtermiņa novērošanas darbam, lai varētu spriest par struktūrvienību darba kvalitāti.

Raksta nozīmīguma noteikšanai svarīga ir publikācijas apjoma un izvietojuma analīze, kas nosaka vai raksts ir prioritārs vai tomēr mazākas nozīmes. Publikāciju analīzē par Valsts policiju apkopoju nelielas publikācijas, tas ir, publikācijas, kuru apjoms nepārsniedz pusi no laikraksta "Diena" drukātās versijas atvēruma puses, vidējas publikācijas, kuru apjoms ir no puslapas līdz vienai lapaspusei, kā arī liela apjoma rakstus, kas izmēros pārsniedz vienu lapas pusi. Izanalizējot šādu rakstu iedalījumu, var secināt, kāds ir apjoms tiem rakstiem, kuri tiek kvalificēti kā augstas nozīmes un, cik daudzi raksti par Valsts policiju ir mazāk svarīgi.

Neliela apjoma rakstu vislielākais īpatsvars pret gadu, kurā tie publicēti, ir 1991., 1995. un 1996.gadā. Šajos gados raksti, kas nepārsniedz pusi lapaspuses, ir minēti 58%-59% gadījumu no visiem rakstiem. Vidēja apjoma raksti visvairāk ir publicēti 1991. un 1993.gadā, kad to apjoms ir 36%-37% no kopējā publicēto rakstu skaita. Savukārt liela apjoma visvairāk publikāciju ir 1992., 1993. un 1994.gadā un to apjoms ir 14%-15% no kopējā rakstu apjoma šajos gados (sk.6.3.att.).

6.3.att. Publikāciju īpatsvars apjoma kontekstā

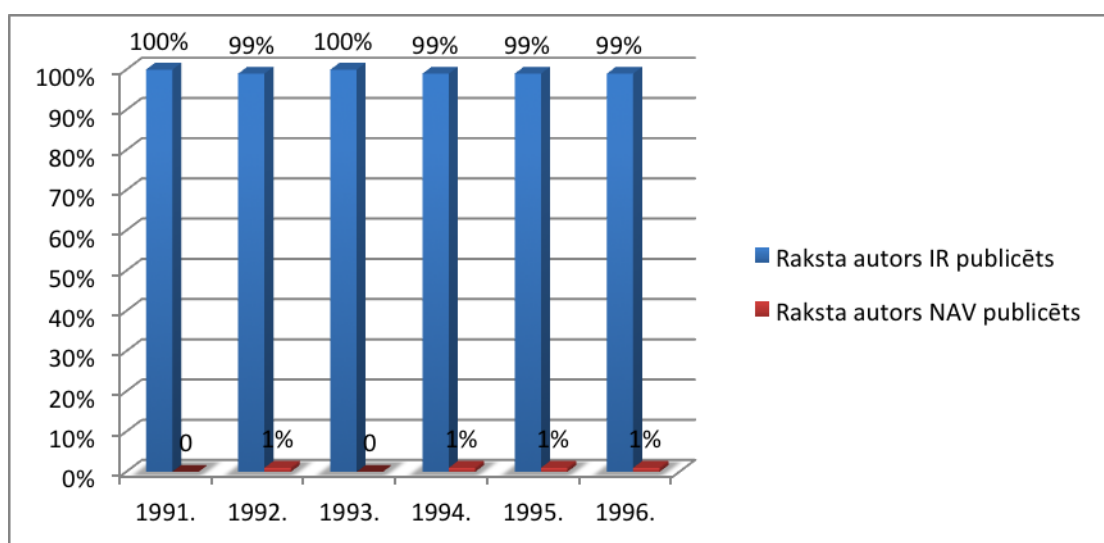
Apskatot kopējo situāciju, ir skaidri redzams, ka neliela apjoma raksti visos gados ir dominējoši. Šādi raksti parasti tiek veidoti balstoties tikai uz faktuālu informāciju, kas īsā un kodolīgā veidā tiek noformēta, lai sniegtu virspusēju ieskatu, piemēram, kriminālziņas - šajā slejā tiek minēti aktuālie notikumi kriminālajā pasaulē. Skaidrojums, kādēļ 1991.gadā šāda veida raksti, kas nesniedza lielu vērtību no lasītāju puses, tika izmantoti, jo Valsts policijai nebija izveidota cieša sadarbība ar mediju pārstāvjiem, lai tā sniegtu padziļinātu nozieguma apskatu un policijas darbību apskatu. Kas attiecas uz 1995. un 1996.gadu, kurā nelielas publikācijas ir daudz, šajā posmā līdzīgi kā 1991.gadā sadarbība ar medijiem nebija izveidojusies tik cieša, lai lielos apjomos detalizētāk stāstītu par dažādu noziegumu gaitu, protams, ir arī izņēmumi un žurnālisti, kuri ieguva informāciju citādākā veidā. Vēl viens skaidrojums šādu nelielu rakstu publicēšanai ir tas, ka pēc 1994.gada strauji pieauga noziegumu skaits. Šāds situācijas attīstība noteica par prioritāti informēt sabiedrību un tikai pēc tam izskaidrot notiekošo.

No 1991.gada līdz 1994.gadam Latvijas attīstība norisinājās pilnīgi citā virzienā nekā tas bija pierasts pirms neatkarības atjaunošanas, tādēļ šajā laikā par katrām pārmaiņām bija jāuzrunā sabiedrība, lai radītu sapratni un iepazīstinātu ar pārmaiņu rezultātā radušām iespējām un ierobežojumiem. Tieši tādēļ laikrakstā "Diena" vidēja un liela apjoma raksti tika publicēti biežāk, lai izskaidrotu pārmaiņas arī drošības jomā, šajos gados analīze notika ļoti maz, galvenokārt tika sniegta informācija par to, kā turpmāk norisināsies Valsts policijas un sabiedrības sadarbība.

Mūsdienās liela loma tiek piemērota objektivitātei un atbildībai par publicēto saturu jebkura medija ikdienas darbā. Atbildību par publicēto saturu visbiežāk uzņemas situācijās, kad publiski tiek atklāts autora vārds un uzvārds. Objektivitāte un atbildība ir tik nozīmīga, jo

tā palīdz novērtēt saturā minēto faktu, viedokļu un citātu autontiskumu un precizitāti. Tieši šī iemesla dēļ analizējot laikrakstu "Diena" pievērsu uzmanību rakstu autoriem.

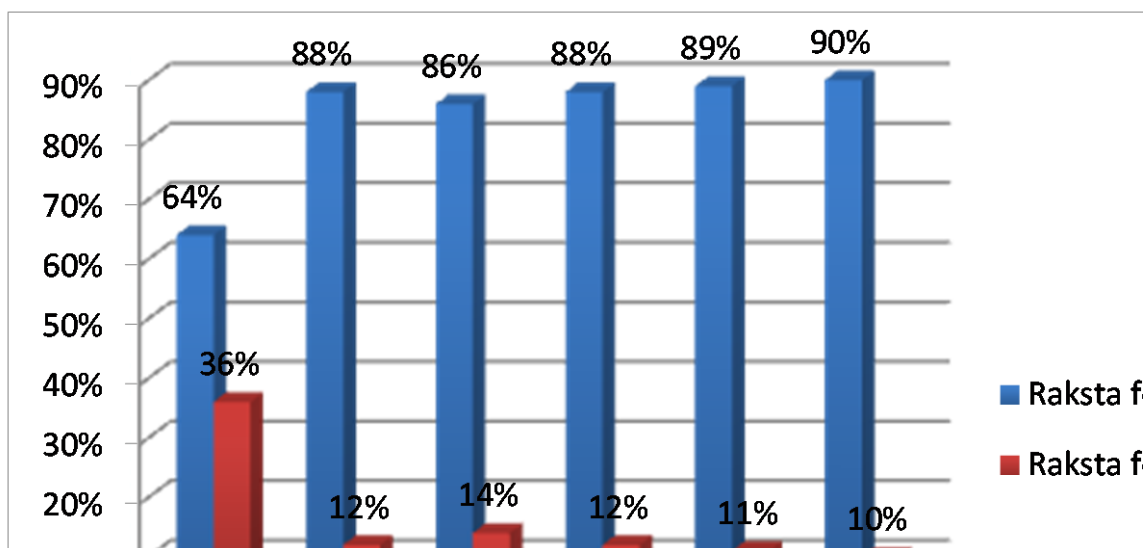
Analīzē apskatīju, cik lielai daļai rakstu ir minēts autors un cik lielai nav, rezultāti bija negaidīti, jo 2 no 6 gadiem visām publikācijām bija minēti autori, bet 4 pārējos gados 99% gadījumu autori bija minēti, bet 1% gadījumu autors nebija publicēts. Šāds rādītājs liecina par caurskatāmu mediju darbu, kas ir vērsta uz sabiedrību un pārstāv tās intereses par atbildīgu un objektīvu mediju darbu (sk.6.4.att.)

6.4.att. Autora rakstu īpatsvars

Pēdējā kontentanalīzes posmā vērtēju raksta saturisko formu jeb uzskaitīju faktoloģisko un viedokļu rakstus. Faktoloģiskie raksti sevī ietver faktus un citātus, kas sniedz vispārīgu informāciju par to, kas ir noticis, kur ir noticis un kā ir noticis. Šādi raksti sniedz lasītājam iespēju pašam izdarīt spriedumus par Valsts policijas darbu. Savukārt viedokļu raksti visbiežāk ir kāda nozares pārstāvja vai eksperta veidots raksts, kurā tiek pausts kāds noteikts viedoklis par Valsts policijas darbu, detalizētāka informācija par iespējamajiem risinājumiem un nozieguma atklāšanas gaitu. Šādi raksti jau iepriekš formē lasītāja attieksmi, jo ietver virzību kādas konkrētas attieksmes virzienā.

Lielākais faktoloģisko rakstu īpatsvars ir 1995. un 1996.gadā, kur tas sasniedz 89%-90% no kopējā publicēto rakstu skaita. Savukārt lielākais skaits viedokļu rakstu ir divos izdošanas gados - 1991. un 1993.gadā. 1991.gadā rakstu īpatsvars ir lielākais attiecībā pret gada laikā fiksēto rakstu skaita, tas ir, 36% no kopējā rakstu skaita, bet 1993. gada rakstu skaits ir lielākais starp citos gados publicētajiem - 56 publikācijas (sk.6.5.att.).

6.5.att. Rakstu saturiskā formāta sadalījums

Kā redzams tabulā, faktoloģisko publikāciju skaits ir ievērojami lielāks kā viedokļu publikāciju skaits, šādu rakstu veidošana ir žurnālista pamatuzdevums, tādēļ arī raksti ar faktoloģisko informāciju jeb informatīvo faktu bāzi tiek publicēti ievērojami biežāk. Kā jau iepriekš minēju, 1995. un 1996.gadā strauji pieauga noziegumu skaits, tādēļ būtiskāk ir informēt sabiedrību par pastāvošajiem draudiem, sniedzot virspusēju, viegli uztveramu informāciju, kuras apstrādei nav nepieciešama izteikta iedziļināšanās.

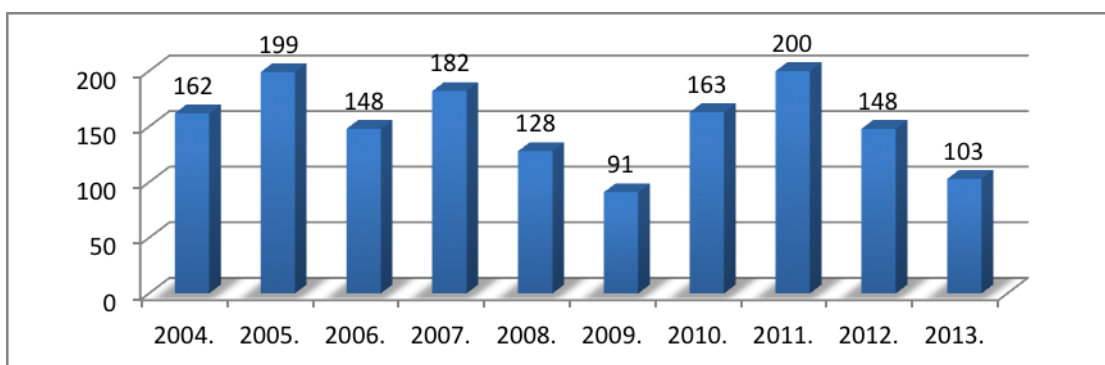
Viedokļa formāta raksti tiek publicēti, lai izskaidrotu kādu konkrētu situāciju, rīcību vai sniegtu vērtējumu. 1993.gadā aktuāla bija sabiedrības informēšana par izmaiņām likumdošanā un Valsts policijas struktūrvienību darbībā. Attiecībā uz 1991. gadu, kad attiecībā pret publicēto rakstu skaitu viedokļu raksti ir lielā apjomā, raksti tika veidoti, lai izskaidrotu plānus attiecībā uz Valsts policijas struktūrvienību attīstību neatkarīgajā Latvijā, kā arī skaidrot Valsts policijas struktūrvienību atšķirības no policijas, kas darbojās pirms neatkarības atjaunošanas. Šādi viedokļu raksti nepieciešami, lai radītu viedokļu maiņu un palīdzētu veiksmīgi veidot uzticību Valsts policijas darbiniekiem. Detalizētāku informāciju par kontentanalīzes rezultātiem skatīt pielikumā nr.1.

6.1.2. Laikraksta "Diena" analīze laika periodā no 2004. līdz 2013.gadam

Veicot kontentanalīzi laikraksta "Diena" drukātās versijas izdevumiem no 2004.gada līdz 2013. gadam, sākotnēji veicu vispārīgu kopējo rakstu skaita apkopojumu. Divi no desmit gadiem iezīmējas ar lielāko apjomu publikāciju - 199 un 200 raksti. Tendence rakstu apjoma pieaugumam ir novērojama tiešā proporcijā ar noziegumu skaita pieaugumu, jo pamatā informācija, kas tiek publicēta saistībā ar Valsts policiju, ir noziegumu apskats. Tomēr abi šie

laika periodi iezīmē atšķirīgas tendences Valsts policijas darbības attīstībā. 2004. gadā Latvija iestājās Eiropas Savienībā, kuras ietvaros krasi izmainījās likumiskais regulējums Latvijā, protams, tas skāra arī iekšlietu jomu. Šādi procesi norāda uz intensīvu informācijas plūsmu, lai izskaidrotu jauno likumdošanu un veicinātu Valsts policijas darba atvieglošanu preventīvi informējot sabiedrību. Tas nozīmē, ka 2005.gadā novērotais lielais rakstu apjoms nenorāda uz paaugstinātu noziedzību.

Attiecībā uz 2011.gadu, tas norāda uz pēc krīzes izraisītu problēmu atspoguļojumu presē. Krīzes gadi daudzus Latvijas iedzīvotājus noveda pie galēji ekstremālas rīcības -naudas trūkuma un bankas problēmu dēļ. Neskatoties uz to, ka 2011.gads nebija krīzes epicentrs noziedzības pieaugums ir skaidrojams ar to, ka notika lielas reorganizācijas darba tirgū, kas šobrīd nosaka, ka liela daļa iedzīvotāju ilgtermiņā dzīvo ar naudas problēmām un kā vienīgo risinājumu redz likuma pārkāpšanu (sk.6.6.att.)

6.6. att. Publikāciju skaits no 2004.gada līdz 2013.gadam

Lai noskaidrotu, cik no visam publikācijām var uzskatīt par pozitīvu Valsts policijas tēla atspoguļojumu, cik no visam ir negatīvas publikācijas un cik neitrālas, analizē ņemu vērā faktoloģiskās informācijas apjomu publikācijas saturā kā arī nozīmi pastiprinošu īpašības un darbības vārdu izmantoto apjomu.

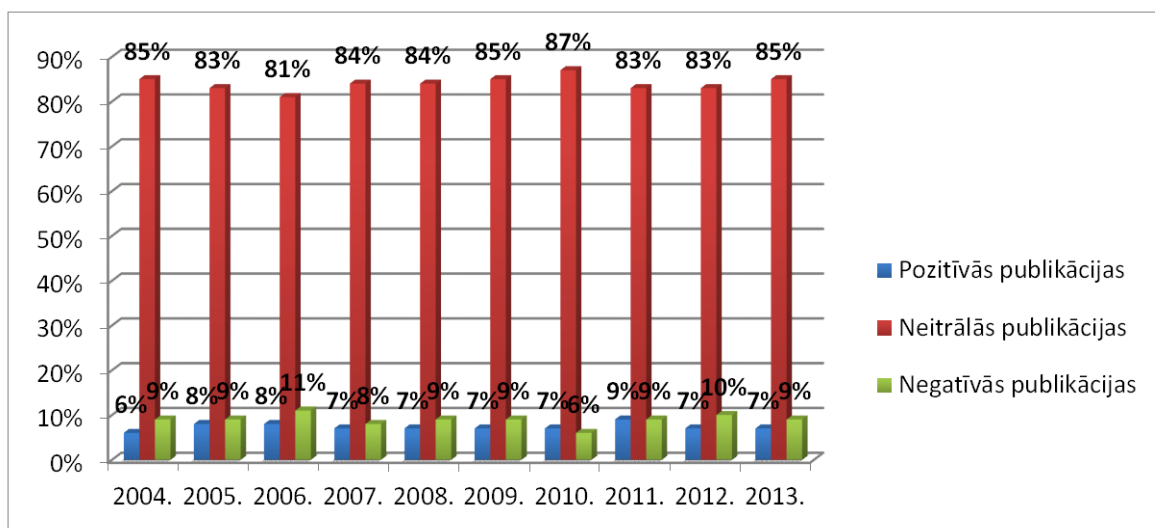
Lielākais pozitīvo publikāciju skaits attiecībā pret konkrētajā gadā atspoguļoto rakstu apjomu ir 2011.gadā, kad pozitīvo publikāciju apjoms ir vienāds ar 9% no visām publikācijām, tas ir, 17 publikācijas. Lielākais neitrālo publikāciju apjoms (pārsvarā tikai faktoloģiska informācija) attiecībā pret tajā pašā gadā publicēto rakstu skaitu ir 2010.gadā, tas ir, 141 publikācija, bet lielākais negatīvo rakstu apjoms ir 2008.gadā, kad attiecībā pret kopējo publikāciju skaitu negatīvā publikācijas bija 11%.

Aplūkojot situāciju par to, kāds pozitīvo, negatīvo un neitrālo rakstu sadalījums ir dažādos gados, varam novērot, ka neitrālo rakstu apjoms visos gados ir lielā apjomā, šāds sadalījums ir skaidrojams ar to, ka lielākā daļa rakstu, kas kontekstuāli saistīti ar Valsts

polīciju, ir faktuāli noziegumu atspoguļojumi, kas tiek publicēti informatīvos nolūkos un neiekļauj kādu konkrētu uzskatu kopumu. Šajā analizē iezīmējas, ka 2010.gads ir dominējošs attiecībā pret neitrālo rakstu apjomu. Šāds novērojums ir skaidrojams ar to, ka Latvijā šajā laikā aktuāls jautājums bija ekonomiskā krīze, kas skāra ikvienu Latvijas iedzīvotāju. Pamatojoties uz to, ka finansālajā situācijā notika strauja lejupslīde, dzīvas būtnes pamatvajadzību apmierināšanai bija nepieciešams atrast alternatīvas. Pēc šī varam secināt, ka 2010.gadā pieauga noziegumu skaits un būtiski bija informēt sabiedrību par esošo situāciju un draudiem, bet policijas darba analīze vai nozieguma analīze nebija aktuālākais temats.

2011. gads iezīmējas ar lielāko pozitīvo publikāciju skaitu attiecībā pret pārējiem 9 gadiem, šāda tendence ir skaidrojama ar to, ka ekonomiskās izaugsmes rezultātā vairāk cilvēku ieraudzīja un novērtēja Valsts policijas darbinieku paveikto, runāja par potenciālajiem attīstības plāniem Valsts policijas struktūrvienībās, noziegumu un atrisināto lietu īpatsvars izlīdzinājās un pat dominēja pozitīvs rezultāts noziedzības apkarošanā.

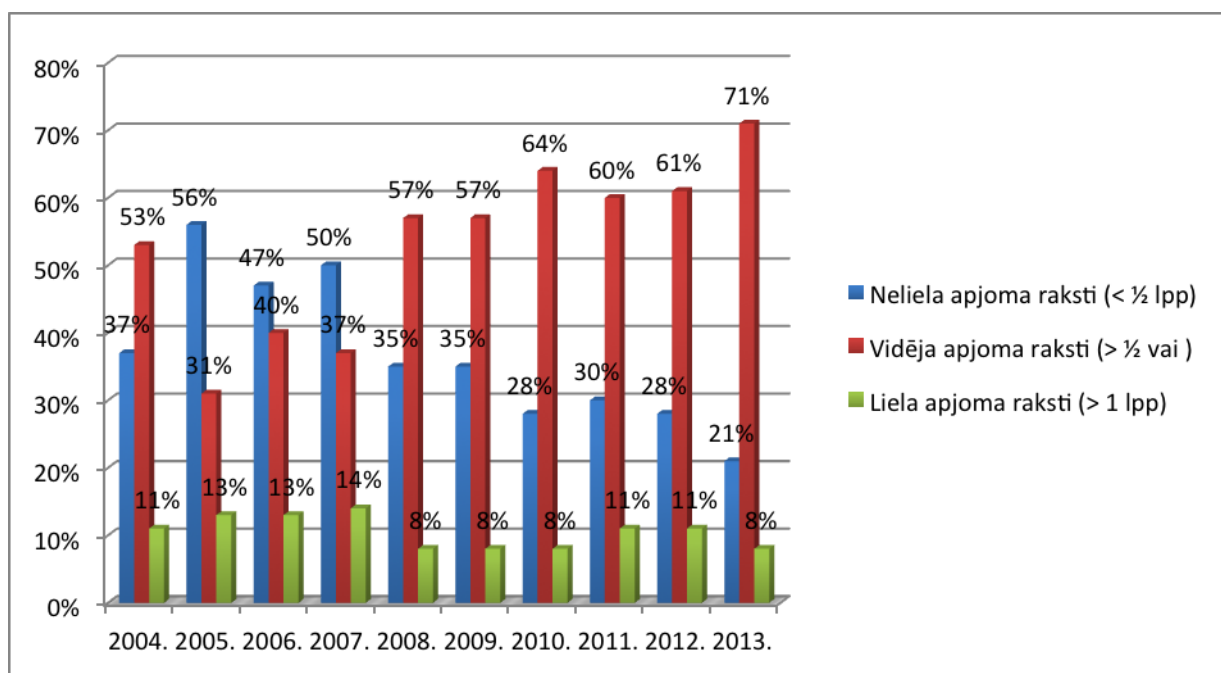
Negatīvo publikāciju īpatsvars lielāko apjomu sasniedza 2008.gadā, tas ir skaidrojams ar "trekno gadu" augstajām prasībām pret visiem valsts struktūrvienību darbiniekiem. Lielas algas nozīmēja lielu atbildību pret padarīto darbu. Attiecīgi sabiedrības un ekspertu viedoklis pret Valsts policijas darbu šī gada publikācijās ir tieši proporcionāls gaidām, kas nosaka augsti kvalificētu speciālistu nodarbinātību arī Valsts policijā. Katra nelielā kļūda tika analizēta un sodi piemēroti. Vēl viens aktuāls iemesls, kādēļ šajā gadā ir publicēts lielāks īpatsvars negatīvu publikāciju attiecībā pret citiem gadiem - mediju ikdienā bija mazāk aktualitāšu par kurām rakstīt, jo labu dzīves apstākļu dēļ sensācijas nebija pieejamas, negatīvas publikācijas bija grūti atrodamas, tādēļ tās bija jāveido pašiem (sk.6.7.att.).

6.7.att. Raksturīgo publikāciju sadalījums pa gadiem

Veicot kontentanalīzi tika apkopota informācija par maza izmēra, vidēja un liela izmēra rakstiem. Par neliela apjoma rakstiem tika uzskatīti raksti, kuru apjoms nepārsniedz pusi no laikraksta "Diena" drukātās versijas atvēruma puses. Par vidēja apjoma rakstiem tika uzskatīti raksti, kuru apjoms ir lielāks par pusi no atvēruma puses, bet nav lielāks par vienu lapas pusi un par liela apjoma rakstiem tika uzskatīti raksti, kuru apjoms pārsniedz vienu pusi no atvēruma.

Lielākais skaits neliela apjoma rakstu ir publicēti 2005.gada laikrakstā "Diena", kur to apjoms sasniedz 112 publikācijas un ir 56% no visām šajā gadā publicētajiem rakstiem, vidēja apjoma raksti vislielākajā apjomā ir 2013.gadā, kad rakstu attiecība ir 71%. 2007.gada laikrakstā "Diena" ir lielākais īpatsvars liela apjoma rakstu, kuru attiecība pret visiem rakstiem sastāda 14%. Arī 2005. un 2006.gadā liela apjoma rakstu īpatsvars bija tuvu 2007.gada situācijai, tas ir, 13% no kopējā publikāciju skaita (sk.6.8.att.).

6.8.att. Publikāciju apjoma sadalījums

Aplūkojot apkopotos datus, ir iespējams secināt, ka liels apjoms mazākas nozīmes rakstu ir iekļauts 2005.gada laikrakstā "Diena". Ņemot vērā, ka šāda apjoma raksti pārsvarā tiek publicēti, lai informētu par noziedzīgiem nodarījumiem, izmeklēšanas gaitu vai tās rezultātiem, var secināt, ka šajā gadā ir palielinājies noziedzīgu nodarījumu skaits, līdz ar to Valsts policijas darbs tiek atspoguļots apjoma nevis kvalitātes vērtējumos.

Savukārt vidēja apjoma raksti, kas vislielākajā apjomā tiek publicēti 2013.gadā, saturiski atspoguļo ne tikai faktoloģisku informāciju par noziedzīgu nodarījumu, bet iekļauj

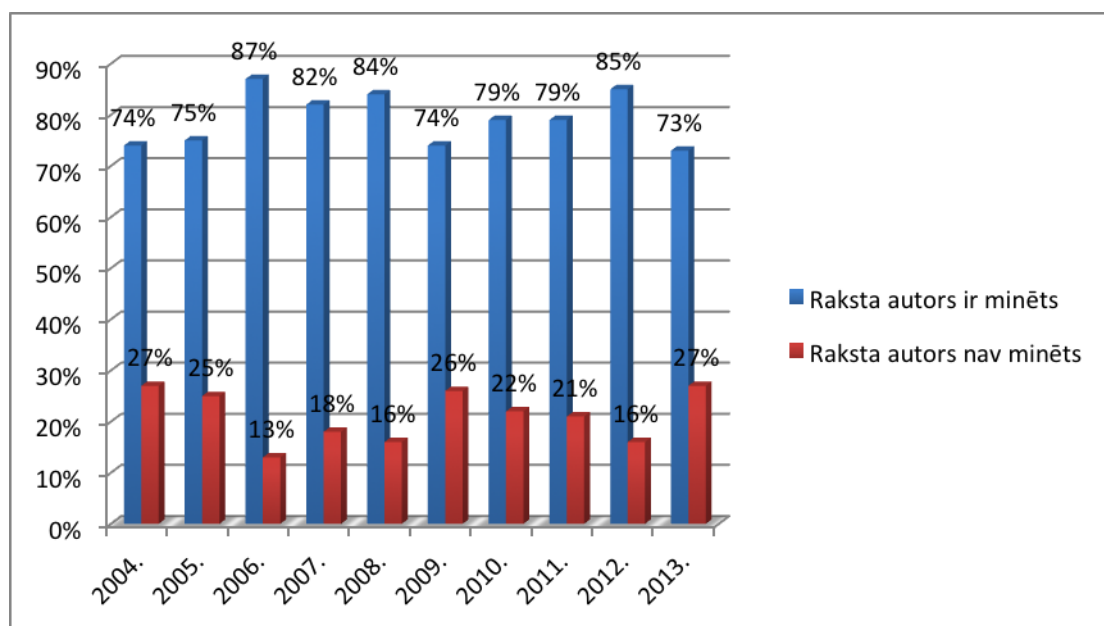
arī detalizētāku nozieguma apskatu ar izmeklēšanas gaitu, bieži vien šādi raksti sastāv no vairāku noziegumu vai ilgtermiņa noziegumu attīstības raksturojuma. Šādos rakstos bieži minētas atsevišķas Valsts policijas struktūrvienības, bet visbiežāk netiek minēts darba stils un gaita, bet gan uzsvērtas nozieguma detaļas, lai netraucētu Valsts policijas struktūrvienību darbam un neformētu konkrētu viedokli par kādu no struktūrvienībām. Šādu rakstu dominēšana 2013.gada laikraksta "Diena" numuros ir skaidrojama ar to, ka Valsts policijas darbā notiek iedziļināšanās, lai sniegtu pēc iespējas dziļāku priekšstatu par policijas darba sarežģītību un raisītu sapratni, bet tajā pašā laikā liela apjoma raksti tiek veltīti nozīmīgākām aktualitātēm. Varētu teikt, ka 2013.gads iezīmējas, kā neitrāls gads Valsts policijas darba ikdienā- bez skandāliem.

Liela apjoma rakstu dominēšana ir novērojama trīs gadu laikraksta "Diena" izdevumos - 2007., 2005. un 2006.gads. Šāda formāta publikācijas visbiežāk ir vērtējošas un tieši vērstas uz Valsts policijas darbu. Publikāciju saturs veidojas analizējot valsts pārvaldē noteiktos likumus, policijas darbu un pārkāpumus, kuri izdarīti iesaistoties, kādam Valsts policijas darbiniekam. Šie gadi neiezīmējas ar lielu noziegumu īpatsvaru, tādēļ lielāks bija analītisko rakstu apjoms, kas tika publicēts šo gadu laikraksta "Diena" numuros. Šie bija gadi, kad Valsts prezidente bija Vaira Vīķe - Freiberga, šis laiks iezīmējas ar vienmērīga plūdumu valsts attīstībā. Tādēļ varam secināt, ka šajos gados būtiska bija padarītā un nākotnes attīstības analīze, kas atspoguļojās liela apjoma publikācijās.

Vēl viens aspekts, pēc kura norisinājās laikrakstu analīze, bija publikāciju autoru esamības/neesamības faktors pie rakstiem. Mūsdienās ļoti svarīgs identifikācijas faktors ir autora publicēšana pie visiem rakstiem, kas ir parādījušies publiskajā vidē. Šobrīd sabiedrībā pastāv uzskats, ka "Ja publikācijā ir minēts autors, kurš veidojis rakstu, tad tā saturs ir objektīvs, jo autors savu vārdu neminētu, ja nebūtu pārliecināts par faktoloģiskās informācijas precīzumu".

Visvairāk rakstu bez autora paraksta ir trijos gados - 2004., 2009. un 2013.gads. Šajos gados publikāciju skaits, kas publicēts bez autora ir 26%-27% apjomā no gada laikā publicēto vienību skaita. Kā jau iepriekš noskaidrojām, šajos gados ir liels apjoms neitrālu publikāciju, kas varētu skaidrot autora paraksta iztrūkumu, jo teorētiski, faktoloģiskai informācijai objektīvisma apstiprinājums nav nepieciešams. Tomēr jāmin, ka atklāta autora publicēšana raisa lasītājos lielāku ticību raksta saturam. Autora iztrūkums norāda uz to, ka sniegtā informācija varētu būt nepatiesa vai saņemta no nepārbaudīta avota, potenciāli radot nepatiesu viedokli par Valsts policijas struktūrvienībām.

Kopumā lielākais skaits rakstu ir publicēti iekļaujot autorus, kas liecina par nozīmīgu objektivitātes vadlīniju ievērošanu. Visvairāk publikācijas ar identificējamajiem autoriem ir 2006. un 2013.gadā, to attiecība pret gada publikācijām ir 85%-87% (sk.6.9.att.).

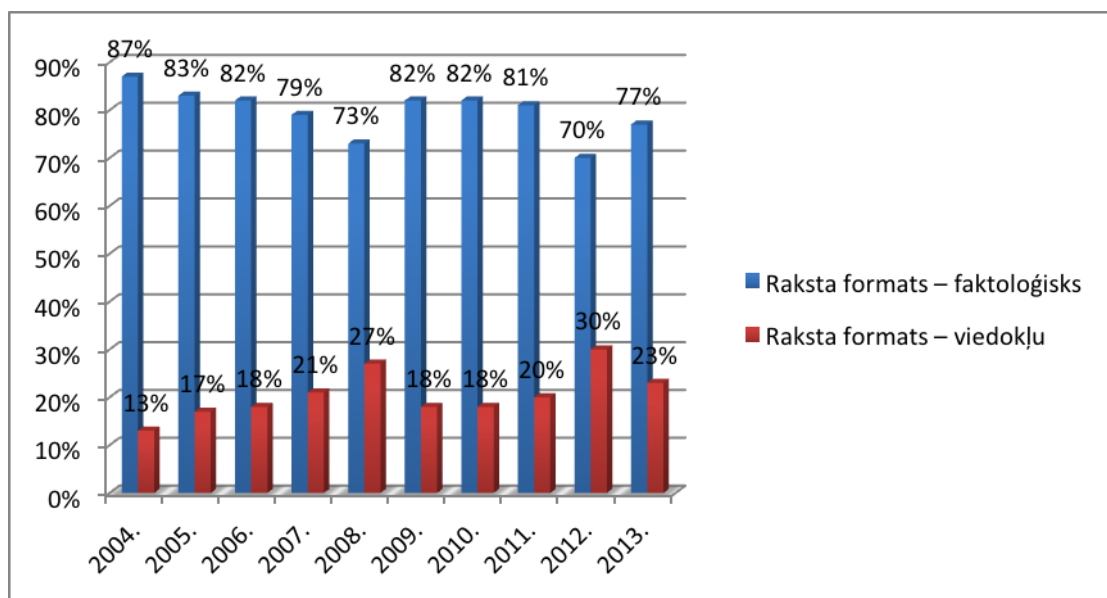
6.9.att. Autora identifikācijas īpatsvars publikācijās

Iepriekš analīzē apskatīju laikrakstā "Diena" publicēto rakstu "nokrāsu" attiecībā uz pozitīvu, neitrālu vai negatīvu atspoguļojumu. Lai iegūtu skaidrāku priekšstatu par to, kādā apjomā apzināti tiek formēts sabiedrības viedoklis par Valsts policijas darbu, analīzē apskatīju publikāciju formātu no saturiskā viedokļa - faktoloģisks vai viedokļu raksts. Faktoloģiskie raksti parasti iekļauj faktus un citātus, kas atļauj lasītājam pašam izvērtēt un noformēt viedokli par rakstā izlasīto, bet viedokļu raksti visbiežāk ir kāda nozares profesionāļa vai žurnālista paplašināts raksts ar analīzi, kurā visbiežāk tiek iekļauts kāds konkrēts viedoklis par situāciju vai kādas struktūrvienības darbības īpatnībām, tādējādi iepriekš formējot lasītāja viedokli.

Vislielākais apjoms faktoloģisku rakstu ir publicēts 2004.gada laikrakstā "Diena", kas sastāda 87% no visām publikācijām. Šāds rakstu īpatsvars skaidrojams ar to, ka 2004.gadā, pēc iestāšanās Eiropas Savienībā tika ieviesti vairāki nozīmīgi regulējumi, kas attiecās arī uz Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošajā iestādēm. Tādēļ pārstrukturēšanās laikā lielākais uzsvars tika likts uz vispārīgu notikumu atspoguļošanu, nevis analīzi, jo pārmaiņu procesā analīzes objektivitāte nav iespējama procesu mainības dēļ.

Viedokļu rakstu īpatsvars ir salīdzinoši mazāks kā faktoloģisko rakstu skaits. Analīzē lielākais viedokļu rakstu skaits pret pārējām publikācijām ir 2012.gada "Diena" laikrakstos, tas ir, 30% no visiem rakstiem. Iemesls tam, ka izveidojies šāds sadalījums, varētu būt tas, ka

tiek analizēta Valsts policijas struktūrvienību darba kvalitāte un attīstība pēc ekonomiskās krīzes, kuras laikā notika daudz reorganizācijas. Salīdzinoši ar katru gadu pieaug pozitīva attieksme sabiedrībā pret Valsts policijas struktūrvienībām, lai šo attīstību turpinātu veicināt, nepieciešama apjomīga analīze gan no pašu Valsts policijas struktūrvienību puses, gan no ārējiem kritiķiem un tas arī rada viedokļu publikāciju apjoma pieaugumu (sk.6.10.att.).

6.10.att. Rakstu saturiskā formāta sadalījums

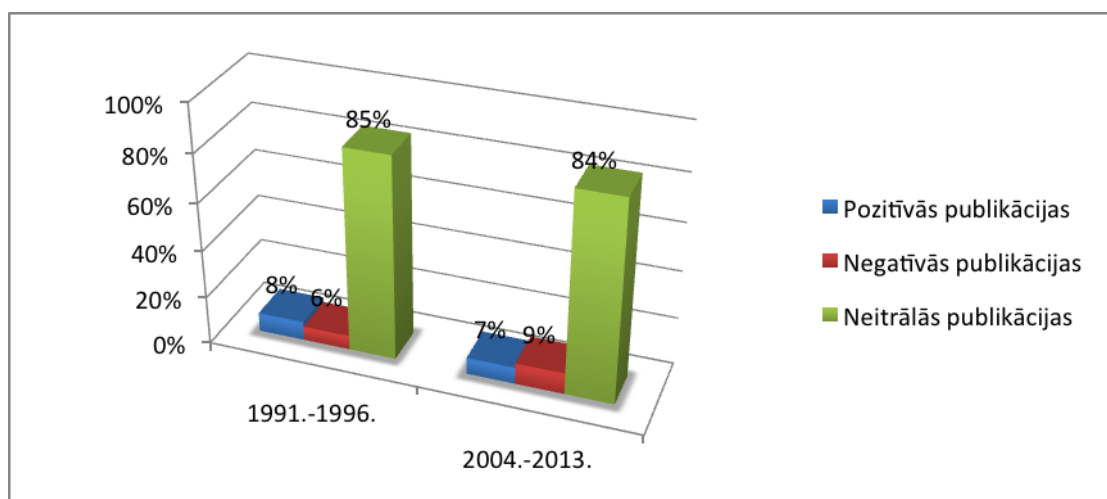
6.1.3. Analīzes salīdzinājums laikrakstā "Diena" divos laika periodos - no 1991. līdz 1996.gadam un no 2004. līdz 2013.gadam

Uzsākot laikraksta "Diena" analīzi, galvenais pētniecības objekts ir katrs gads, katra laikraksta numurs un katra publikācija, tādēļ būtiski ir saprast vispārīgo publikāciju apjomu šajos divos laika posmos un to sadalījumu mēneša kontekstā. Abos laika posmos ir ievērojami atšķirīgs publikāciju apjoms. Ņemot vērā, ka abu laika periodu gadu skaits ir atšķirīgs, tas ir, 6 un 10 gadi, laikrakstu analīzes objekti tiks salīdzināti attiecībā pret kopējo konkrētā perioda rakstu skaitu.

Labākai izpratnei tika apkopots kopējais publikāciju skaits, kas attiecināms uz Valsts policijas struktūrvienībām, to darbiniekiem un ar to saistītajiem notikumiem. Laika periodā no 1991. līdz 1996. gadam kopējais publikāciju skaits - 2007, bet periodā no 2004. līdz 2013. gadam publikāciju skaits ir ievērojami mazāks, tikai 1524 publikācijas. Savukārt vidējais mēneša publikāciju skaits atšķiras par piecpadsmit vienībām, tas ir, no 1991. līdz 1996. gadam tās ir 28 publikācijas, bet no 2004. līdz 2013.gadam vairs tikai 15 publikācijas mēnesī. Šādas izmaiņas norāda uz trīs nozīmīgiem faktoriem - noziedzības samazinājums, ierobežota piekļuve informācijai un alternatīvi mediji. Kopējās publikāciju skaita izmaiņas tiešā mērā

ietekmē arī ietekmi, kas vērsta uz sabiedrību, jo samazinoties publikācijām, samazinās auditorijas sasniegšana un viedoklis par Valsts policiju netiek formēts tādos apjomos, kā tas ir pēc neatkarības atjaunošanas jeb no 1991.-1996.gadam.

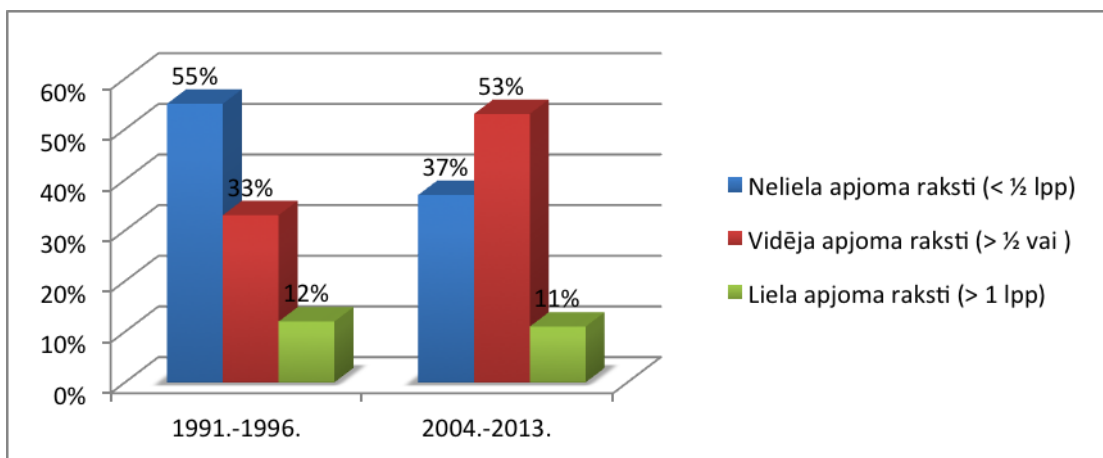
Kā jau iepriekš analizējām katru laikraksta "Diena" publikāciju gadu, tad kopsavilkumā varam ieskatīties vispārīgajā situācijā par to, cik daudz pozitīva, cik daudz neitrāla un cik daudz negatīva informācija ir publicēta laikrakstā par Valsts policiju, divos dažādos laika periodos. Neitrālo publikāciju skaits ir līdzīgs un dominē publikācijās abos laika posmos. Savukārt laika periodā no 1991. līdz 1996.gadam iezīmējas tendence vairāk pozitīvo rakstu ietveršanai, no kopējā rakstu apjoma šajos 6 gados 8% ir pozitīvi raksti. Laika periodā no 2004. līdz 2013. gadam analizē vairāk sastopami ir negatīvi raksti, kas kopumā ir 9% no visiem rakstiem, kas publicēti par Valsts policiju 10 gadu laikā. Ņemot vērā tendenci laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam samazināties publikāciju skaitam un drukāto laikrakstu nozīmei sabiedrības vidū, kā arī pieaugot pētnieciskās žurnālistikas skaitam, varētu apgalvot, ka negatīvā rakstura publikācijas ietekmi sabiedrībā atstāj minimāli (sk.6.11.att.).

6.11.att. Raksturīgākās publikācijas divos laika periodos

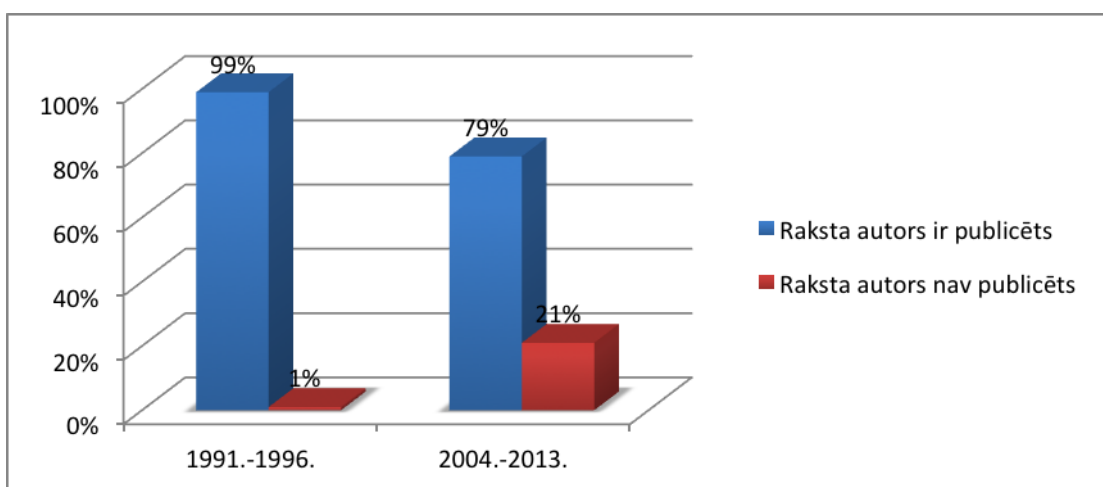
Lai saprastu publicēto rakstu nozīmi katra izdevuma kontekstā, analizē tika ietverta katras publikācijas apmēra apskate. Salīdzinot laika posmu no 1991. līdz 1996.gadam un no 2004. līdz 2013.gadam, tad ir redzamas izteiktas katra laika perioda iezīmes. Laika posmā pēc neatkarības atjaunošana neliela apjoma raksti bija dominējoša vienība, kas pārstāvēja 55% no visiem publicētajiem rakstiem, tas ir, 1090 vienības. Bet laika periodā pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, lielāks apjoms rakstu tika publicēts kategorijā - vidēja apjoma raksti, tie bija 53% jeb 784 publikācijas. Pēc šiem datiem ir iespējams skaidrot katra laika perioda nozīmīgos aspektus - deviņdesmitie gadi pārstāvēja kvantitāti un virspusēju informēšanu, bet

laika posms no 2004. līdz 2013.gadam nosaka mazāka apjoma, tomēr detalizētāku rakstu publicēšanu (sk.6.12.att.).

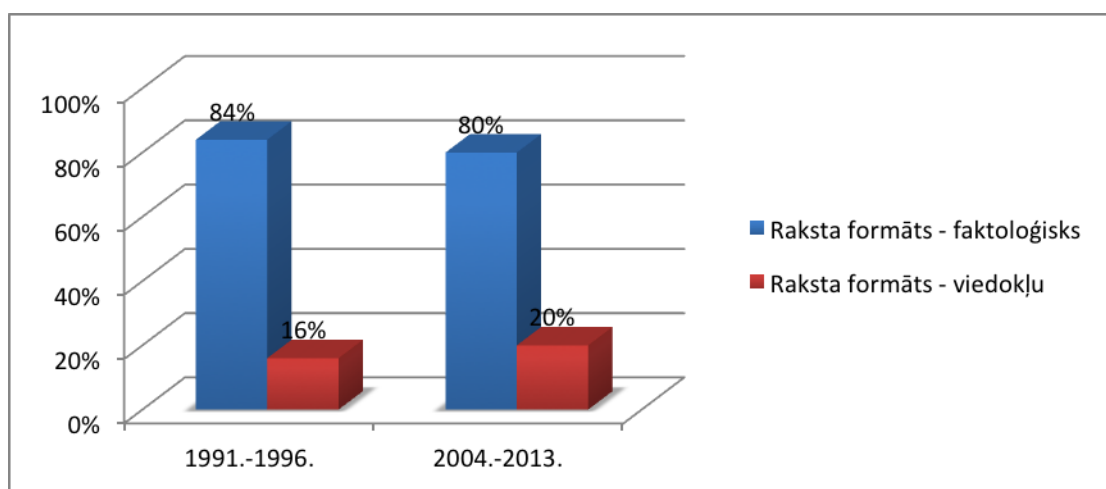
6.12.att. Rakstu formāta īpatsvara kopsavilkums

Publikāciju analīzē svarīgs faktors ir rakstu autora publiska atspoguļošana, jo visbiežāk tas norāda uz publicētās informācijas objektivitāti un patiesumu. Lai gan abos laika periodos autora publiska atspoguļošana ir dominējošs faktors, laika posmā pēc neatkarības atjaunošanas 99% rakstu ir ar publicētiem autoriem, tas ir, 1995 vienības, bet laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam publikācijas, kurās minēts autors, ir 79% jeb 1209 vienības. Šāds sadalījums liecina par to, ka pēc neatkarības atjaunošanas saturiskais vēstījums noteica autora apstiprinājumu tam, ka informācija ir patiesa un objektīva, mūsdienās cilvēku uzticēšanās pakāpe ļauj izdarīt izņēmumus. Pēc iestāšanās Eiropas Savienībā informācijas objektivitāte varētu tikt apstrīdēta gadījumos, kad raksta autors nav publicēts, tadējādi informācija par Valsts policiju var būt neprecīza (sk.6.13.att.).

6.13.att. Autora identifikācijas īpatsvars

Faktos meklēt viedokļu formēšanas cēloņus ir grūti, jo tie ir neapstrīdami notikuma atspoguļotāji, kuru pagātnes raksturs nosaka to nemainību, savukārt viedokļi, lai arī cik ļoti balstīti uz faktiem, nesniedz iespēju pilnīgi objektīvi interpretēt notikumus. No tā, cik liels apjoms ir uz viedokļiem balstīti raksti un cik liels apjoms ir uz faktiem balstītas publikācijas, ir atkarīgs, kā lasītājs veido savas viedokli par Valsts policijas struktūrvienībām. Uz faktiem balstīti raksti ļauj veidot katram lasītājam pašam savu scenāriju faktu virzībai, policijas darba kvalitātes novērtēšanai un formēt viedokli par Valsts policiju kopumā, šāds viedoklis veidojas balstoties uz iepriekšēju pieredzi nevis informāciju, ko izteicis kāds cits. Savukārt raksti, kas pamatā veidoti uz viedokļiem, nosaka konkrētu notikumu gaidu un attieksmi, kas formē tēlu katra lasītāja prātā. Abos laika posmos izteikts ir faktoloģisko rakstu īpatsvars. No 1991. līdz 1996.gadam tie ir 84% jeb 1752 publikācijas, bet no 2004. līdz 2013.gadam tie ir 80% no visām publikācijām, tas ir, 1138 raksti. Attiecībā uz viedokļu rakstiem lielāks apjoms šādu publikāciju ir laika periodā pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, tas ir, 20% no visām publikācijām jeb 307 publikācijas. Šāds rezultāts liecina par to, ka Valsts policijas tēla veidošana tiek atstāta katra paša pārziņā un tikai neliels apjoms publikāciju ierosina virzienu, kurā skatīties Valsts policijas kontekstā (sk.6.14.att.).

6.14.att. Publikāciju satura formāts

Kopsavilkumā varam secināt, ka laika periodā no 2004. līdz 2013. gadam mediju atspoguļotā informācija par Valsts policijas struktūrvienībām ir detalizētāka, drosmīgāka un plašāka. Policijas tēls šajā laika posmā vizbiežāk tiek vērtēts neitrāli, bet tomēr mūsdienās ir daudz lielākas prasības un asāka mediju uzmanība, tādēļ biežāk tiek sniegta informācija par negatīviem starpgadījumiem, kuros iesaistīti Valsts policijas darbinieki vai struktūrvienības kopumā. Publikācijas par valsts policiju ir mazāk, bet tās ir detalizētākas. Salīdzinājumā laika periods pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas no 1991. līdz 1996.gadam ietver daudz vairāk

publikācijas laikrakstā "Diena", tomēr tās ir vienkāršākas un vispārīgākas. Šajā laika periodā nesakārtotās valsts pārvaldes dēļ prasības pret Valsts policiju bija mazākas, tādēļ arī publiska analīze par struktūrvienībām norisinājās reti, tā vietā noziegumu apskati tika publicēti ļoti bieži. Policijas tēls šajā laika posmā tika publicēts nedaudz pozitīvāks, kā tas bija pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Papildu informāciju par analīzes rezultātiem iespējams iegūt pielikumā nr.2.

6.2. Daļēji strukturētā intervija

Pētījuma galvenais objekts ir laikraksts "Diena" un tajā iegūtā informācija par Valsts policijas tēlu. Katra laikrakstā minētā raksta tapšanas gaitā ir iesaistītas divas puses Valsts policijas struktūrvienību pārstāvji un preses pārstāvji. Lai iegūtu plašāku ieskatu par abu pušu sadarbības īpatnībām, tika veiktas divas intervijas - intervija ar Valsts policijas Siguldas iecirkņa priekšnieku Andri Vīgantū un kādreizējo Kriminālziņu žurnālistu Kārli Seržantu.

6.2.1. Intervija ar Valsts policijas Siguldas iecirkņa priekšnieku Andri Vīgantū

Lai iegūtu detalizētāku informāciju par Valsts policijas darba specifiku, sadarbību ar medijiem un informācijas plūsmas īpatnībām, tika veikta intervija ar Valsts policijas Siguldas iecirkņa priekšnieku Andri Vīgantū.

Intervijas sākumā tika noskaidrots, kāda ir intervētās personas pieredze strādājot Valsts policijā, lai noskaidrotu, vai iespējams iegūt objektīvus datus par diviem laika periodiem – pēc neatkarības atjaunošanas un pēc iestāšanās Eiropas savienībā. Andris Vīgants Valsts policijā strādā jau 30 gadus, kas liecina par daudzpusīgu un lielu pieredzi dažādos policijas amata posteļos.

Uz jautājumu par to, kāda ir policijas darba ikdiena mūsdienās un, kāda tā ir bijusi agrāk, kā arī, vai ir kādas izteiktas iezīmes sabiedrības attieksmē pret Valsts policijas pārstāvjiem, A. Vīgants sniedza plašu izklāstu par policijas darbību, minot, ka šos divus laika posmus ir sarežģīti salīdzināt, ņemot vērā abu laika posmu atšķirīgās prioritātes sabiedrības attīstībā. Pēc neatkarības atjaunošanas sabiedrību neinteresēja, kā policija strādā, bet gan, cik daudz ir paveikts, tomēr mūsdienās policijas darbinieku veiktā darba kvalitāte ir ļoti nozīmīga. Pēc neatkarības atjaunošanas sadarbība ar presi bija ļoti minimāla, jo galvenais uzsvars bija uz sensācijām, tādēļ informācija netika iegūta no policijas, bet gan no citiem avotiem, kā arī, protams, fakts, ka policijai bija ļoti daudz darba, noteica to, ka sadarbība ar medijiem bija ierobežota arī no šo struktūrvienību puses. Savukārt mūsdienās kopš 2005.,2006.gada, policijas darbā lielu lomu spēlē preventīvais darbs, kas nosaka arī lielāku mediju sadarbības potenciāla izmantošanu.

Attiecībā uz darba specifiku policijā, pēc A.Vīganta teiktā, ideāli sabalansēts darba grafiks ir tāds, kurā noziegumu atklāšanai jeb praktiskai darbībai un profilakses darbiem tiek atvēlēts vairāk laika un enerģijas, kā papīra darbiem. Tomēr 70%-75% gadījumu darbs notiek kabinetos pildot lietvedības papīrus. Šāda darba organizētība nedod iespējas bieži organizēt tikšanās ar sabiedrību. Tas pārsvarā ir iemesls, kādēļ policija nevar izskaidrot savus mērķus, darbības un uzdevumus, tas paliek mediju ziņā, kuri to pasniedz atbilstoši savām darba vadlīnijām, kas ne vienmēr ir tā, kā būtu jāizskaidro.

Sarunā ar A.Vīgantū bija skaidri saprotams, ka pēc neatkarības atjaunošanas pirmajos gados daudzas policijas darba vadlīnijas bija saglabājušas ‘’padomju laiku’’ raksturojošās iezīmes. Šī iemesla pēc arī darba specifikā var meklēt ievērojamas atšķirības, piemēram, toreiz iecirkņa inspektora uzdevums bija apsekt savu teritoriju un kontaktēties ar sabiedrību daudz lielākos apmēros, neņemot vērā, ka transporta līdzekļi, kas bija policijas rīcībā, bija daudz mazākā skaitā kā mūsdienās.

A.Vīganta pārlicība par to, ka attieksme pret Valsts policijas pārstāvjiem mūsdienās ir stipri uzlabojusies, izpaudās atbildē uz jautājumu par to, kā viņš vērtē sabiedrības attieksmi pret Valsts policiju šobrīd, vai tā ir vairāk pozitīva vai negatīva. Viņš noliedz, ka galvenie attieksmes izmaiņu cēloņi varētu būt mediju vai valsts darbības rezultāts, lielākais nopelns, pēc viņa domām, ir pašām Valsts policiju struktūrvienībām, jo tās šobrīd ir koncentrējušās uz darbu, kas vērsts uz sabiedrību. Lielākoties šis darbs ar sabiedrību izpaužas dažādos projektos, piemēram, braukšana uz skolām un stāstīšana bērniem par to, kāds realitātē ir policijas darbs. A.Vīgants uzsver: ‘’Mēs gribam parādīt cilvēkiem, ka mēs neesam tādi ļaunie, par kādu policiju uztvēra deviņdesmitajos gados’’. Lai arī cik ļoti liela vēlme policijas darbiniekiem ir strādāt ar sabiedrību un parādīt reālo darba vidi, A.Vīgants uzskata, ka policijas darbinieku darbs būtu noziegumu atklāšana un prevencijas darbam un darbam ar sabiedrību būtu jābūt kādas citas organizācijas rokās. Tomēr tā ir pasaules prakse, ka policija aizvien vairāk tuvinās sabiedrībai, kas lielā mērā palīdz atrisināt arī noziegumus, jo acis un ausis ir visur. ‘’Kā piemēru tam, ka sabiedrības attieksme ir mainījies uz labo pusi, var minēt to, ka cilvēki zvana un saka paldies, arī 16.martā cilvēki nāca klāt un teica - ‘’Paldies, ka jūs strādājat’’’’, piebilda A.Vīgants.

Precizējot par iemesliem, kādēļ sabiedrībai mainās un veidojās attieksme pret Valsts policiju, A.Vīgants apstiprinoši atbildēja, ka galvenais ir komunikācija, kura, ja tiktu veikta ne tikai no policijas puses pret sabiedrību, bet arī no mediju puses pret sabiedrību, tad būtu daudz vieglāk nostiprināt pareizo viedokli un izskaidrot iemeslus, kas radījuši negācijas. Viņš piebilst, ka mediju nevēlēšanās atspoguļot pozitīvo, piemēram, labus darbiniekus, ir skaidrojama ar reitingiem, jo cilvēki daudz vairāk paterē to mediju sniegto informāciju, kurā

parādās kāda sensacionāla ziņa. Šī problēma ir skaidrojama ar to, ka valstī nav izveidota vienota politika par valsts struktūrvienību tēla veidošanu un saglabāšanu, kas Valsts policijas gadījumā potenciāli samazinātu noziegumu skaitu, jo sabiedrība vairāk runātu par noziedzinieku nodarījumiem, izskaidroja A.Vīgants.

Vaicājot A.Vīgantam par to, vai Latvijas Republikas likumos ir kādi noteikti normatīvi, pēc kuriem ir jāvadās sadarbībā ar sabiedrību vai medijiem, viņš atbildēja, ka "Likums par policiju" nosaka to, ka Valsts policijas struktūrvienībām ir jāsadarbojas ar sabiedrību, valsts un pašvaldības iestādēm, kā arī regulāri jāinformē sabiedrība par izdarīto darbu. Un precizējot, vai šis likums par sabiedrību un tajā atrunātā sadarbība ar sabiedrību realitātē darbojas, viņš atbildēja, ka tas, kas attiecas uz sadarbību ar sabiedrību lielā mērā arī darbojas ikdienā. Viens no priekšnosacījumiem sabiedrības informēšanai ir regulāra informācijas izsūtīšana medijiem – gan reģiona, gan novada pārstāvētajiem medijiem. Otrs sabiedrības informēšanas rīks, pēc A.Vīganta teiktā, ir regulāra došanās pie pašvaldību deputātiem un sabiedrības. Kā ļoti liela artava šīs sistēmas sakārtošanai, pēc viņa domām, ir Inta Ķuža piekoptajam vadības stilam, kas par prioritāti izvirza tieši sadarbību ar sabiedrību.

Pēc intervijā noskaidrotās informācijas par Valsts policijas sadarbības īpatnībām un likumisko regulējumu tālākā intervijas gaitā vēlējos noskaidrot, kāds ir A.Vīganta viedoklis un iepriekšējā pieredze, kas vērsta specifiski uz sadarbību ar medijiem. Uz jautājumu, kā viņš vērtē mediju lomu sabiedrības viedokļa formēšanā, saņēmu atbildi, ka mediju sniegtajai informācijai, pēc viņa domām, ir ļoti liela ietekme, jo tie var sasniegt plašākas auditorijas un intensīvāk sniegt informāciju, kas pārliecināšanas procesā ir ļoti nozīmīgi, piemēram, ja mediji visu gadu stāstīs, ka kāds ir slikts policists vai noziedzinieks, tad sabiedrība tam ticēs, nepārbaudot šo faktu. Kas attiecas uz sadarbības īpatnībām divos laika periodos, no 1991.gada līdz 1996.gadam un no 2004.gada līdz 2013.gadam, A.Vīgants minēja, ka pēc neatkarības atjaunošanas ļoti izteikti dominēja "dzeltenā prese", kuru, protams, interesēja tikai sensācijas un pēc informācijas nenāca pie policijas pārstāvjiem, bet gan ņēma no malas. Šāds "dzeltenās preses" faktors vairs nav aktuāls, šobrīd katrai policijas iestādei ir zināma sadarbība ar medijiem, kuras ietvaros ikviens zina, kurā novadā, kurš medijs ir ieinteresēts saņemt informāciju un to arī saņemt. Salīdzinot laiku pēc neatkarības atjaunošanas, kurā šāda sadarbība neeksistēja, tad mūsdienās to var saukt par labu.

Lai precīzāk izprasu, cik lielā mērā mediji var iekļūt Valsts policijas darba norisēs, ir jāsaprot, kāds ir likumiskais regulējums attiecībā uz informācijas izpaušanu Valsts policijas struktūrvienībās. Kā intervijā teica A.Vīgants, tad ir dažādas informācijas grupas, visparīgo informāciju par darbu Valsts policijas pārstāvji var sniegt medijiem un ir dokumenti, kuri dažādu iemeslu dēļ ir konfidenciāli, piemēram, Valsts noslēpums, kriminālprocesa materiāli,

personiskie dati, biznesa lietas, būtībā viss, kas var skart biznesa vai personas intereses. Kā viņš minēja, tad arī daļa no policijas ikdienas darbā iesaistītās informācijas nav publiskojama, piemēram, darba plāni, jo tas var traucēt policijas darbam. Medijiem sniedzamā informācija parasti ir šāda veida materiālos – darba procesi, statistika, noziegumi, kas ir atklāti, citi projekti, kas realizēti. Principā visa informācija, kura ir noslēgta un tai nav paredzēti papildinājumi vai jauni attīstības virzieni, var tikt sniegta medijiem.

Intervijas noslēgumā lūdzu A.Vīgantam noraksturot informācijas plūsmas regulējumu pēc neatkarības atjaunošanas un mūsdienās, kādas ievērojamas izmaiņas ir notikušas un ko šīs izmaiņas ietekmējušas policijas darbā. Viņš sniedza atbildi, ka kopš 2000.gada informācijas izpaušanas regulējums ir daudz stingrāks, kāds tas bija pēc neatkarības atjaunošanas. Lielā mērā izmaiņas ir notikušas personas privātās dzīves aizsardzības jomā, tas ir izskaidrojams ar to, ka cilvēki tajā laikā nebija tik juridiski izglītoti. Lai arī regulējums ir ieviests tikai no 2000.gada, profesionāli policisti jau tajā laikā piedomāja pie tā, kādu informāciju izpauž. Mūsdienās atšķirība ir tāda, ka par neatļautas informācijas izpaušanu policistiem tiek likti bargi sodi, minēja A.Vīgants. Kā piemēru A.Vīgants minēja situāciju, ka divu nepareizu vārdu dēļ cilvēks ir gribējis griezties tiesā. Šāds informācijas regulējums nosaka, ka policistiem ir jābūt ļoti uzmanīgiem un jāizvērtē, kura informācija ir izpaužama, bet kuru labāk publiski neapspriet.

Intervijas gaitā iegūtā informācija sniedza ieskatu policijas ikdienā gan mūsdienās, gan pēc neatkarības atjaunošanas, kā arī palīdzēja saprast mediju attiecības no Valsts policijas pārstāvja puses un viedokli par sabiedrības attieksmi. Intervijā iegūtā informācija ir labs materials pētījuma lauka analīzei gan no mediju, gan no Valsts policijas, gan sabiedrības skatu punkta. Pilns intervijas atšifrējums meklējams pielikumā nr.3.

6.2.2. Intervija ar bijušo kriminālziņu žurnālistu Kārli Seržantu

Lai iegūtu informāciju par Valsts policijas un mediju attiecībām no abu jomu pārstāvētām personām, uz otro interviju devos pie bijušā kriminālziņu žurnālista Kārļa Seržanta, kurš sniedza atbildes uz interesējošajiem jautājumiem par sadarbību ar Valsts policijas struktūrvienību pārstāvjiem no žurnālista skatu punkta.

Intervijas sākumā lūdzu Kārlim Seržantam pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā. K.Seržants minēja, ka ir pirmais žurnālists, kas LR Iekšlietu ministrijā saņēma pastāvīgu caurlaidi, lai varētu saņemt informāciju par aktuālajiem notikumiem pēc iespējas ātrāk, tieši šī iemesla dēļ laikrakstā “Diena” tika nodrošināta rubrika “Kriminālvēstis”. Viņš ir strādājis daudz un dažādos medijos, bet visos specifiski tikai par kriminālziņām, kā piemēram, laikraksts “Diena”, “Tev”, avīze “Nedēļa”, “Rīgas Balss”, “Panorāma” un raidījums

“Degpunktā”. Tieši savas lielās pieredzes dēļ K.Seržants var sniegt pamatotu informāciju par to, kādas ir bijušas lielākās atšķirības dažādos laika posmos mediju darbībā tieši kriminālziņu jomā.

Uz jautājumu par sadarbības īpatnībām ar Valsts policiju laika posmā no 1991.gada līdz 1996.gadam un pēc 2004.gada līdz 2013.gadam, K.Seržants sniedza atbildi, ka pēc neatkarības atjaunošanas nevienai no valsts struktūrām, arī žurnālistiem, nebija pieredze kā kvalitatīvāk sadarboties, tādēļ personiskie kontakti bija atslēga uz informācijas iegūšanu. “Protams, arī likumiskais regulējums tajos laikos bija daudz ciādāks, nebija tik stingrs un informācija bija brīvāk pieejama, piemēram, pirms tiesas sēdēm varēja iet un lasīt krimināllietas materiālus”, piebilda K.Seržants. Viņš minēja arī to, ka visa šī sistēma stipri izmainījās, tad, kad pie varas Iekšlietu ministrijā nāca Jānis Ādamsons, izmaiņas noteica, ka Valsts policijas darbinieki bez preses dienesta starpniecības vairs nevarēja žurnālistiem sniegt informāciju. Šī preses dienesta izveide radīja situāciju, ka sniegtā informācija kļuva formālāka un tās apjoms ierobežotāks. Kā minēja K.Seržants, pēc viņa domām, šādi ierobežojumi liecināja par to, ka pirmajā vietā vairs nebija sabiedrības informēšana, bet gan Valsts policijas struktūrvienību tēla spodrināšana. Jāņem vērā, ka arī informācijas apjoms bija atšķirīgs pēc neatkarības atjaunošanas un mūsdienās, kas nosaka arī informācijas strukturētas plūsmas nodrošināšanas iespējamību, citejot K. Seržanta teikto: “Lai gan laiki arī bija citādāki, toreiz, 93.gadā bija 420 slepkavības un 70 sprādzieni un kas tur vēl, tad šobrīd slepkavības ir kaut kādas 160 un par sprādzieniem mēs vispār nedzirdam.” Lai gan preses dienesta ieviešana nosaka stingrus noteikumus informācijas izpaušanas sakarā, K.Seržants minēja, ka nereti policisti paši zvanīja un sniedza informāciju, ka ir noticis kaut kas un tad žurnālisti tālāk vērsās pie preses dienesta ar konkrētu lūgumu – atļaut ievietot informāciju par šo notikumu.

Uz jautājumu par to, vai ir bijušas kādas izteiktas problēmas sadarbībā ar Valsts policijas pārstāvjiem, K.Seržants minēja, ka viņam nav nācies saskarties ar izteiktām problēmām, vienīgais, kas ir izraisījis traucējumus raksta tapšanā – informācija, kas policijas darbiniekiem likusies nozīmīga izmeklēšanai, netiek sniegta žurnālistiem, kas varētu kaut kādā veidā traucēt izmeklēšanas gaitu.

Pēdējais jautājums K.Seržantam tika uzdots, lai izprastu Latvijas drošības nozares attīstību kopš neatkarības atjaunošanas tieši no žurnālistu skatu punkta. K.Seržants minēja, ka pēc neatkarības atjaunošanas drošības nozarē valdīja liels apjukums, kas rezultējās ar to, ka daudzi iestājās dienestā, lai to izmantotu savās interesēs. Par policijas darbu mūsdienās viņš minēja, ka tas nebūt nav ideāli sakārtots, bet tomēr atskatoties uz laiku pēc neatkarības atjaunošanas, sistēma ir daudz produktīvāka. Tomēr ļoti liels uzsvars mūsdienās tiek likts uz informācijas konfidencialitāti, pat, ja informācijai nav konfidenciāla rakstura saturs. Protams,

jāņem vērā ir arī NATO prasības, kas ietekmē policijas darba organizētību. K.Seržants minēja arī to, ka Valsts policija šobrīd daudz lielākā mērā aizstāv nacionālās intereses, ir vienotāka visas Latvijas mērogā, kas nodrošina kvalitatīvākus darba rezultātus. Pilns intervijas atskats pielikumā nr.4.

6.2.3. Daļēji strukturēto interviju salīdzinājums - Andris Vīgants un Kārlis Seržants

Veicot interviju ar Valsts policijas pārstāvi un izbijušu kriminālziņu žurnālistu, ieguvu detalizētu informāciju no nozaru pārstāvjiem par divos laika periodos - no 1991.gada līdz 1996.gadam un no 2004.gada līdz 2013.gadam - aktuālajām iezīmēm abu nozaru sadarbībā un individuālajā darbībā, kā arī guvu apstiprinājumu par dažiem rezultātiem, kas uzrādījās pētījuma daļā - kontentanalīzē.

Sākotnēji lūdzu abiem respondentiem raksturot savu pieredzi nozarē, kuru pārstāv šajā intervijā. Abi respondenti ir strādājuši abos laika posmos un piedzīvojuši dažādus Latvijas valsts attīstības posmus, tai skaitā Valsts policijas struktūrvienību reorganizēšanu.

Abi respondenti uzsvēra, ka policijas struktūrvienībās ir notikuši ievērojami uzlabojumi - gan sadarbībā ar sabiedrību, gan sadarbībā ar medijiem, gan iekšējā darbībā. Viens no galvenajiem iemesliem, kas tika minēts no abu respondentu puses, kādēļ tik ievērojama atšķirība ir notikusi Valsts policijas darbā, salīdzinot abus laika periodus - Valsts policijas darbs pēc neatkarības atjaunošanas ļoti līdzinājies PSRS laika milicijas darbības stilam, šāda situācija skaidrojama ar to, ka Valsts bija tiko noformējusies, un citādāks darbs valsts struktūrās nebija pazīstams. Valsts policijas pārstāvis A.Vīgants arī uzsvēra, ka mūsdienās Valsts policijas ikdienas darba kārtība ir uzlabojusies pateicoties intensīvākai sadarbībai ar sabiedrību un izpratnes radīšanai, prevencijas darbam.

Iedziļinoties A.Vīganta un K.Seržanta teiktajā, intervijas laikā rodas pretrunas, jo viens no respondentiem sacīja, ka Valsts policijai pēc neatkarības atjaunošanas bija daudz darba un maz kontakta ar žurnālistiem un lielākā daļa informācijas, kas nokļuva pie žurnālistiem par ar Valsts policiju saistītām lietām, tika iegūta no neapstiprinātiem avotiem. Savukārt K.Seržants uzsvēra, ka pēc neatkarības atjaunošanas pastāvēja "pazīšanās" sistēma, kura nodrošināja pietiekamu apjomu informācijas. Mūsdienās darbs ar medijiem norisinās izmantojot preses dienesta starpniecību, šo informāciju pieminēja tikai Kārlis Seržants, bet Andris Vīgants minēja, ka mūsdienās ir nedaudz uzlabojusies sadarbība ar medijiem, lai gan vēl aizvien pastāv problēmas ieinteresēt žurnālistus atspoguļot pozitīvas ziņas par Valsts policiju.

Abi intervētie profesionāļi izteicās pozitīvi par Valsts policijas attīstību pēdējos gados. A.Vīgants intervijā informēja, ka Valsts policijas tēls no sabiedrības puses tiek vērtēts daudz labāk, kā tas bija pēc neatkarības atjaunošanas. Savukārt K.Seržants minēja, ka mediju un Valsts policijas darbinieku sadarbība ir laba, ja mediji ir pierādījuši savu uzticību.

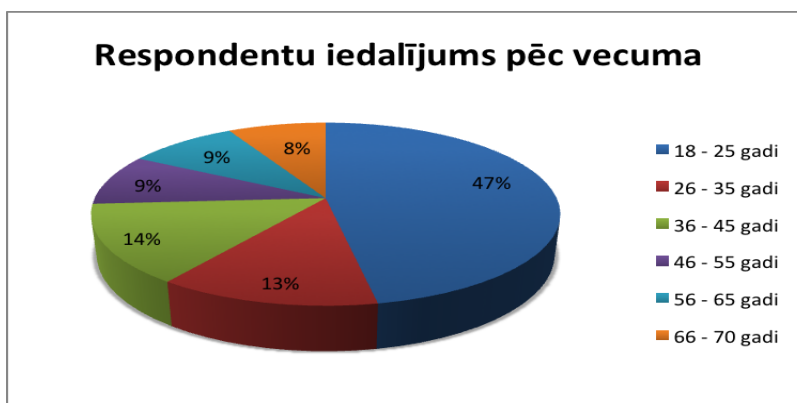
Abu autoru teiktajā iespējams atrast kopsakarības - sadarbība ar medijiem uzlabojas, uzlabojas arī Valsts policijas tēls. Apkopojot informāciju varu secināt, ka katrs intervētais personāžs ir savas jomas lietpratējs un šis atšķirīgais skatījums rada dažādu izpratni par nozīmīgām lietām - žurnālistam galvenais ir iegūt kvalitatīvas un interesantas ziņas, bet Valsts policijas pārstāvim informēt sabiedrību, lai samazinātu noziedzību. Vērojot ļoti korekto attieksmi pret pretējo pusi, ir skaidrs, ka sadarbība starp mediju un policijas darbinieku ir ļoti nozīmīga abām no pusēm. Tomēr kopumā varam secināt, ka Valsts policijas tēla attīstībā ir noticis kāpums, to ir novērojuši mediju pārstāvji un arī paši Valsts policijas darbinieki.

6.3. Interneta aptauja

6.3. 1. Interneta aptauja – “Sabiedrības attieksme pret Valsts policiju”

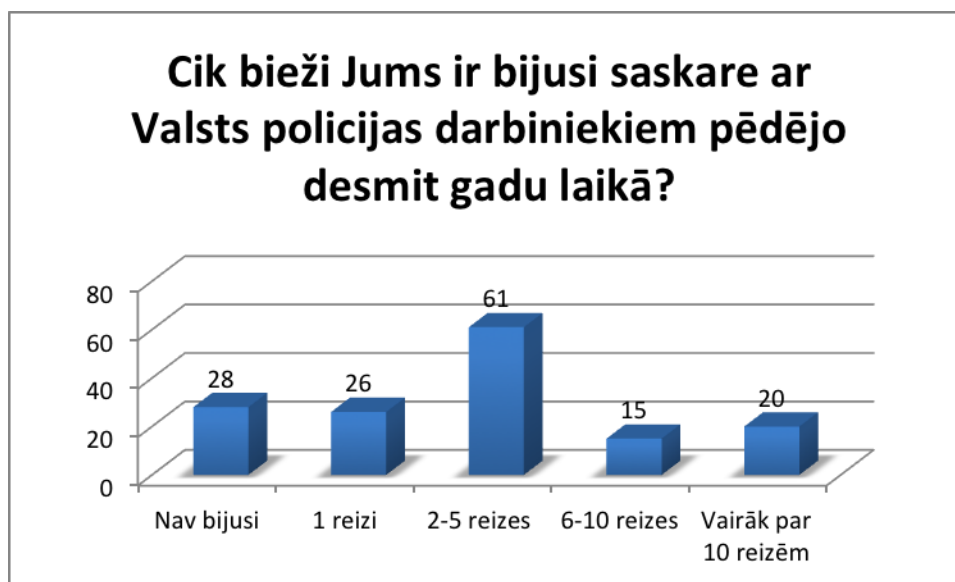
Nemot vērā, ka tēla analīzē ļoti būtiskas ir trīs komponentes – atspoguļojums medijos, viedoklis no iekšējo struktūrvienību pārstāvja un sabiedrības viedoklis – veicu aptauju, lai noskaidrotu sabiedrības attieksmi pret Valsts policijas struktūrvienību darbu, to sadarbību ar sabiedrību un medijiem.

Intervijā piedalījās 150 respondentu vecumā no 18 līdz 70 gadiem, tādā veidā pārklājot pēc iespējas plašākas sabiedrības kārtas, kas rada potenciāli lielāku un dažādāku saskari ar Valsts policijas pārstāvjiem. Respondentu iedalījums pēc vecuma grupām (procentuāli) : vecumā no 18 līdz 25 gadiem – 47%; vecumā no 26 līdz 35 gadiem – 13%; vecumā no 36 līdz 55 gadiem – 23%; no 56 līdz 70 gadiem – 17%. Respondenti, kas iesniedza savu viedokli par Valsts policiju 57% bija sievietes, bet 43% vīrieši (sk.6.15.att.).

6.15.att. Respondentu iedalījums

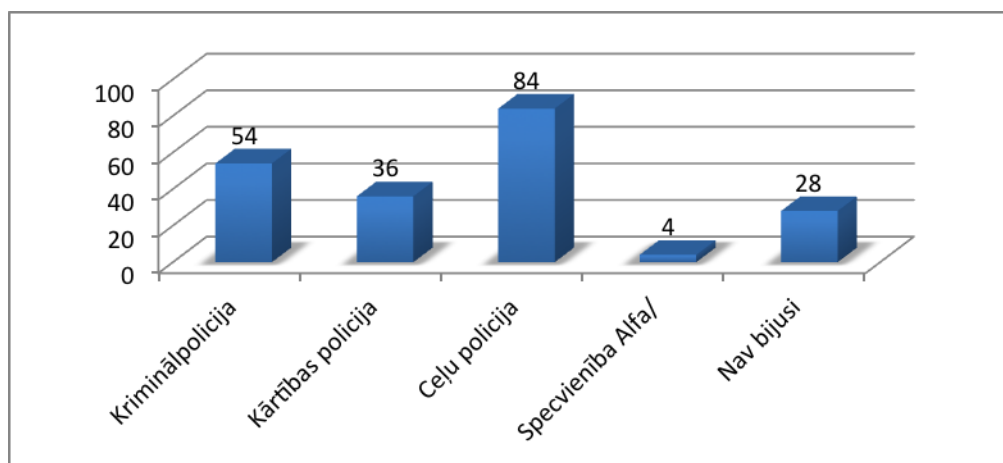
Aptaujas sākotnējais mērķis bija noskaidrot, vai aptaujas dalībniekiem ir sapratne par to, kas ietilpst Valsts policijas sastāvā, tas ir, kādas struktūrvienības ir Valsts policijas pakļautībā, kā arī saprast, kāda ir bijusi iepriekšējā pieredze saskarē ar Valsts policijas struktūrvienībām un, ja ir bijusi, tad ar kādām. Atbildot uz jautājumu par to, kuras struktūrvienības ietilpst Valsts policijas sastāvā 64 respondenti atbildēja kļūdaini, iekļaujot Valsts policijas struktūrvienību sarakstā Pašvaldības policiju, kura nav Valsts policijas pakļautībā strādājoša struktūra. Savukārt pārējie respondenti atbildējuši, ka Valsts policijas struktūrvienību sastāvā ietilpst Kriminālpolicija, Kārtības policija, Ceļu policija un Specvienība Alfa un Omega, kas pamatā veido Valsts policijas struktūras. Attiecībā uz saskares dinamiku ar Valsts policijai pakārtotajām struktūrvienībām respondentiem bija iespēja atbildēt izmantojot 5 atšķirīgus atbilžu variantus – nav bijusi; 1 reizi; 2-5 reizes; 6 – 10 reizes; vairāk par 10 reizēm. Visvairāk respondent atbildējuši, ka saskare pēdējo 10 gadu laikā ar Valsts policijas struktūrvienībām bijusi no 2 līdz 5 reizēm, iesniegto atbilžu skaits – 61. Bet 28 respondenti atbildēja, ka vispār nav nonākuši saskarē ar kādu no struktūrvienībām, nedaudz mazāk respondent tikai vienu reizi ir sastapušies ar Valsts policijas pārstāvjiem. Ievērojams skaits – 20 respondentu – pēdējo desmit gadu laikā nonākuši saskarē ar Valsts policijas pārstāvjiem vairāk kā 10 reizes, bet 15 respondentu atbildējuši, ka saskare bijusi no 6 līdz 10 reizēm (sk.6.16.att.).

6.16. att. Saskare ar Valsts policiju

Atbilstoši saskares apjomam respondentiem tika lūgts atbildēt, ar kādām struktūrvienībām šī saskare ir notikusi, katram respondentam bija iespēja sniegt vairākas atbildes. Lielākā daļa - 84 respondentu - atbildēja, ka saskare ir notikusi ar Ceļu policiju, šāda atbilde ir likumsakarīga, ņemot vērā, ka Ceļu policijas mērķa grupa ir gan autovadītāji, gan riteņbraucēji, gan gājēji. Nākamā struktūrvienība, ar kuru nācies saskarties 54 no

aptaujātajiem respondentiem – Kriminālpolicija. Šīs lielais apjoms norāda, ka sabiedrība ikdienā bieži tiek iesaistīta Valsts policijas darbā, saskaroties ar nopietniem noziegumiem. Savukārt 36 respondenti ir nonākuši saskarē ar Kārtības policiju, kas atbild par sīkiem noziegumiem, strīdiem un elementāriem kārtības pārkāpumiem, bet 4 respondenti ir pieredzējuši ļoti smaga līmeņa noziegumu norisi, jo saskārušies ar specvienību Alfa vai Omega (sk.6.17.att.). Tomēr aptauja liecina, ka ir arī cilvēki, kuriem ikdienā saskare ar nevienu no struktūrvienībām nav bijusi, kas liecina par diskrētu un piesardzīgu dzīves stilu, kurā ar dažāda apmēra noziegumiem un pārkāpumiem saskare nav bijusi.

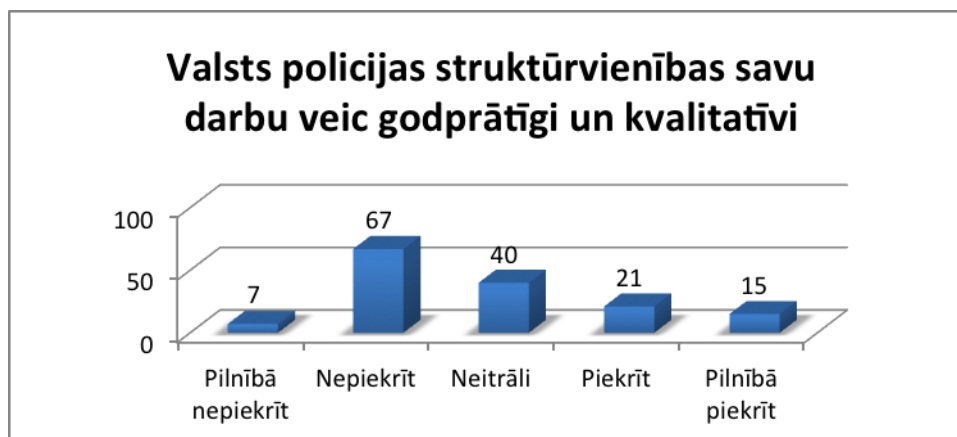

6.17.att. Struktūrvienību saskares īpatsvars

Pēc ievadjautājumiem ir izprasts respondentu viedokļa pamatojums atbilstoši personīgajai pieredzei un no ārējiem faktoriem iegūtās informācijas. Respondenti, kuru saskares diapozons ir bijis lielāks, savu viedokli par Valsts policiju veido salīdzinot vairākus darbiniekus, vairākas struktūrvienības un vairākas situācijas, pēc kurām var izdarīt objektīvu spriedumu par Valsts policijas darbu kopumā.

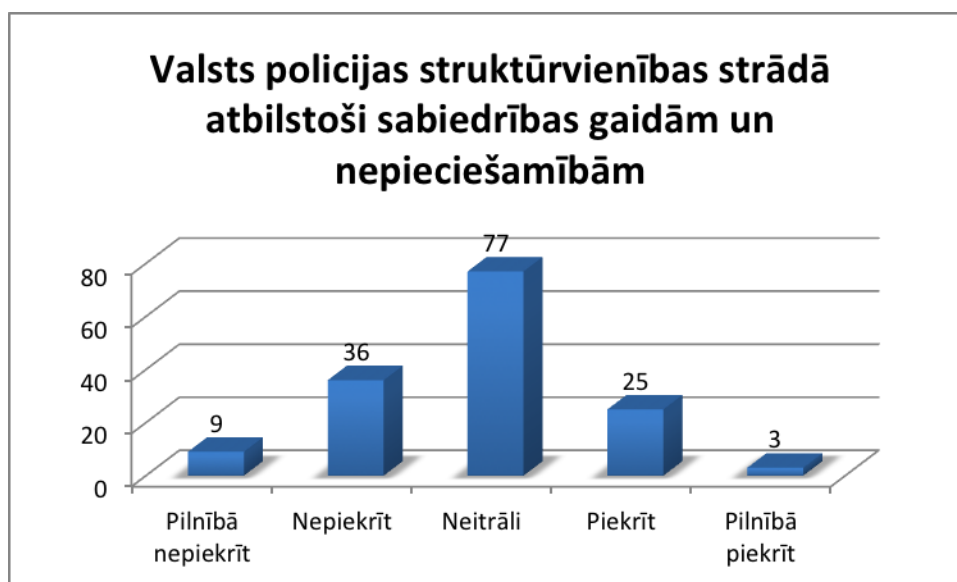
Respondentiem bija jāatbild uz četriem apgalvojumiem par Valsts policiju atzīmējot savam viedoklim tuvāko vērtējumu skalā no 1 līdz 5, attiecīgi norādot, vai izteikumam pilnīgi nepiekrīt, nepiekrīt, neitrāli, piekrīt, pilnīgi piekrīt. Pirmais apgalvojums, uz kuru respondentiem bija jāsniedz savs vērtējums bija sekojošs - ” Valsts policijas struktūrvienības savu darbu veic godprātīgi un kvalitatīvi”. 67 respondenti šim apgalvojumam nepiekrīt, 40 respondentu attiecas pret šo apgalvojumu atturīgi izvēloties atzīmēt, ka to uztver neitrāli, 21 respondents piekrīt un 15 pilnībā piekrīt šim apgalvojumam, bet 7 uzskata, ka apgalvojums ir pilnīgi aplams. Apkopojot iesniegtās atbildes, var secināt, ka negatīvo viedokļu ir 74, bet pozitīvo 36 (sk.6.18.att.). Šāds atbilžu sadalījums jau pašā sākumā liecina par to, ka sabiedrībā nevalda ticība par Valsts policijas struktūrvienību darba lietderību un kvalitāti. Šāda attieksme ir skaidrojama ar to, ka daudziem cilvēkiem nav bijusi bieža saskare ar Valsts

polīcijas pārstāvjiem, tādēļ viedoklis tiek formēts no viena konkrēta gadījuma, paziņu vai draugu stāstītā un medijos atspoguļotā.

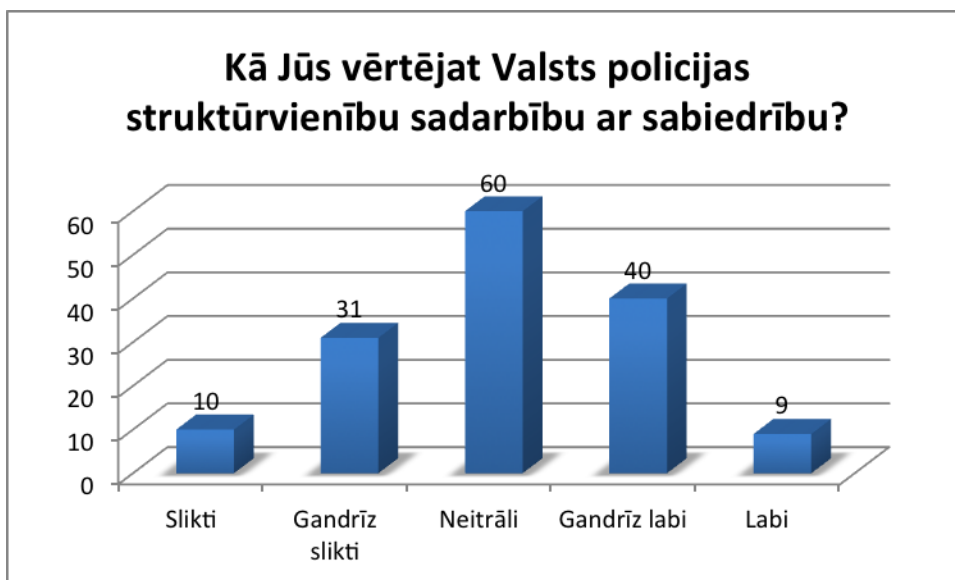

6.18.att. Valsts policijas struktūrvienību darba kvalitāte

Nākamais apgalvojums balstās uz tiešu viedokli par to, kā policijai veicas sadarbībā ar sabiedrību. Vairākums – 77 respondentu - atsakās sniegt savu viedokli atzīmējot, ka vērtē neitrāli. Šāda atbilde liecina par to, ka nepietiekamās saskares dēļ ir grūti paust viedokli par to, kāda ir šī sadarbība. Šāds fakts liecina par to, ka darbs ar sabiedrību ir jāveicina un jāaktualizē Valsts policijas struktūrvienību vidū. Negatīvi šo apgalvojumu vērtē 45 respondenti, bet pozitīvi 28 respondenti (sk.6.19.att.un 6.20.att.).

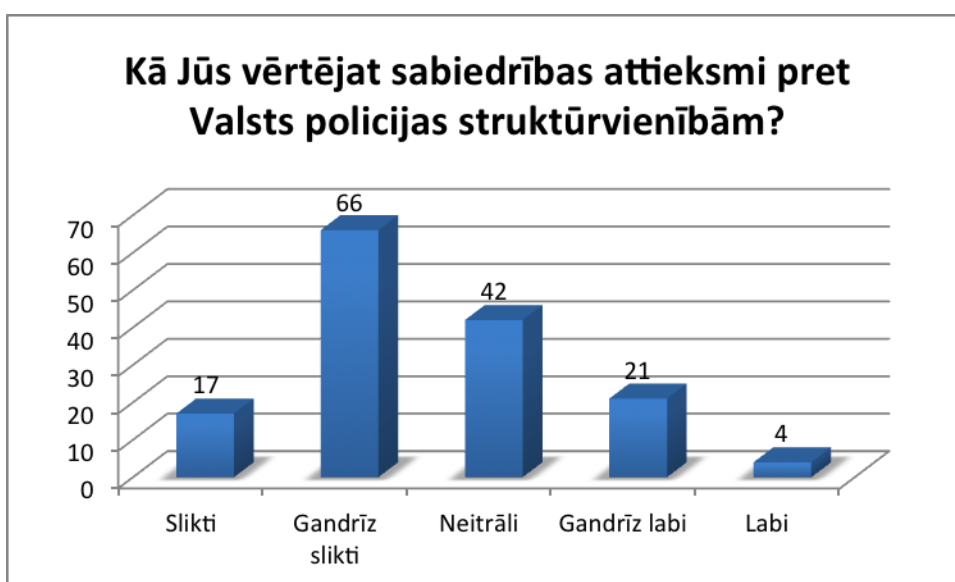

6.19.att. Valsts policija strādā atbilstoši sabiedrības vēlmēm

6.20.att. Valsts policijas sadarbība ar sabiedrību

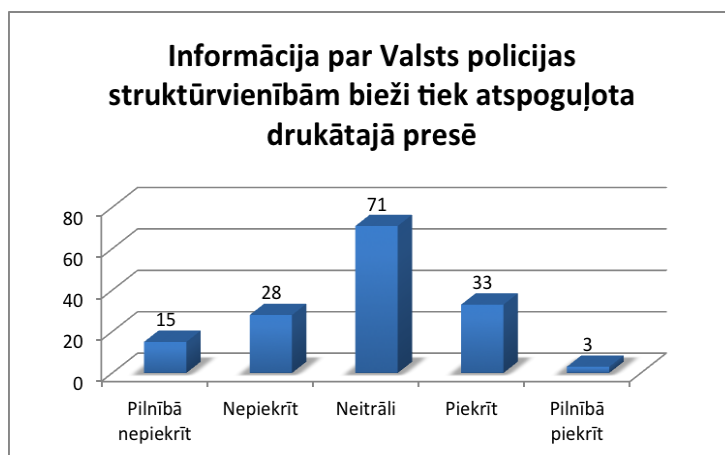
Lai apgūtu kopējo attieksmes vērtējumu pret Valsts policiju, respondentiem tika uzdots jautājums par to, kāda, viņuprāt, ir vispārīgā sabiedrības attieksme pret Valsts policijas struktūrvienībām. Pēc respondentu iesniegtajām atbildēm kopumā 83 no 150 respondentiem sabiedrības vispārējo attieksmi vērtē kā sliktu, savukārt 42 respondenti vērtē šo attieksmi neitrāli, tas galvenokārt varētu attiekties uz grūti ietekmējamiem cilvēkiem, kuriem nekad nav bijusi saskare ar Valsts policijas pārstāvjiem. 25 no 150 aptaujātajiem respondentiem atzina, ka, viņuprāt, sabiedrības attieksme pret Valsts policiju ir pozitīva (sk.6.21.att.).

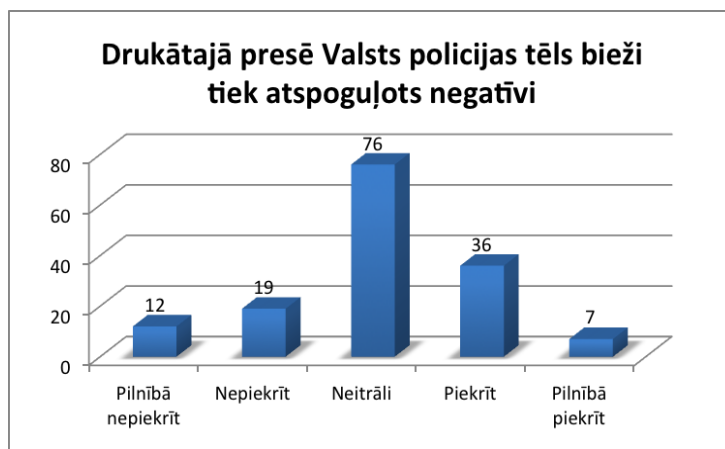
6.21. att. Sabiedrības attieksme pret Valsts policiju

Nākamie divi apgalvojumi, uz kuriem katram no respondentiem bija nepieciešams sniegt savu vērtējumu, nosaka, cik lielā mērā respondenti ietekmējas no medijos atspoguļotās

informācijas. Pirmais apgalvojums - Informācija par Valsts policijas struktūrvienībām bieži tiek atspoguļota drukātajā presē - šis apgalvojums nosaka, cik lielu vērību respondenti pievērš rakstiem, kas iekļauj informāciju par Valsts policijas struktūrvienībām. Uz šo apgalvojumu 71 respondents nevarēja vai nevēlējās sniegt atbildi, 43 respondenti šim apgalvojumam nepiekrīt, bet 36 respondenti šim apgalvojumam piekrīt (sk.6.22.att.). Savukārt otrais apgalvojums - Drukātajā presē Valsts policijas tēls bieži tiek atspoguļots negatīvi- ļauj vērtēt medijos sniegto informāciju atbilstoši katra individuālajai uztverei un informācijas šifrēšanai. Uz šo apgalvojumu 76 respondenti nav varējuši sniegt konkrētu atbildi, 31 respondents apgalvojumu novērtējis neapstiprinoši, bet 43 respondenti – piekrītoši (sk.6.23.att.). Šāds atbilžu iedalījums liecina par to, ka lielākā daļa respondentu drukāto presi nepatērē un viņiem viedokļa nav par šajā medijā atspoguļoto informāciju, tomēr tas neizslēdz iespēju iegūt viedokli formējošu informāciju no citiem paterētajiem medijiem. Pēc šiem apgalvojumiem varam secināt to, ka tikai neliela daļa respondentu paterē drukāto presi un vēl nelielāka daļa ievēro rakstus par Valsts policiju.

6.22.att. Publikāciju īpatsvars Valsts policijas kontekstā

6.23.att. Raksturīgais Valsts policijas tēla atspoguļojums

Lai apstiprinātu vai noliegtu pirmajos 9 jautājumos iegūto informāciju par to, kā sabiedrība vērtē Valsts policijas tēlu, ievietoju atklāta tipa jautājumu, uz kuru sagaidīju katra respondenta viedokli par individuālo attieksmi pret Valsts policijas darbu un struktūru kopumā. Aplūkojot iesniegtās atbildes, radās pilnīgi pretējs rezultāts par sabiedrības attieksmi, jo lielākā daļa respondentu atbildēja, ka uzskata policijas darbiniekus par labiem sava darba veicējiem, tikai dažādu apsvērumu dēļ šie amata pienākumi var netikt izpildīti pēc labākās sirdsapziņas.

Viens no galvenajiem argumentiem tika minēta "akla" sekošana likumiem, aizmirstot par cilvēcisko faktoru, kas gandrīz vienmēr ir iesaistīts negadījumos vai noziegumos. Otrais iemesls, kādēļ Valsts policijas darba attīstība tiek kavēta, ir neatbilstošais atalgojums un nemodernā vide, kurā jāstrādā. Pat, ja pietiek cilvēciskie resursi, tie nevar nodrošināt pilnvērtīgi paveiktu darbu, ja tiem nav motivācijas un tehnoloģiskās iespējas, kas mūsdienās ir tik svarīgas.

Protams, neizpalika arī tādi respondenti, kuri, raksturojot iepriekšējo pieredzi ar Valsts policiju, norādīja uz nepilnībām un izpauda lielas negācijas, piemēram, " Ir pieredze, kad Valsts policijas darbinieki izturējās rupji, aizvainojoši un izdarīja pārsteidzīgus secinājumus. Tas notika Mežciemā, Rīgā. Neko citu labu vai sliktu nevaru pateikt." Aptaujas anketu ar visiem jautājumiem iespējams aplūkot pielikumā nr.5.

Veicot interneta aptaujas kopsavilkumu, var secināt to, ka kopējais sabiedrības redzējums attiecībā pret Valsts policijas struktūrvienībām nav nemaz tik slikts, jo vērtējot Valsts policijas struktūrvienību sadarbību ar sabiedrību, lielākais vairums respondentu atzina, ka to uzskata par labu. Savukārt, ja tiek runāts par atsevišķām īpašībām, darbībām vai attieksmi, tad Valsts policijas tēls ir parādās negatīvā gaismā. Šāda pilnīgi pretēja nostāja liecina par to, ka vispārīgais Valsts policijas tēls uzlabojas arī sabiedrības acīs, bet tomēr ir darbības jomas, kurās Valsts policijai ir nepieciešama efektivitātes uzlabošana. Sakārtotāka darba vide nodrošinātu apjomīgāku sabiedrības līdzdalību drošas vides realizēšanā.

6.4. Rezultāti

Lai gūtu padziļinātu priekšstatu par pētījumā iegūtajiem rezultātiem, tiek apkopota informācija par kontentanalīzē, interneta aptaujā un daļēji strukturētajās intervijās iegūtajiem datiem. Salīdzinot visus šos rezultātus iespējams gūt atbildi uz izvirzītajiem pētnieciskajiem jautājumiem un noteikt vai ir sasniegts darba mērķis. Izvirzītie pētnieciskie jautājumi uz kuriem nepieciešams gūt apstiprinošu vai noraidošu atbildi - Vai ir novērojamas izmaiņas Valsts policijas tēlā laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam salīdzinot ar periodu no 1991.līdz 1996.gadam? Vai laikrakstā „Diena” atspoguļotais Valsts policijas tēls atbilst sabiedrības un

nozares speciālistu viedoklim? Vai Valsts policijas tēls laikrakstā „Diena” formē sabiedrības viedokli par Valsts policiju?

Visas trīs pētniecības metodes palīdzēja noteikt ārējos faktoros, kas potenciāli var ietekmēt tēla mainību, auditorijas ietekmes līmeni, informācijas plūsmas īpatnības, publikāciju raksturu un Valsts policijas tēlu. Pēc kontentanālīzē un intervijās iegūtajiem rezultātiem tēla mainības ietekmējošie faktori, kas nav saistīti ar Valsts policijas iekšējo darbību ir noziedzības samazinājums, ierobežota piekļuve informācijai, mediju dažādība, mediju un Valsts policijas struktūrvienību sadarbības kvalitāte un tās regulējums, mūsdienās tas ir Preses dienests, kas nosaka regulējumu. Attiecīgi samazinoties noziedzībai samazinās publikāciju skaits par Valsts policiju nesniedzot iespējas formēt viedokli balstoties uz informāciju, kas ievietota presē. Piekļuves ierobežojumu informācijai samazina to publikāciju skaitu, kas tiek izveidots un ievietots presē, tādējādi samazinoties publikāciju skaitam un tēla formēšanas iespējai. Arī patērēto mediju dažādība ir ietekmējošais faktors tēla formēšanai, jo patērētāju īpatnības dažādos laika posmos ir atšķirīgas, tāpat kā mediji un tajos publicētā informācija ir diferencēta. Šī diferencētā informācijas patērēšana nosaka to, ka uz patērētāju netiek virzīta viena veida informācija intensīvā veidā, tā vietā ikvienam ir iespēja izvēlēties, kuru no publikācijām uzskatīt par pieņemamu un uz kuru balstīt savu viedokli. Tomēr galvenais faktors tēla formātam medijos ir tas, kāda ir mediju un Valsts policijas struktūrvienību sadarbībai. Novērojot rezultātus, kas iegūti pētījuma laikā, iespējams secināt, ka pastāv sakarība, kad sadarbība ar medijiem uzlabojas, uzlabojas arī Valsts policijas tēls.

Attiecīgi pēc tēla ietekmējošo faktoru noskaidrošanas rezultāti atspoguļoja auditorijas ietekmes līmeni. Mūsdienās šī ietekme ir ievērojami mazinājusies divu iemeslu dēļ - pirmkārt, ir sarucis kopējais publikāciju skaits par Valsts policiju, mazinoties auditorijas sasniegšanai, otrkārt, mūsdienās mediju patērēšanas īpatnības nosaka diferencētu mediju izmantošana, kā arī samazināts tradicionālo mediju patēriņš.

Pētījumā iegūtie rezultāti norāda uz atšķirīgām informācijas plūsmas īpatnībām laika posmā pēc neatkarības atjaunošanas un iestāšanās Eiropas Savienībā. 1991. līdz 1996. gads iezīmējas kā laika posms, kurā tika publicēts liels apjoms rakstu ar virspusēji noformētu informāciju, lai informētu par faktuāliem notikumiem. 2004. līdz 2013. gads iezīmējas ar mazāka apjoma rakstiem, tomēr detalizētākas informācijas publicēšanu, svarīgs bijis saturs un kvalitāte nevis kvantitāte.

Pētījuma gaitā svarīgs faktors ir publikāciju raksturs, kas nosaka arī to kādā formātā tiek izteikts tēls. Lielākā daļa publikāciju analīzē atklājās, kā neitrālas publikācijas, kas neformē viedokli, bet gan ļauj lasītājam izvērtēt un balstoties uz savu pieredzi formēt tēlu. Savukārt laika periodā no 2004. līdz 2013. gadam iezīmējas tendence, ka publikācijās vairāk

parādās viedokļu raksti ar tendenci, kas jau iepriekš formē lasītāja viedokli. Tomēr jāņem vērā, ka vēloprojām pastāv tendence darboties savās interesēs, tas ir, medijiem ir svarīga sensācija nevis pozitīvu ziņu atspoguļošana.

Pēc visiem iepriekš minētajiem faktoriem būtiskākais ir Valsts policijas tēls, kas būtībā formējas izrietot no tādām komponentēm, kā mediju publikāciju raksturs un sabiedrības uztverto signālu interpretēšana. Apkopojot informāciju medijos atspoguļotā informācija, intervijās iegūtie viedokļi un aptaujā iegūtie rezultāti nosaka, ka valsts policijas tēls mūsdienās ir vairāk negatīvs, tomēr ir novērojama tendence, ka tas laika gaitā uzlabojas. Tomēr lielā mērā ir skaidrs arī tas, ka šī tēla negatīvā forma nav veidojusies no Valsts policijas struktūrvienību darba, bet gan no ārējiem faktoriem. Drukātajā presē sniegtā informācija veidojas negatīva, jo publikāciju skaits ir mazāks, kā pēc neatkarības atjaunošanas, kā arī lielais informācijas apjoms, mediju dienas kārtībā nosaka sensacionālu ziņu publicēšanu kā prioritāti. Intervijās noskaidrots, ka Valsts policijas darbību lielā mērā ierobežo minimālie resursi un lielais papīru darbs, bet aptaujā iegūtā informācija liecina par to, ka sabiedrības viedoklis veidojas pamatojoties uz vispārīgo attieksmi pret valsts iestādēm un to darbības veidu, respondenti uzskata, ka pietrūkst efektivitātes šo struktūrvienību darbā.

Apkopojot šos rezultātus iegūstam atbildi uz izvirzītajiem pētnieciskajiem jautājumiem. Pirmais izvirzītais pētnieciskais jautājums tiecās noskaidrot vai ir novērojamas izmaiņas Valsts policijas tēlā laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam salīdzinot ar periodu no 1991.līdz 1996.gadam. Atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, jo abos laika posmos sabiedrības attieksme pret Valsts policijas struktūrvienībām ir bijusi kaut kādā veidā noraidoša, tomēr ir novērojamas izmaiņas šajā situācijā. Kas attiecas uz tēla atspoguļošanu laikrakstā "Diena" un tā atbilstību sabiedrības un nozares speciālistu viedoklim, iespējams sniegt apstiprinošu atbildi, ka visām pētījumā iesaistītajām komponentēm ir bijis vienojošs rezultāts, tas ir, Valsts policijas tēls ir vairāk negatīvs, kā pozitīvs, laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam. Tātad ir novērojama viedokļu sakritība, kas iespējama visām pusēm korelējoties un savstarpēji sadarbojoties. Kas attiecas uz trešo un pēdējo pētniecisko jautājumu - laikraksts "Diena" dažādos laika periodos atšķirīgos apjomos ietekmē sabiedrībā pastāvošo viedokli par Valsts policiju, tas ir, atbilde uz jautājumu ir apstiprinoša - jā, Valsts policijas tēls laikrakstā "Diena" formē sabiedrības viedokli par Valsts policiju.

SECINĀJUMI

1. Organizācijas tēla teorija nosaka, ka uzņēmuma tēlu veido gan uzņēmuma darbinieku, gan patērētāju identificēšanās ar organizāciju, tādēļ, lai iegūtu objektīvus rezultātus pētījumā ir jāņem vērā gan iekšējo subjektu viedoklis, gan sabiedrības viedoklis, kas bieži vien formējas no mediju aktivitātēm, tātad tas arī ir jāņem vērā, kā ietekmes faktors.
2. Organizācijas tēla un reputācijas izveidošana, saglabāšana un uzlabošana ir lētākais instruments jaunu klientu, sabiedrības atbalsta un ekonomiskās stabilitātes nodrošināšanai.
3. Tēla veidošanās gaitā ir jāņem vērā ne tikai tiešā informācija, kas tiek sniegta indivīdam par kādu cilvēku, objektu vai uzņēmumu, bet arī emocijas, kas veidojas šīs informācijas iegūšanas procesā. Šīs emocijas pamatā veidojas uz iepriekš iegūto pieredzi par līdzīgiem procesiem.
4. Publiskās jeb valsts organizācijas sastāv no daudz mazākām struktūrvienībām, kas visas kopā veido vienotu organizācijas tēlu, tām ir jānodrošina ne tikai kvalitatīvi pakalpojumi, bet jāveic arī sociāli atbildīgs darbs, kas privātā sektora uzņēmumiem ir izvēles jautājums.
5. Valsts policijas uzdevums demokrātiskā valstī ir nodrošināt drošu vidi sākot ar individuālu personu dzīvi līdz kopējam sabiedrības labklājības celšanai drošības jomā, šo aspektu realizācijas metodes ir ierobežotas, jo sabiedrība neatbalsta pietiekamu resursu piešķiršanu drošības iestādēm. Nenodrošinot pilnīgu drošību kādai no sabiedrības daļām, policijas tēls pasliktinās.
6. Medijos publicētās informācijas "raksturs" ir tieši atkarīgs no valstī esošās ekonomiskās un sociālās situācijas. Labāki apstākļi nodrošina analīzi un attīstību, slikti apstākļi nosaka aktīvu momenta problēmsituāciju risināšanu.
7. Valsts policijas tēls mūsdienās ir negatīvs, tomēr ir novērojami uzlabojumi, kas ir noteikti ar mainīgo Valsts policijas darbības politiku, kura mūsdienās ir vērsta uz sabiedrību un prevencijas darbu, savlaicīgai noziegumu novēršanai.
8. Laikrakstā „Diena” publicētā informācija par Valsts policiju veido līdzvērtīgu tēlu, kāds tas ir sabiedrības uztverē (aptaujas rezultāti) un Valsts policijas darbinieku realitātes atspoguļojumā (intervija), līdz ar to iespējams secināt, ka medijos atspoguļotā informācija objektīvi atspoguļo sabiedrībā norisinošos procesus.

9. Valsts policijas un mediju sadarbība mūsdienās ir ievērojami uzlabojusies, salīdzinot ar laika periodu no 1991. līdz 1996.gadam, jo mūsdienās notiek lielāka informācijas atlase, uzticība abu pušu starpā, atšķirībā no laika, kad medijos sniegtā informācija bieži vien tika publicēta bez pavadošās informācijas no atbildīgajām instancēm.
10. Valsts policijas tēls salīdzinājumā ar laika periodu no 1991. līdz 1996. gadam ir piedzīvojis izmaiņas, kas notikušas gan likumiskā regulējuma izmaiņu rezultātā, gan sabiedrības iesaistes izmaiņu rezultātā, gan informācijas apjoma un diferenciacijas rezultātā. Pēc neatkarības atjaunošanas Valsts policijas tēls tika atspoguļots neitrāls ar pozitīvām iezīmēm attīstībā, savukārt mūsdienās šis tēls tiek atspoguļots neitrāls ar negatīvām iezīmēm darba analīzes procesā.
11. Pamatā tēla problēmas Valsts policijā veidojas no nepietiekamas izpratnes par likumisko regulējumu un ierobežotajiem resursiem. Tēla uzlabošanas veicināšanai Valsts policijas struktūrienībām lielāka vērība būtu jāpievērš ārējiem faktoriem un sabiedrībai, kas ietekmējas no tiem. Darba specifikas skaidrošana un darbinieku integrēšana sadarbībā ar sabiedrību var veicināt ne tikai lielāku izpratni, bet pat samazināt noziegumu skaitu.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Abrahamson, E., Fombrun, C. (1992). *Macrocultures: Determinants and Consequences*. Academy of Management. Retrieved May 20 from: <http://www.jstor.org/stable/258743>
2. Berg, B. L., Lune, H. (2011). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. London: Pearson.
3. Boulding, K.,E. (1956). *The Image*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
4. Borns,H. (2004). *Parlamentārā uzraudzība drošības nozarē*. Rīga: Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija.
5. Corley, G.,K. (2004). *Defined by Our Strategy or Our Culture? Hierarchical Differences in Perceptions of Organizational Identity and Change*.
6. Denzin,N., Lincoln,Y. (2012). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*.Thousand Oaks: SAGE Publications.
7. Fombrun,J.,C.,Riel,C.,B.,M. (2007). *Essentials of corporate communications*. London: Routledge.
8. French,D., Richards,M.(1994). *Media education across Europe*. London: Routledge.
9. Fombrun, C.J., Rindova, V. (1996). *Who's Tops and Who Decides? The Social Construction of Corporate Reputations*. New York University, Stern School of Business.
10. Fombrun, C.J. (1996). *Reputation: Realizing Value from the Corporate Image*. Cambridge: Harvard Business School Press.
11. Fairhurst, G., Star, R. (1996). *The art of Framing*. San Francisco: Jossey-Bass.
12. Gray, P. S. (2007). *The Research Imagintaion: An Introduction to Qualitative and Quantitative Methods*. Cambridge: Cambridge University Press.
13. Gastelaars,M.(2009).*The Public Services under Reconstruction*. London: Routledge
14. Gioia, D., Schultz, M. and Corley, G. K. (2000). *Organizational Identity, Image and Adaptive Instability*. *Academy of Management*. Retrieved May 19 from : <http://www.jstor.org/stable/259263>
15. Groves, R.M., Fowler, F. J., Couper, M.P., Lepkowski, J.M., Singer, E.,Tourangeau, R. (2009). *Survey Methodology*. New Jersey: John Wiley & Sons.
16. Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press
17. Habermas, J.(1974). *New German Critique, No.3*. *JSTOR*. Retrieved April 22 from: <http://www.jstor.org/stable/487737>

18. Holsti, R.,O. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.
19. Jansone,D.,Reinholde,I.,Ulnicāne,I.(2002). Latvijas publiskā pārvalde. Rīga: Latvijas Universitāte.
20. Kahneman. D, Tversky A. (1979). Prospect theory: an analysis of decision under risk. *JSTOR*. Retrieved April 24 from: <http://www.jstor.org/stable/1914185>
21. Kroplijs, A., Račevska, M. (2010). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga: Raka.
22. Krippendorff, K.(2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks, CA: SAGE publications.
23. Louis, M. (1980). Surprise and Sense Making: What Newcomers Experience in Entering Unfamiliar Organizational Settings. *Sage publications*. Retrieved May 20 from: <http://www.jstor.org/stable/2392453>
24. Lasswell, H.,D. (1948). *Power and Personality*. New York.
25. Massey,J.,E. (2003). *A Theory of Organizational Image Management: Antecedents, Processes & Outcomes*. California: California State University.
26. Merten, K. (2004). Public relations and communication management in Europe. Berlin: Walter de Gruyter.
27. Merten, K. (2004). *Intermezzo. A constructivism approach to public relations*. Berlin: Walter de Gruyter.
28. McKeone, D., H. (1995). *Measuring Your Media Profile: A general introduction to media analysis and PR evaluation for the communications industry*. Hampshire, England: Gower Press Ltd.
29. Mellenbergh, G.J. (2008). *Advising on Research Methods: A consultant's companion*. Netherlands: Johannes van Kessel Publishing.
30. Neuendorf, K. A. (2001). *Content Analysis Guide Book*. London: Sage Publications.
31. Rynes, S.L.(1991). *Recruitment, job choice and post hire consequences: A call for new research directions*. Handbook of Industrial and Organizational Psychology. Greenwich: JAI Press.
32. Schwarz, N., Sudman, S. (1996). *Answering questions: Methodology for determining cognitive and communicative processes in survey research*. San Francisco: Jossey-Bass.
33. Schmidt, S. J. (2001). *Media societies: Fiction machines*. New York: Rodopi.
34. Schwarz, N., Sudman, S. (1996). *Answering questions: Methodology for determining cognitive and communicative processes in survey research*. San Francisco: Jossey-Bass.

35. Seidman, I. (1998). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York : Teachers College Press.
36. Tošovskis, M., Grūbis, N., Avota, I. (2012). Uz sabiedrību vērsts policijas darbs Latvijā 2009.-2012.: Pieredze un nākamie soļi.
37. Valters, P. (2001). Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. Rīga: Divergens.
38. Woong, Y.G., Trumbo, C.W. (2000). *Comparative response to a survey executed by post, e-mail, & web form*. Journal of Computer Mediated Communication.
39. Weiss, R. S. (1994). *Learning from strangers, the art and method of qualitative interview studies*. New York: Free Press
40. Yates, J.F. (1990). *Judgment and Decision Making*. United States: Prentice Hall
41. Not mentioned. (1993). Overview of agenda setting research. *Journal of Communication*. United States: Wiley-Blackwell.
42. Nav minēts. Latvijas Republikas likums "Par policiju". *Latvijas Republikas tiesību akti*. Skatīts 2014, 23.martā : <http://likumi.lv/doc.php?id=67957>

PIELIKUMI

Pielikums nr.1

Kontentanalīzes rezultātu apkopojums (2004.-2013.)

“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	Laikraksts
2010.	2009.	2008.	2007.	2006.	2005.	2004.			Gads
163	91	128	182	148	199	162			Publikāciju skaits
14	8	11	15	12	17	14			Vidējais mēneša publikāciju skaits
12	6	9	14	12	15	9			Pozitīvas publikācijas
141	77	108	153	120	166	138			Neitrālas publikācijas
10	8	11	15	16	18	15			Negatīvas publikācijas
45	32	45	90	70	112	60			Neliela apjoma raksti (< ½ lpp)
105	52	73	67	59	61	85			Vidēja apjoma raksti (> ½ vai)
13	7	10	25	19	26	17			Liela apjoma raksti (> 1 lpp)
128	67	108	150	129	150	119			Raksta autors IR publicēts
35	24	20	32	19	49	43			Raksta autors NAV publicēts
133	75	94	143	122	165	141			Raksta formats – faktoloģisks
30	16	34	39	26	34	21			Raksta formats – viedokļu

“Diena”	“Diena”	“Diena”
2013.	2012.	2011.
103	148	200
9	12	17
7	10	17
87	123	165
9	15	18
22	42	60
73	90	119
8	16	21
75	125	158
28	23	42
79	104	161
24	44	39

Kontentanalīzes rezultātu apkopojums (1991.-1996.)

“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	“Diena”	Laikraksts
1996.	1995.	1994.	1993.	1992.	1991.	Gads
384	359	428	402	373	61	Publikāciju skaits
32	30	36	34	31	5	Vidējais mēneša publikāciju skaits
32	29	41	34	23	7	Pozitīvas publikācijas
326	309	365	343	332	50	Neitrālas publikācijas
26	21	22	25	18	4	Negatīvas publikācijas
221	208	226	195	204	36	Neliela apjoma raksti (< ½ lpp)
121	112	143	150	111	22	Vidēja apjoma raksti (> ½ vai)
42	39	59	56	58	3	Liela apjoma raksti (> 1 lpp)
382	357	423	402	370	61	Raksta autors ir publicēts
2	2	5	0	3	0	Raksta autors NAV publicēts
346	318	376	346	327	39	Raksta formats – faktoloģisks
38	41	52	56	46	22	Raksta formats – viedokļu

Intervija ar Valsts policijas iecirkņa priekšnieku A. Vīgantu (atšifrējums)

Kristiāna Valbe : Sāksim ar vispārīgu pirmo jautājumu – cik ilgi Jūs strādājat Valsts policijā?

Andris Vīgants: Nu gadi būs jau trīsdesmit.

Kristiāna Valbe : Iespaidīgi.

Andris Vīgants: Sāku strādāt 1984.gadā. Atnācu no Padomju armijas, sāku strādāt tepat Siguldā un tā arī strādāju visus gadus.

Kristiāna Valbe : Tad varbūt Jūs varat pastāstīt īsumā, kādi tad ir vispārīgie pienākumi, kāda ir darba specifika tieši Valsts policijā? Un ar kādu sabiedrības attieksmi pret policijas darbiniekiem visbiežāk sanāk saskarties - vairāk pozitīvu vai negatīvu?

Andris Vīgants: Kādā laika posmā ņemot?

Kristiāna Valbe : Kāda ir bijusi šī sabiedrības attieksme pēc neatkarības atjaunošanas un kāda tā ir mūsdienās? Vai ir lielas izmaiņas manāmas?

Andris Vīgants: Ja tā spriež, vispār ir diezgan grūti salīdzināt, jo pēc neatkarības atjaunošanas nevienu neinteresēja, kā policija strādāja, vairāk interesēja, cik ir noķēruši. Un tad jautājumi nebija, kādi tagad rodas un, kāda sadarbība tagad ir. Agrāk jau, varbūt pati atceraties, kad bija deviņdesmit pirmais gads, tad jau bija dzeltenā prese lielākoties un visiem interesēja, cik daudz un kur, kas uzspriecināts, kaut kādi reketi, kas aizturēts un vairāk par to rakstīja. Vismaz, cik es te strādāju. Un arī policijai tajā laikā bija slodze tik liela, ka īpaši ar presi sadarbība vai ar sabiedrību bija diezgan minimāla. Jo tiešām likumdošanā viss jauns bija un viss mainījās, jauni noziedzības veidi radās, kā izspiešana, tajā laikā arī reketi, kas agrāk nebija. Tapēc, ja bija kādas intervijas, sadarbībā ar presi vai ar sabiedrību, tad lielākoties tās bija saistībā ar noziegumu atklāšanu, kāda notveršanu, uzņēmējiem nauda izspiesta un tādā ziņā, bet nebija tāds kaut kāds profilaktiskais, preventijas darbs, kāds viņš salīdzinoši ir pēdējos gados – no kāda 2005., 2006. gada.

Kristiāna Valbe : Atgriežoties pie jautājuma, kāda ir specifika un kādi ir ikdienas pienākumi? Tas ir darbs vairāk ar datoru vai ar papīriem, vai vairāk tieši kontakts ar sabiedrību?

Andris Vīgants: Vispār kopumā policijā?

Kristiāna Valbe : Jā.

Andris Vīgants: Ideālais variants tā, kā likums nosaka, tā kā mēs visu sadalītu, policijai vairāk vajadzētu nodarboties ar noziegumu atklāšanu, tiešu noziegumu atklāšanu, ar administratīvo praksi un prevencijas pasākumiem – profilaksi, bet kā tas dzīvē parāda, tā mūsu likumdošana ar katru gadu sarežģījās. Un tiešām tas laiks, ko darbinieki kopumā pavada, ņemot visus dienestus, es teikšu 70% - 75% no pamatdarba notiek tikai kabinetos, kur ir krimināllietas jāved, lietvedība jātaisa un tā tālāk. Tā kā ļoti grūti, tāpēc iziet tieši cilvēkos, strādāt ar cilvēkiem, jo praktiski, kā jau es teicu, tas lielākais darbs tomēr ir ar papīriem, tas to darbu sarežģī, jo, ja atceras tomēr padomju pēdējos gadus un neatkarības sākumu, tad iecirkņa inspektoram nebija tik daudz tieši tie papīra darbi un kabinetā sēdēšana. Tad bija noteikts, ka tev jāapseko sava teritorija, braukāja iecirkņa inspektori, kaut gan arī transporta nebija tik daudz, braukāja pa teritoriju vairāk un es domāju vairāk arī iecirkņa inspektoros pazina, kā policijas vienu no dienestiem. Nu kriminālpolicija jau pati par sevi vienmēr bijusi klusa un mierīga un cilvēki mazāk viņus redz. Bet tieši pēdējā laikā tas kabineta darbs ir vairāk, aptuveni 75% vairāk.

Kristiāna Valbe : Un kāda, jūsuprāt, šobrīd ir sabiedrības attieksme pret Valsts policiju- vairāk pozitīva, netrailā vai negatīva?

Andris Vīgants: Manā skatījumā viņa tomēr ir pozitīva, un es tieši domāju, ka to pozitīvo attiesmi ir radījusi ne tur valsts vai prese, vai televīzija, bet tieši tā attieksme uzlabojusies tieši no tā, ka policija pati ir mainījusi savu darbu, savu darba stilu. Dažkārt gan es domāju, ka varbūt mēs tādā veidā vairāk radam sev darbu, bet tieši kā sabiedrības attieksme mainījusies ir un tieši pateicoties, es domāju, no policijas puses tas ir. Nav kā varbūt citur, ka rāda vairāk pašu policijas darbu televīzijā un presē un ar to mainās sabiedrības viedoklis, jo tiek parādīts, cik policija ir laba. Bet tas ir saistībā ar to, kā jau es teicu, ka policija ir pieņēmusi pati tādu virzienu – uz sabiedrību vērstu darbu un, ka viņi tiesi paši to dara. Un tāpēc ir daudzi, ļoti daudzi projekti gan ar skolām, gan ar citām cilvēku grupām. Mēs gribam parādīt to savu darbu un parādīt cilvēkiem, ka mēs neesam tādi ļaunie, kā bija agrākos laikos, tajos pašos 90. gados, visi uzskatīja, ka policija tā ir, kaut gan es pats iekšēji uzskatu, ka policijas darbs būtu reāli tā nozieguma atklāšana un tā vajadzētu reāli strādāt, jābūt kādai blakus struktūrai policijā, kura tieši nodarbotos ar policijas reklamēšanu ar prevenciju, tad reāli tā kā mums te sēžot man vajadzētu vairāk nodarboties tieši ar noziegumu atklāšanu. Bet nu tāda nu ir tā vadības nostāja un tāda tā visā pasaulē ir tā policija, vairāk iet uz tuvināšanos sabiedrībai un tiešām es domāju pozitīvi, to jau var redzēt pēc atsauksmēm un arī pēc cilvēkiem, kuri vienkārši zvana un bieži paldies zvana. Tāpat arī 16.martā, kad bijām Rīgā, ja kādreiz tā attieksme bija savādāka, tad daudzi nāca klāt policistiem un teica paldies, ka jūs strādājat. Bieži tādus gadījumus dzirdu, tas tomēr norāda uz to, ka mainās gan policija, gan cilvēku attieksme par policiju.

Kristiāna Valbe : Principā tā tiešā komunikācija ir tas galvenais iemesls, kāpēc cilvēkiem mainās un kā cilvēkiem veidojas šī te attieksme?

Andris Vīgants: Jā! Mēs no savas puses parādam tieši to, ko mēs darām. Problēma, protams, ir tā, ka varbūt, es domāju, ka tā attieksme būtu vēl labāka, ja būtu no televīzijas, gan no preses tāda.. prese un televīzija ir tikai tad, kad policists ir vai nu bijis piedzēries noķerts, pārkāpumu izdarījis, tad visi raksta, vai noticis kāds noziegums, tad var redzēt, ka tas viņiem vajadzīgs priekš sava biznesa, lai reitingi, lai cilvēki lasītu. Kurš lasīs, ja uzrakstīs par normālu policistu vai par kaut kādu kārtīgu iecirkņa inspektoru, kurš strādā. Mums tagad arī ir tas projekts ar bērniem pusgada garumā, mums iet katru mēnesi un tagad būs noslēgums. Ļoti grūti ir dabūt presi, kurai pieņemsim, kad pagājušo gad arī bija, saku: "Nu varbūt Jūs atbrauksiet? Parādīsiet, lai visi redz cilvēki, nu kā tomēr ar bērniem, ko mēs stāstam par drošību, par visu". Nu īpaši nav tāds prieks un braukt un tagad kaut ko rādīt. Parādīja Rīgā piecas, varbūt pat trīs minūtes, kaut kādu tādu raidījumu. Nu tā kā tas tā gribētos tieši, ka nevis mēs sevi slavejam, bet, ka kāds arī to mūsu labo redz un arī parāda. Un cilvēki tad tomēr arī presei vairāk tic un televīziju skatās, tas arī savu viedokli dod. Tas ir tādā ziņā, es uzskatu, ka valsts līmenī nav nostādīts, ka valsts rūpējās par policiju, dara visu, lai policijai tas prestižs augtu, jo mēs paši tik sevi varam uzcelt, bet nav tāda kopēja politika, es uzskatu.

Kristiāna Valbe : Vai ir kaut kādi noteikti normatīvi, likumi, noteikumi, kas nosaka, kā strādāt ar cilvēkiem, medijiem?

Andris Vīgants: Mums jau likumā par policiju ir noteikts, ka mums jāsadarbojas gan ar sabiedriskām organizācijām, valsts, pašvaldības iestādēm. Tur arī ir noteikts, ka mums jāinformē iedzīvotāji, sabiedrība par savu darbu. Tas pamatu pamatā ir un mēs no tā vadāmies. Un arī no likuma par policiju, no šī panta rodās tie projekti, sadarbība un tā tālāk. Tā kā praktiski tāds pamatdokuments ir mūsu likumdošanā.

Kristiāna Valbe : Tas arī reāli strādā ikdienā?

Andris Vīgants: Ja runājam tieši par to jomu par sadarbību ar sabiedrību, tad es domāju, tas darbojas. Mēs arī pieņemsim savā iecirknī, informāciju presē atdodam gan novada, gan reģiona avīzēs, bet kā jau es teicu, no otras puses nav tā atdeve tik liela. Bet nu mēs mēģinām skaidrot un rādīt, ko mēs darām. Tāpat arī uz pašvaldībām no novada braucam un stāstam gan deputātiem, gan iedzīvotājiem par savu darbu. Tā kā es domāju tādā ziņā tas līmenis ir ļoti pēdējos piecus, sešus gadus audzis un stabilizējies. Īpaši tagad ar vadību, kad Valsts policijā atnāca tagad Ķuzis, viņam tā bija prioritāte, ir arī atbalsts no Valsts policijas no tās puses, lai mēs darītu to.

Kristiāna Valbe : Kāda, Jūsaprāt, ir mediju loma sabiedrības viedokļa veidošanā pret Valsts policiju? Kā jau Jūs iepriekš minējāt, medijiem ir liela ietekme, bet, cik liela daļa no sabiedrībā izveidotā viedokļa par Valsts policiju ir mediju veikums un, cik liela ir šī Valsts policijas tiešā komunikācija ar sabiedrību?

Andris Vīgants: Es domāju, ka tas ir tāds- ne bez viena, ne bez otra neiztikt. Jo, ja medijos ir, piemēram, par kādu citu, ne par policiju runājot, ja medijos gadu stāsta, ka viņš ir noziedznieks, tad

visi domā, ka viņš ir noziedznieks. Nu reāli, ja mediji arī stāstītu par policiju normāli, ko viņi ir izdarījuši, kādi viņi ir, arī cilvēki vairāk ticētu. Protams, mēs arī cenšamies iet pie cilvēkiem, bet tomēr ne pie visiem mēs varam aiziet. Takā es domāju, ka tā loma ir liela un tas būtu ļoti labi, ja viņa būtu kvalitatīvāka un labāka tieši no mediju puses. Mediji var pateikt visiem to, bet mēs ar savu darbību nevaram tā, piemēram, nevaram pateikt, ka Siguldas novadā darām visu, ka visi var pateikt: 'Jā, Siguldas policija dara visu, lai nebūtu noziegumi un veic kaut kādus preventīvus pasākumus'. Nu mēs nevaram katram aiziet to izstāstīt. Tāpat varbūt man ir 100 cilvēku, es ilgi strādāju, kas pateiks, ka es esmu labs policists, kukuļus neņemu, tajā pašā laikā kaut kādi vēl 200, 300 cilvēki to nezina, tie, kas varbūt kārtīgi tie nezina, ar policiju nekāda darīšana nav, viņi varbūt nemaz nezina, ka ir kāds cilvēks, kas godīgi normāli strādā un neuzskata, ka tā policija ir laba, jo viņš tik dzird, ka ņem kukuļus, značīt visit tādi ir. Mediji var aptvert visus slāņus - gan zemākus, gan lauku iedzīvotājus.

Kristiāna Valbe : Vai Jūs varētu noraksturot, kā ir mainījusies sadarbība ar medijiem – pēc neatkarības atjaunošanas un iestāšanās Eiropas savienība, cik es saprotu, tad tajā laikā mainījās arī likumiskais regulējums, kas ietekmējis policijas darbību?

Andris Vīgants: Pēc neatkarības atjaunošanas tā bija, ka 'dzeltenā prese' bija pamatprese, kā jau es teicu, tad viņiem vairāk interesēja tas bums, bet viņi arī no malas ņēma informāciju un rakstīja. Tad tagad tādā ziņā, kā jau es teicu, ir savādāk, kaut gan es saku, ka varbūt tā prese tik daudz nenāk, mūs neparāda, bet kopumā tā sadarbība ir, jo praktiski tagad nav nevienas Valsts policijas iecirknis, kurš nezinātu, kāda viņam ir avīze novadā un, ka kāds ar viņiem nesadarbotos. Mēs pastāvīgi uzturam kontaktus tā, kā tas deviņdesmitajos gados nekad nebija. Es arī zinu, kādas mums ir avīzes, televīzija, tā kā tagad mēs uzturam tādu kontaktu, ka varam jebkurā laikā sniegt kādu informāciju un no mums var dabūt informāciju, ko viņi grib dzirdēt.

Kristiāna Valbe : Vai likumdošanā ir noteikts, kādu informāciju un kādā formā var sniegt medijiem?

Andris Vīgants: Ir vispārēja informācija, kuru mēs jebkuriem medijiem sniedzam, kas ir tieši saistīts ar mūsu darbu. Tomēr ir Valsts noslēpums, par ko mēs nedrīkstam runāt, ir konfidenciāli dokumenti, tāpat kriminālprocesa materiāli, mēs nedrīkstam bez prokurora vai izmeklētāja atļaujas publiskot, personiskie dati, biznesa lietas un tā tālāk, kas var skart biznesa vai personas intereses. Bet kopējo informāciju jebkuru mēs sniedzam un mums ir jāsniedz. Protams, ir arī dažādi darba plāni, kurus medijiem publiskošanai nesniedzam. Informācija par darba procesiem, statistiku, noziegumiem, kas ir atklāti, kas izdarīts var tikt izpausta medijiem.

Kristiāna Valbe : Kā šis regulējums par informācijas izpaušanu mūsdienās atšķiras no tā regulējuma, kas bija pēc neatkarības atjaunošanas?

Andris Vīgants: Tad tas regulējums pat īpaši, ja arī kaut ko tādu pateiktu, tas regulējums šobrīd ir nopietnāks un stingrāks. Vairāk skatoties uz personu aizsardzību, privāto dzīvi, tas kopš 2000.gada stingrāk ir noregulēts. Agrāk varēja pateikt, ka tas bija Jānis Pētersons un īpaši neviens par to

pārsteigts vai pretenzijas izvirzija. Tas ir no tā atkarīgs, es domāju, ka arī cilvēki tajā laikā nebija tik juridiski izglītoti. Šobrīd nosaukt konkrētus cilvēku vārdus, kas nodarījuši noziegumu nevaram pirms tiesa nav notikusi. Bet nu normāls policists arī tajā laikā piedomāja pie informācijas, ko izpauž un to, ko nevarēja teikt, to neteica. Mūsdienās ir noteikts, ka par šādu pārkāpumu informācijas izpaušanas sakarā ir diezgan bargs sods, tādēļ pie tā ir ļoti nopietni jāpiedomā. Man ir bijušas problēmas ar to, ka divus vārdus nepareizi pasaka un cilvēks ir gribējis griezties tiesā un sūdzības raksta, ka es ne tā esmu pateicis. Tādēļ tagad ir stingri jāpiedomā pie tā, ko teikt un kā teikt.

Kristiāna Valbe : Paldies par interviju!

Intervija ar bijušo kriminālizīņu žurnālistu Kārli Seržantu (atšifrējums)

Kristiāna Valbe: Vai Jūs varētu pastāstīt, kāda ir Jūsu pieredze žurnālistikā, tieši kādā sfērā Jūs esat vairāk darbojies?

Kārlis Seržants: Es sāku strādāt žurnālistikā ar "Dienas" pirmo dienu, 1990.gads, man liekas. Pirms tam es kaut kādus atsevišķus rakstiņus biju kaut kur uzrakstījis, bet tā kārtīgi no tā brīža. Un tas nozīmē, ka es jau visu barikāžu laiku, visus "Augusta pučus" biju "Dienas" žurnālists. Es uzreiz no pirmās dienas specializējos tieši kriminālajā jomā un līdz ar to visi Puča laiki un viss tas bija man. Galvenais objekts bija OMONA un visas tās lietas. Es, man liekas, ka biju pirmais žurnālists, kam Iekšlietu ministrijā iedeva pastāvīgu caurlaidi, pirms tam tur katru reizi vajadzēja pieteikties. Arī "Augusta puča" laikā es praktiski trīs dienas, pat diennakti sēdēju Iekšlietu ministrijā un braucu uz visam tām notikuma vietām. Un es arī biju, man liekas, tas, kas pārliecināja, tur pat nebija nekādi preses sekretāri, PR nodaļas, nekā tamlīdzīga, tur bija viens cilvēks, kas sāka ar to nodarboties, es pārliecināju, ka man varētu tomēr rādīt diennakts notikumu hroniku. Mēs arī vienojāmies, ka es drīkstu atsevišķi publicēt kaut kādas lietas, protams, neminot ne cilvēku vārdus, ne uzvārdus, ne adreses. Tā bija tāda manāma mana mazā uzvara. Pateicoties tam "Dienā" bija tāda pastāvīga rubrika "Kriminālvēstis".

Kristiāna Valbe: Un cik ilgi Jūs strādājāt "Dienā" ?

Kārlis Seržants "Dienā" es nostrādāju kādus divarpus, trīs gadus. Tad savukārt bija avīze "Tev", avīze "Nedēļa", avīze "Nedēļa Tev", "Rīgas Balss", kur es biju kriminālās nodaļas redaktors. Tad pēc tam bija vēl pāris mazas avīzītes, pēc tam bija "Panorāma" divarpus gadi, kur arī strādāju ar kriminālām tēmām. Tad mazs pārtraukums Ieslodzījuma lietu pārvaldē, bet turpināju rakstīt ar pseidonīmiem, piemēram, Aivars Kāposts, žurnālā "Nedēļa" un tad jau "Degpunktā".

Kristiāna Valbe: Kā Jūs raksturotu sadarbību ar Valsts policijas pārstāvjiem tieši pēc neatkarības atjaunošanas, no 1991.gada līdz 1996.gadam un mūsdienās? Kā ir mainījusies žurnālistu darba organizācija un kā tā ietekmējusi sadarbību ar Valsts policiju?

Kārlis Seržants: Bija tā, ka, protams, deviņdesmito sākumā, ne žurnālistiem, ne policistiem īpašas pieredzes ar sadarbību nebija, tādēļ pārsvarā viss notika uz personiskiem kontaktiem. Tad arī tiesas bija atvērtākas, varēja mierīgi iet pirms tiesas procesa un lasīt krimināllietu, ar to visu iepazīties, nekādu problēmu nebija. Tieši tāpat arī policijā, visi tie, kas šobrīd ir ģenerāļi, tad, kad es sāku strādāt bija leitnanti un kapteiņi. Protams, ka viss sākumā notika uz personiskiem kontaktiem, ja tu biji sākumā atradis labu pieeju kādam konkrētam cilvēkam un arī nebiji viņu pievilis, turējies rāmjos,

neizpaužot lietas, kuras uzticēja. Man tādi kontakti bija labi, man bija ļoti daudz to kontaktu, daudz kam māceju tikt klāt. Bet tad nāca laiks, kad par Iekšlietu ministru kļuva Jānis Ādamsons. Jānis Ādamsons bija tas ministrs, kas izdeva pavēli, ka policijas darbinieki paši, tika nodibināts arī preses dienests, bez preses dienesta atļaujas paši vairs ar žurnālistiem kontaktēties nedrīkst. Līdz ar to, protams, šī informācija no struktūrām kļuva diezgan formāla, kaut kādos rāmjos sāk likt iekšā, tad jau parādījās ‘‘šito mēs nedosim’’, ‘‘to mēs dosim’’, ‘‘varbūt šito nevajag’’. Kā jau izveidojoties diezgan pamatīgam preses birojam, pirmā vietā vairs nav sabiedrības informēšana, bet tad jau pirmajā vietā ir pienākums labi izskatīties. Protams, informācijas plūsma mainījās.

Kristiāna Valbe: Mūsdienās principā šī sadarbība iet caur preses dienestu?

Kārlis Seržants: Faktiski, jā! Mana tā pieredze kā žurnālistam beidzās praktiski pirms gadiem četriem un tad es pievērsos politikai, bet nu protams arī tajā pašā degpunktā strādājot, es tomēr sešus gadus tur nostrādāju, mēs bijām diezgan labu uzticību ieguvuši no visam šīm struktūrām. Sākumā mūs tā diezgan uzmanīgi uztvēra – kas nu būs un kā nu te būs? Bet redzot, ka mēs neorientējamies uz lētām sensācijām braukt cauri. Nu, protams, mēs esam stāstījuši par visādām nekārtībām tajā pašā policijā un pieķēruši vienu otru policistu nepārāk labās lietās, bet tomēr vairāk sniedzām palīdzīgu roku noziedznieku meklēšanā. Tā kā nu beigās darbība ir diezgan ļoti laba. Un nebija reti arī tie gadījumi, kad policisti mums zvanīja un pastāstīja, kas ir noticis, kas mūs varētu interesēt. Tad mēs zvanījām uz preses dienestu un prasījām vai mēs drīkstam. Sadarbība principā ir ļuvusi formālāka un sakārtotāka. Jo, protams, tajos laikos, kad varēja ar policistu iedzert, gadījās tā, ka iedzēra ar viņiem kopā un dabūja informāciju pāris nedēļām, ko rakstīt. Nav, protams, izslēgts, ka arī žurnālisti tika izmantoti savās interesēs. Tai rungai, protams, ir divi gali – vienā galā tā informācija, pie kuras varēja tikt, bija ekskluzīvāk. Lai gan laiki arī bija citādāki, toreiz, 93.gadā bija 420 slepkavības un 70 sprādzieni un kas tur vēl, tad šobrīd slepkavības ir kaut kādas 160 un par sprādzieniem mēs vispār nedzirdam. Tā kā nu tas informācijas apjoms tajā laikā, protams, bija daudz lielāks.

Kristiāna Valbe: Vai ir bijuši kādi izteikti sarežģījumi, kas ir bijuši sadarbojoties ar Valsts policijas pārstāvjiem?

Kārlis Seržants: Es personiski nevarētu teikt, ka man ir bijuši kādi sarežģījumi. Varbūt atsevišķi, kādās dažās situācijās, kur policisti nav gribējuši sniegt informāciju, kas, viņuprāt, traucētu izmeklēšanai.

Kristiāna Valbe: Pēdējais jautājums – Kā Jūs individuāli vērtējat izmaiņas drošības nozarē Latvijā, tieši salīdzinot šos divus laika posmus?

Kārlis Seržants: Nu, protams, tas sākums jau bija diezgan amatierisks un sākumā bija tendence izmantot bijušos VDK darbiniekus, jo tā pati pirmā drošības iestāde, neskaitot mūsu Valsts policiju, bija tāds VESAD – Valsts ekonomiskās suverenitātes aizsardzības departaments, kurš pēc tam

evolucinēja un beigās izveidojās par Drošības policiju, kādu mēs tagad zinām. Bet tas bija tas sākums, tur bija savākta diezgan raiba publika – no Valsts drošības komitejas, no Ekonomiskās policijas un visiem, visiem. Un diezgan ātri izrādījās, ka tur ir sanākuši cilvēki, kas, protams, izmantoja šo te savās interesēs un diezgan ātri tur sākās arī visada tīrīšana. Bija arī noziegumi, kurus bija veikuši augsti stāvošas personas. Diezgan juceklīgs tas sākums bija. Nevarētu teikt, ka arī šodien viss ir kārtībā. Šobrīd atkal mēs esam visu tā noslēpuši aiz Valsts noslēpuma, konfidencialitātēm un dienesta lietošanām. Man ir augstākā līmeņa pielaide un es esmu Saeimas nacionālās drošības komisijā, un es lasu visus tos ziņojumus, lasot diezgan bieži tos ziņojumus, kuriem virsū ir rakstīts konfidenciali, neatrodu neko tādu, kas būtu baigi jāsargā. Tā ir tā otra galējība. Protams, jāņem vērā, ka ir visādas NATO prasības un tā tālāk. Kvalitatīvāka, protams, ka policija šobrīd ir, arī nacionālās intereses vairāk aizstāv.

Kristiāna Valbe: Liels paldies par interviju!

Sabiedrības attieksme pret Valsts policiju

Aptauja tiek veikta, lai noskaidrotu vispārējo sabiedrības attieksmi pret Latvijas Republikas Valsts policijas struktūrvienībām. Aptaujā iegūtie dati ir anonīmi un tiks izmantoti Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes studentes bakalaura darba izstrādē.

Norādiet informāciju par sevi:

Dzimums

Vecums

Dzīves vieta

Tautība

1. Kādas struktūrvienības ietilpst Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Valsts policijas sastāvā? (vairākas atbildes iespējamas)

- Kriminālpolicija
- Kārtības policija
- Ceļu policija
- Specvienība Alfa un Omega
- Pašvaldības policija

2. Cik bieži Jums ir bijusi saskare ar Valsts policijas darbiniekiem pēdējo desmit gadu laikā?

- Nav bijusi
- 1 reizi
- 2 - 5 reizes
- 6 - 10 reizes
- Vairāk par 10 reizēm

3. Ar kurām Valsts policijas struktūrvienībām Jums ir bijusi saskare pēdējo desmit gadu laikā? (vairākas atbildes iespējamas)

- Kriminālpolicija
- Kārtības policija
- Ceļu policija
- Specvienība Alfa vai Omega
- Nav bijusi saskare

4. Valsts policijas struktūrvienības savu darbu veic godprātīgi un kvalitatīvi.

1 2 3 4 5
Pilnībā nepiekrītu Pilnībā piekrītu

5. Valsts policijas struktūrvienības strādā atbilstoši sabiedrības gaidām un nepieciešamībām.

1 2 3 4 5
Pilnībā nepiekrītu Pilnībā piekrītu

6. Kā Jūs vērtējat Valsts policijas struktūrvienību sadarbību ar sabiedrību?

1 2 3 4 5
Slikti Labi

7. Kā Jūs vērtējat sabiedrības attieksmi pret Valsts policijas struktūrvienībām?

1 2 3 4 5
Slikti Labi

8. Informācija par Valsts policijas struktūrvienībām bieži tiek atspoguļota drukātajā presē.

1 2 3 4 5
Pilnībā nepiekrītu Pilnībā piekrītu

9. Drukātajā presē Valsts policijas tēls bieži tiek atspoguļots negatīvi.

1 2 3 4 5
Pilnībā nepiekrītu Pilnībā piekrītu

10. Lūdzu, īsi raksturojiet savu attieksmi pret Valsts policijas struktūrvienību darbiniekiem un to darbu!

Bakalaura darbs

"Valsts policijas tēla atspoguļojums laikrakstā "Diena" (1991 - 1996 un 2004 - 2013)"
izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot izmantotos informācijas avotus un pielikumus) ir 114 330 rakstuzīmes.

Autors: Kristiāna Valbe

(personiskais paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Mg.sc.soc. Lolita Stašāne

(personiskais paraksts, datums)

Recenzents: Dr.hist.,asoc.prof. Ojārs Skudra

(personiskais paraksts, datums)

Darbs iesniegts Komunikācijas zinātnes nodaļā 05.06.2014.

Dekāna pilnvarotā persona:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē 11.06.2014. prot. Nr.

Komisijas sekretāre: Mg.sc.soc. Marita Zitmane

(personiskais paraksts)